

Troska sloupu mariánského po 3. listopadu 1918.

VE JMÉNU DEMOKRACIE

ZA PŘÍSPĚNÍ NĚKOLIKA PŘÁTEL SEBRAL A. Š.

1922.

VYTISKLA A SVÝM NÁKLADEM VYDALA ČESKOSLOVANSKÁ
AKCIOVÁ TISKÁRNA V PRAZE II., SPÁLENÁ ULICE ČÍSLO 15.

SLOVO ÚVODEM.

Motto: Ničení obrazů na místech veřejných jako sprostotu počítám, neboť rozumný člověk neníčí to, co druhému je svaté,

(K. Havlíček-Borovský.)

Kniha, kterou dáváme do rukou širším vrstvám lidu, jest památníkem na truchlivou dobu ničení kulturních památek v Čechách.

Když večer dne 3. listopadu 1918 na popud, daný nepřímým agrárním časopisem „Večer“, zaduněl hromový úder Mariánského sloupu na dlažbu Staroměstského náměstí, a za rouhání davu, který se vrátil s Bílé hory, rozbita byla první velkolepá socha Mariánská, zachvěla se úzkostí nejen srdce všech upřímných katolíků, ale i každého člověka, který si zachoval smysl pro křesťumění a svobodu přesvědčení.

A tento první úder byl signálem k ničení památek a soch po celé naší vlasti, jemuž padlo za obět na sta monumentů křesťanské kultury, jež nenahradí už nikdo.

Za obět nejnížších protináboženských vášní, probuzených v davech novinářskými články a pallčskými řečmi, padly především sochy českého patrona sv. Jana Nepomuckého, ale též přečetné sochy jiných světců, ba i křtže, obrazy to našeho Vykupitele, Ježíše Krista . . . Kdo byl v Římě, shledal tam velkolepé sbírky starých pohanských skulptur a soch, na něž se chodí dívatí výkvět intelligence celého světa. Sochy pohanských bohů, císařů, senátorů i gladiátorů atd., sestavené z trosek rozbitých a zničených děl, sbíral a dal sbíratí nikdo jiný, než římskí papežové. V Čechách v době tak vyspělé se kulturní památky ničily a rozbíjely.

Povinností naší bylo, pravím že povinností, již jsme zavázáni kulturní historií svého národa, zachováti budoucností tyto zničené památky, pokud možno bylo, aspoň slovem a obrazem. Učinili jsme tak v tomto díle, o němž víme, že je neúplné a prozatímni. A jak těžké bylo pro ty, kteří na něm pracovali, dovedou posoudit jen ti, jichž srdce rozryto bylo každým novým úderem a shroucením nové zničené památky, dovede pochopití jen ten, kdož ví, jak vroucně ten svůj národ milujeme, ten národ, v němž tisíciletá kultura křesťanská ryla své dějiny písmenami kamennými.

Publikaci, již dnes předkládáme českému lidu, jest vydána v úmyslu dobrém. Chceme ji, jako dílem provisorním, posloužit za pramen kulturní historie a odvrátit od dalšího zla a ničení. Všichni, kteří mu poohlédají úmysl jiný, nechť se blíž v prsa a zpytují svou spoluvlnu na tom, že musila být vydána. Všem, kteří přispěli svou účastí na její uskutečnění a kteří umožnili její vydání, vzdáváme srdečný dík v naději, že vykoná své poslání.

NAŠE OBRAZOBORSTVÍ.

Hrůzou naplňovalo se naše srdce, když četli jsme první zprávy o zničení věkovitých památek ve Francii; s nemalým bolem prohlíželi jsme poškozená umělecká díla a výtvary lidového umění na různých frontách, jimiž nás Rakousko vládlo. Při tom vždy jedinou útěchou nám bylo, že naše vlast byla ušetřena podobného barbarství a vandalismu. Bohužel — po návratu do osvobozené vlasti dočekali jsme se záhy událostí trapnějších a smutnějších. Čeho ušetřily naši zemi děsy válečné litice, to rozbíjí surová ruka lidí bezcitných, seštvaných poválečnými hesly protikatalickými. Kolik set uměleckých památek vzalo tak již za své. Ruské »cerkve«, italské campanily od Soči až k Píavě ničila furie války, výtvary našich umělců ničí si národ sám z nevráživosti stranické a náboženské.

Nelze tuto zmiňovati se o všech jednotlivých případech vandalství, které zhyzdilo v prvních letech naší samostatnosti ideální obraz obnoveného českého státu; zmíníme se jen o několika.

Jedna z nejpříšernějších obrazoboreckých episod udála se ve Slaném, stržením sloupu Nejsvětější Trojice, postaveného r. 1681 na poděkování za odvrácení moru ve Slaném.

Vpředvečer Husova svátku 1919 přihnulo se na náměstí asi 200 lidí a obklopili sloup svaté Trojice. Náhle kdosi

vylezl na sloup, dal soše Boha Otce pár facek na pravou i levou tvář, načež ji kladivem rozbil hlavu. Několik jiných přiskočilo a pomohlo rozbít celou sochu. Jiný z obrazoborců vystoupil potom na skácený sloup a vykřikl vítězně k divošsky rozjařenému davu: »Tady leží pravá křesťanská víra.« Mimo to někteří pachatelé odstranili s podstavce sochy olovenou desku, vážící asi 10 kg, rozbili ji a olovo prodali. (Tyto zloděje olova jedině soud nehájil, ostatní všichni odsouzeni pouze podmienečně.) Zástup se na to netečně díval. Nenašel se mezi nimi ani jediný muž, který by kazi světy poučil, že se dopouštějí skutku, který bude hanbou jim i národu. Vyšetřováním vyšlo na jevo, že *podnět ke zboření svatotrojického sloupu vyšel od gymnasiálního profesora*. Pachatelé nebyli dělníci, sociální demokraté, jak oznámila první zpráva, nýbrž jakési nové společenské živly, kterých prve v českém národě nebývalo a které teprve světová válka vyvolala k životu. Živlů těch stále přibývá a den co den se ohlašují smělymi krádežemi, loupežemi a vraždami, provozovanými obyčejně diletantsky, ale vždycky surově a cynicky, tak surově a cynicky, že to až překvapuje svou novost, zvláště hleděl se ke hromadnosti tohoto zjevu, jenž není ničím zvláště českým. Tím se nám podle všeho hlásí »Nová Evropa«, po níž už naši pradědové toužili. Jinak si ji ovšem představovali, než jak ji před ná-

mi vytváří současná zvrhlost mravů, citů, vkusu i každého ponětí. Jako příznak doby zaznamenávám dva případy, nemající sobě rovného, z nichž jeden stal se v *Kláštere Hradišti u Olomouce* a druhý ve Vídni. Tam zločinci vyloupali starodávnou hrobku, obnažili balzamované mrtvoly, jednu postavili jako na stráž, čtyrem srazili hlavy, jež narazili na plot, bezhlavá těla pak roztloukli a rozházeli. Ve Vídni současně hyeny obnažily mrtvoly, uložené v umrlčí komoře a čekající na křesťanský pohřeb, roucha jim ukradli a mrtvoly na sebe položily, mužskou na ženskou. Tím obojím je daleko předstiženo vše, co se dosud nazývá valo zhovadilosti. —

Koncem ledna projednáván tento případ z převratové osvětové práce před soudem. Obžalovaných bylo celkem 16, vesměs dělníků továrny Daněk a Breitfeld ve Slaném. Sedm pachatelů odsouzeno; a inspirátoři? Ti budou beztrestně štvátí dále...

Zdeněk Wirth v publikaci nedávno vydané *»Památníky obětí války a nášeho osvobození«* píše:

»Kulturnost našeho lidu, inteligence nejširších vrstev byla po nekrvavé revoluci národa a nabytí samostatnosti postavena před těžkou zkouškou. Touha potlačit co nejrychleji všechny symboly a znamení bývalého panství nad národem, hnala davy na ulice, před portály úředních budov, před kasárny vojska a četnictva a výkladce dvorních do davatelů a vyčistila v několika hodinách zevní ráz celého města od pudově nenáviděných znaků a devis. Pokud disciplina nadšeného davu udržela tuto očištnou činnost v těch mezích, že odstraněny jenom dosud živé odznaky a symboly — i tyto později budou s námahou sbírány jako dokument historie do vlastivědných muzeí, vytahovány z kašen a potoků nebo skládány z trosek rozmetaných rozhořčeným davem — a dokud nedotkla se vědomě emblémů, které jich stáří již dávno vyloučilo z aktivní účasti na současném životě národa, nebylo námitek proti zdravému projevu národního sebevědomí nejširších vrstev.

Bohužel nezůstalo při tomto ukázném počínání dlouho a kulturnost lidu neobstála před touto zkouškou. Postupem sice naivně citovým, ale nelogickým rozšířena obrazoborecká vášně nejprve na všechny emblemy bývalého rakouského státu, pak na emblemy privilegovaných vrstev, zejména šlechty, a konečně na pomníky a sochy, vzniklé z náboženského zánícení nebo církevní propagandy katolické. Signál, daný skácením Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí, byl zahájením obrazoboreckého hnutí, které nemá paralely v XIX. století. Od počátku roku 1919 zničeno tak na tisíc znaků, soch, sloupů, Božích muk, v některých okresech středních Čech dokonce soustavně a plánovitě. Vášně vybijl se nejenom na památkách, na nichž lpl tradiční nenávisť národa kdysi zrazeného a potupeného, ale i na nevinných výtvorech venkovských farnostníků, votivních darech nejprostší zložitosti venkovského člověka.

Dále Wirth konstatuje, že sochy a pomníky boří u nás tíž lidé, kteří chodili s hrdoostí »za českou slávou«, a s potěšením seznali, že na vratislavské radnici stkví se dosud český lev a že po Německu a Itálii všude zanechaly pozdější doby vzpomínky na Čechy, ačkoli jinak nenáviděli tyto proklaté kacíře.

Obrazoborstvím nejvíce a nejdříve zamořeny byly střední Čechy; z nesčetných případů zaznamenáváme tento malý obrázek z Rakovníka:

Přátelé výtvarného umění a cititelé starožitností v našem kraji krácejí mlovními kroky s pokrokem doby; projeví svou lásku soše sv. Jana Nep. v Senci, jež tam na vsi stála téměř od nepaměti, z doby před svatořečením tohoto světce. V nedávných dnech ji neznámí pachatelé — jistě však republikáni seneční — v noci roztloukli na kusy. Kterýs tamní zbožný občan sebral rozmetené kusy se země a postavil sochu ve své zahradě; avšak ani tam jí výtržníci nedali pokoje. Povalili ji znova. Osvícení pokrokáři v sousední Lubné však nepfáli seneckým tohoto husitského rekovství a proto v noci dne 3. května 1921 rozbili krásnou zánovní sochu sv. Jana pode vsí, poříze-

nou a postavenou horlivostí bývalých duchovních správců lubenských: Bosáčka a Bartoše, z příspěvků lubenských občanů. *Cin tento dělá tamní mládeži všecku čest v očích slušných lidí a svědčí spolu o její vážnosti ku zbožným předkům, kteří na sochu tu sbírali po haléřích, aby jejich potomci s opovržlivým posměchem a rouháním ji káceli v bláto.* Nejen však svatojanské sochy píchají nevěrce do očí, nýbrž náboženské pomníky vůbec. Nad obcí v Lubné při silnici k Rakovníku stála soška sv. Antonína s Ježíškem v náručí, která nealezala milosti před pokrokáři; proto i na ní sbírali si žáhu, nedávno ji rozťštětvše. Z jakých důvodů si vylili zlost na sv. Antonína, nelze se dopátrati: snad to byl Jesuita nebo zakuklený monarchista, který ohrožoval základy republiky. *Hlavní zásluha, pravý rekord v tomto osvětovém dile dle veřejného mínění náleží tamnímu studentstvu, které jistě ukazuje vysokou úroveň vzdělání a mravní ušlechtilost; neméně však projevili vděčnost zakladatelům svého ústavu, jímž byli nenávidění klérkářové, strahovští praemonstráti v čele s bývalým členem svého řádu, potomním arcibiskupem Chlumčanským, jenž založil rakovnickou reálku; za tento čin či spíše zločin nemohou studenti rakovnickí a jejich vychovatelé kněžím přijíti na iméno, při čemž jim státně pomáhají českoslovenští kněží. Dříve platilo u mládeže heslo: Osvětou k svobodě! nyní však se mládež vštěpuje: «Nevázanosti, zrůstlosti, zahálkou, duševní málkostí k božství.»*

Obrazkový časopis «Český Svět» (č. 17. z r. 1921) přináší také smutně zajímavý článek «Poškozené staré památky na Hořicku», s obrázky od hofického konservátora ministerstva školství a národní osvěty, architekta a profesora hofické školy E. Dufka, který vypráví, co nezměrných škod bylo v poslední době napácháno jen v tomto okrese.

Bohužel dnes však není již okresu, města, ba snad osady, kam by bylo obrazoborství nezasáhlo. — Přinášíme ještě zprávu z Českomoravské Vysociny od našeho pracovníka na Chotěbořsku:

»Agenti Volné Myšlenky a židovského zednářství zasílali smělé nenávisti proti katolicismu i v našem kraji. Lidé, jichž mravní kvalifikace rovnala se částo nule, dostali se na povrch a když viděli, že jejich inspirátoři mohou v Praze beztestně provozovati nejhrubší vandalismus, snažili se nejen dosáhnouti, ale překonati ještě své učitele. Výsledek jejich činnosti byl zjevný brzy.

O Dušičkách 1919 nalezli jsme rozbitý první kříž u silnice z Chotěboře do Příjemky. Je jistě charakteristický tento počátek a ukazuje nám, že ani nejpietnější památky nechťejí ušetřiti. Rolník J. Skřivan z Příjemky postavil totiž tento kříž v upomínku na svého padlého syna, hrdinu, a ti, kteří se v dobách nebezpečnosti skrývali, vylézají nyní z dír, aby proslavili své jméno.

Tímto dán byl signál k další kulturní práci. Hned bylo hlášeno, že demolována je kaplička Nejsvět. Trojice, brzy zase byly rozbity kříže u Rochovců, vytlučena všechna okna sv. Anny, ba ani posvátné pole hřbitovní nezůstalo ušetřeno — a sochy i kříže tam rozbity. Aby dílo bylo dovršeno, šlo se i na kostely. Byl vykraden kostel v Uhelné Příbrami a brzy na to kostel v Nové Vsi, kde však lup byl neveliký a proto nositelé osvěty ze zlosti rozbili v osady dva kříže.

Ani nejpamětnější socha okresu nebyla ušetřena. Je to sv. Josef, v zámeckém parku. Soše této byla kladivem uražena hlava a socha poškozena. Hlava schována do křoví, kdež po delším čase nalezena. O této památce je zajímavá poznámka v pamětní knize čachtotinské N II. str. 21. R. 1840 dal chotěbořský baron Dobřenský v Praze zhotoviti sochu z pískovce uměle provedenou v nadřizovní velikosti, která stála ve výklenku Hutí sv. Josefa až do r. 1878. Roku toho nechala pí baronka Dobřenská odvésti tuto krásnou sochu do Chotěboře, kdež ji v zámeckém parku dala postaviti. K ráznému protestu nechal pan baron Jan Dobřenský — v domněnce, že vracet je hanba — jinou, novou, právě takovou sochu z hofického pískovce od sochaře Jana Louvera vyhotovit, kte-

rá překrásně provedena — na jaře 1880 postavena jest... «Nynější majitel zámku Chotěboře, Jan Dobřenský, opravil svým nákladem památnou tuto sochu a zároveň i sochu sv. Alžběty, kterou ruka některého barbara rovněž demolovala.

To je pouze několik ukázek pokroku v našich horách, není možno se o všech zmiňovat, ale snad i tyto stačí k myšlence: »Kam dospějeme, setrváme-li na této cestě?«

Zd. Wirth pokáral po zásluze také ve »Stylu« nynější ničení soch i jiných památek a praví: »Nepomohlo dosud poučování, ani úřední zakročení a nepomůže, dokud se nezmění poměr širokých vrstev k svědkům minulosti, dokud neopadnou vlny náhle vyšlehlého, dlouho před tím živého záští k naší historii v rámci habsburské říše. Neočekáváme tento obrát záhy, protože není upřímné podporován mocí dnes nejsilnější — politickou stranou, ale jsme přesvědčeni, že také náprava nevejde z této strany. *Snášenlivost k minulosti, k jejtím pozůstatkům, může vytrysknouti jenom z ušlechtilé mysli, z překonaného sobectví a nejvyšší spravedlnosti všech ku všem*... « — Královéhradecká »Obnova« v prosinci 1920 k tomu poznamenává: »Nynější obrazoborectví není »dětinskou« pomstychtivostí, ale rafinovaným a zavilým drážděním věctího lidu českého. Volnomyšlenkářští fanaticové v protihabsburském bouření hledají chytře záminku k mrskání duší českých. *Přítomné řádění jest netoliko protikulturní, ale i protinárodní*. Moderní barbaři snaží se odstraniti všechny odznaky a památky, připomínající náboženský sklon jádra lidu našeho, aby cizinci přijíždějící do naší republiky byli sváděni k domněnce zcela falešné o uhasínajícím katolicismu. Nedemokratickým, protilidovým ničéním toho, co zbudovali zbožní předkové, má se falšovati historie. Jak tu rozhoduje nikoliv dětinství, ale sverpé, promyšlené násilnictví, to přece patrné i z volnomyšlenkářského parlamentního návrhu na odstranění veškerých náboženských odznaků i z budov soukro-

mých. Mezi obrazoborci a Volnou Myšlenkou vidíme jediné pásmo. Panstvo toto není tolik nezapné, aby nevědělo, že *katolicství bylo hluboce vkořeleno v celém národě našem již pět století před vládou Ferdinanda I. a ostatních dalších Habsburků v naší vlasti. Kdo rozbíjí památky, jaké se těšily u nás veliké účte za sv. Václava, sv. Vojtěcha i Premysla II. a Karla IV., nemstí se Habsburkům, ale surově uráží český ciz.*«

Účelem této publikace není zaznamenati všechny podrobnosti »moderního barbarství«, nýbrž získati zájem o naše církev, památky a poříditi soubor obrázků památek zničených a poškozených.

Byli bychom proto povděční, kdyby všechny případy a zneuctění našich historických a uměleckých památek byly nám hlášeny pokud možno se všemi podrobnostmi: Známe-li pachatel, kdy a za jakých okolností barbarství provedeno. (Po přednášce Vol. Myšlenky, po schůzi té či oné strany, po sokolské slavnosti a pod.) Zároveň dlužno popsatí blíže zničenou či poškozenou památku a její historii dle pamětní knihy, vypravování lidí atd. Kdo sochu neb kříž pracoval, či nákladem byla postavena; často bývají to naši kněží buditelé a jiní o vlast, osadu, či město zasloužilí mužové. Udati též nápisy na poškozeném předmětu, které jsou mnohdy dobrými důkazy, za jakých okolností byly sochy postaveny. V Čechách zničeno mnoho památek též z návodu čsl. sekty. Tak na Turnovsku po kázání jednoho »církevníka« proti sv. Janu N., osadníci hrubě zneuctili svatojanskou sochu před farou a potom bohostupným způsobem ji zakopali do země. V I. rozbil svatojanskou sochu obchodník akademik — syn policejního inspektora, který celou věc utulal, aby synáčekovi neškodil v kariéře. Oproti tomu jinde uhlíká se poškozeného kříže evangelik. Ne ojedinělým případem jest, že sochy a kříže byly prodány obcí; prosíme též o sdělení podobných případů. Každý případ měl by býti fotografován. Veškeré zprávy a obrázky zasílejte na adresu: Sekretariát katol. mládeže, Praha II., Salmova 8. Johaneum.

PŘÍSPĚVKY KE KULTURNÍM DĚJINÁM KŘÍŽE V ZEMÍCH REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ ZA PRVÝCH LET OBNOVENÉ SAMOSTATNOSTI.

Skřížem v ruce přišli svatí bratři solunští k předkům našim a otevřeli jim nové obzory životní a povznegli v zcela jiný, nový svět. Kříž jejich pak byl naší spásou, a uchránil nás neblahého osudu Polabanů; proto není divu, že ke kříži — jakožto zdroji útěchy, naděje a spásy — lnul náš lid český odjakživa s největší úctou a láskou. Projdeme kulturní historií českého lidu a života, pokud nám je přímé památky zachovaly a nalezneme mnoho srdečných a dojemných projevů z dob nestarších, jaké zvláštní úctě těšil se vždy kříž v Čechách. Co zajímavých legend a pověstí vyprávěl si lid o dřevu kříže a Trpiteli na něm! Kolik křížů postaveno našimi předky na památných a historických místech.

Vzpomeňme jen ještě národopisných výstav, kde názorně podáno, jakou významnou a důležitou roli zastával kříž v životě rodinném od kolébky až do hrobu. S křížem setkáváme se velmi často na nejrozmanitějších místech jako s historickou upomínkou na nějaké neštěstí nebo jako důkazem téměř zázračného zachránění. Nejednou označoval kříž i hranice a často vytyčován na rozhraní obcí, polí, lesů jako odznak práva a spravedlnosti.

Proto kdo zná historii kříže v Čechách, nemůže pochopiti zášť a nenávisť, jež se proti němu najednou vyvíjí a tak hanebně znamení naší spásy všude zneucfjuje a ničí na úsvitě našeho osvobození.

Ježto bývá nám při každé příležitosti — bezpředmětně ovšem — vytýkáno, když ozveme se a pokusíme hájiti si své právo, že lidovci zneužívají každé maličkosti k fanatickému náboženskému štvání, popřejme na prvním místě slovo spisovatelům a listům, již už dávno svým smýšlením rozešli se s církví katolickou a se Římem rádi často »účtují« . . .

Tak na př. spisovatel Josef Holecěk ve »Zvonu«, roč. 1921 str. 260-261 píše:

»Obrazoborství dosud neustalo a i v Čechách se páše, obyčejně ve vši tičnosti. Vládě bylo dosud oznámeno 273 případů pokácení křížů a soch.«^{*)} Nejvíce se děje ve východních Čechách a kolem Prahy. Od východu z Prahy jde na sever, od Prahy na západ k Plzni, ale zde ho již ubývá. Český jih už stal tímto nešvarem docela ušetřen. Mohla bvti domněnka, že kácení křížů má podklad náboženský,

^{*)} Stať tato byla ve »Zvonu« a otištěna již v lednu 1921, tudíž napsána snad mohem dříve, takže počet demolovaných památek od té doby již velmi vzrostl. (Pozn. red.)

protikatelický, ale domněnka ta je vyvrácena faktem, že s kácených křížů se ztrácejí částky železné a j., které mají nějakou cenu. Dřevěné kříže si obrazoborci odnášejí na palivo. Tyto známky nasvědčují, že tu jde o sprosté krádeže a svatokrádeže. V některých případech je zajiště původem ideové poblouznění, *jemuž dán směr rozkazem vlády, aby kříže byly odstraněny ze škol. V Praze je v měsíci lednu popeláři vyváželi se smetlím.* Slyšel jsem od lidí, kteří se o náboženství nikdy velmi nestarali, jaký dojem zděšení a duševního zdrčení byl v nich vzbuzen, když viděli za smutného zimního rána školní kříže, vyčuhující z naloženého popele a smetl. Takovému dojmu neodolá nikdo, kdo má cit v těle a kdo si pomyslí, že tu způsobem schválně nešetrným, přímo rouhavým ničeno je vše, co ne snad jemu osobně, ale jeho bližním je posvátno. Myslí, když u nás všechno je humanita, že humanita nepřikazuje největší šetrnost k tomu, co tvoří duševní život bližního, k jeho náboženství? — že se humanita prostírá pouze na tělesný život lidí, pečující toliko o jejich nasycení, o hmotné jejich zaopatření, o pomoc v jejich nedostatecích a chorobách? Pojímáte-li humanitu tak, je vaše ponětí o nejvyšší ušlechtilosti lidského srdce velmi chatrné. Avšak tato chatrnost, což se nesmí zapřít, je v naší době a v našem národě téměř všeobecná. Humanita v tom bludném ponětí je něco novodobého, předešlým věkům neznámého, něco, co bylo zplozeno tímto materialistickým věkem z rozumové společnosti a může tudíž provozováno býti bez účastenství citu. Takové ponětí o humanitě je nesprávné a musí býti zavrženo, čím dřív, tím líp. Lidstvo se vrátí-li musí k humanitě evangelické, stať se jako Evangelium a již tím stáť se posvěcené, k humanitě ne materialistické, ne mechanické, ne na společenské organizace omezené, k humanitě, která stejně přihlíží ku strastem duše, jako ku bédám těla, a nejen tělo, také duši chrání, aby jí nebylo ublíženo zbytečnou bolestí. A právě kříž je symbolem křesťanské humanity. Kdo se za něj může stydět v zemi, která si zakládá na

své pokročilosti? Český národ, jenž měl tušení křesťanské morálky ještě před svým pokřesťaněním, a když se seznámil s naukou Kristovou po celá staletí bojoval za její čistotu v praxi, ten český národ, pokud je si vědom své celé, své historické bytosti, nemůže jinak, než s pocity hlubokého hoře a zahanbení pohlížet na kácení křížů a na jejich vyklizení ze škol.

Že vyhazování křížů ze škol bylo po bídou k jejich kácení, jest očividno; protože pak kácení křížů v polích, zvláště na Slovensku, ukázalo se ohromnou politickou chybou, *než se jím nebýt vyhazování křížů ze škol. Ano, tato chyba jest jedna z nehrubších, kterých se dopustila vláda Republiky v prvních dvou letech jejího trvání. I jest na vládě, aby se opět starala o její napravení.* Je nutno odčinití křivdu, která se stala na náboženském citění Slováků, a z duše jejich dokud čas vyhladit nepřítivný dojem, kácením křížů způsobený. Stát nevyhnutelně potřebuje, aby mezi Slováků a Čechy panovala láska, důvěra a úcta. Nezískáme-li jich, zůstane mezi Slováků a Čechy duševní roztržka, jež bude mít nežádoucí výsledky pro naše společenství národní a státní. Aby se provinění, jež, jak jsem dovodil, bylo by nespravedlivě svalovati na všechny český národ a jež na svůj vrub spáchali přerůzní jeho pobloudilí synové, je třeba, aby republika dala na Slovensku všechny pokácené kříže na svůj náklad znovu postaviti i aby vyhlásila, že kácení křížů a posvátných soch, prznění chrámů a svatokrádeže trestány budou v budoucnosti jako státní zločiny; pachatelé, budou-li známi, buďtež přidržováni budoucně k tomu, aby restaurace provedena byla na jejich náklad.

Jsem jist, že se neklamu, dťm-li, že kácení křížů nezůstalo bez účinku i na jakési jazykové odcizení mezi Čechy a Slováků. Češi, zaujímající na Slovensku místa úředníků a učitelů, vidouce, že Slováci jsou k nim chladni, snaží se vycházeti jim vstříc, aby je získali, a přestupují a prohlubují různost mezi češtinou a slovenčinou. Když za mých časů dráteník přišel do Cech, žádnému Čechu

ani ve vsi, ani ve městě nenapadlo, že by byl cizinec. Svůj přišel ke svým. Zřejmě i dráteníci přicházeli na Moravu a do Čech jako domů. Na tom reálném základě bylo třeba pracovat nám i Slovákům.

K Holečkovým rádkům píšeme jen glossu na okraj, kde omlouvá ony obra-zoborce, kteří použili železa a jiných součástek. Vždyť přece nikdo nebude ničit školní kříž, aby tím odpomohl nouzi o palivo; nejen že by při spalení kříže se neohřál, ale ani snad snídani neuvařil, právě tak jako nikdo neutilo-oval hlavy sochám svatojanským, aby si z nich postavil dům, nebo odpomohl krizi bytové. Ztracené součástky těchto poškozených křížů a jiných památek byly vždy zúmyslně zničeny, do řek a rybníků zahozeny, nalezeny ještě horší prostředky, aby i tyto jednotlivosti byly zneuctěny, a zřejmě jeví se tudíž, že jde tu o podklad čistě protikatolický, neboť předměty jiných církevních kultů zůstaly tohoto nešvaru ušetřeny.

Nedávno přinesla »Tribuna« tento článek:

»Kříž s křížem. Mělo by se vlastně jmenovati kříž bez kříže, neboť teprve, když učitel K. odstranil ve své číselnické učebně kříže, nastal mu pravý kříž. Učitel volnomyšlenkář, občané nevolně-myslíci a hned je z toho shluk před školou. Děti jdou ze školy, jejich tatíci do ní. »A, pane učiteli, my jich teď něco naučíme. Předně nejsme žádní nezna-bozi, za druhé vy jste neznaboh. Buď pověsíte kříže, anebo pověsíme vás.« — A pro potvrzení slov zvedne jeden z občanů hůl, druhý jí přímo položí na učitele a volně myslící učitel je v úzkých. Pomohla mu z nich spravedlnost, která zažalovala jednání zúčastněných jako přestupek ruky vztažení na osoby úřed-ní, ale když dr. Zítek prokázal, že učitel, pouštějící právě děti ze školy, není již ve vykonávání svého úřadu, osvobodil soud žalované a včera odvolací senát osvobozující rozsudek potvrdil, když to byl před ním opakoval.

Do třetice ještě jeden výpisek z republikánského tisku:

»K jakým až výstřednostem vede dnešní protináboženský boj, toho doklady se denně množí. Samy »Nár. Li-sty« ze dne 21. února 1919 pozastavují se nad počínáním některých t. zv. pokrokových lidí, kteří si myslí, že mohou na všechno náboženské citění a na pro-jevů náboženského citění jiných do slo-va kašlat. Uvádějí pak následující do-klad: »Vážený občan, sám materialista, který má zajištěno zpovědní a s církví katolickou nemá nic společného, píše nám o případu z jedné obce české, kte-rý přímo bolí nedostatkem úcty k pře-svědčení druhého: Syn učitele X., žák měšťanské školy, šel okolo kostela s ho-chem stejného stáří a ostentativně pil na dřevěný kříž, stojící u kostela. Když mu to jeho druh vytýkal, zle se na něho osopil, a když jiný občan žádal otce, učitele, aby svému synu domluvil pro takové jednání, byl panem učitelem, ot-cem onoho žáka měšťanské školy, hrubě odbyt. Takový příklad nepochopení náboženské svobody a snášlivosti pří-mo bolí, a znova upozorňujeme, že smysl všech snah, aby náboženství bylo odloučeno od politiky a státu, kotví ve snaze, aby náboženství bylo čisto a čí-slo každým, aby nečinilo nikomu násill, ale také, aby nikdo, kdo má jiné pře-svědčení, nečinil násill a schválnosti je-mu. To si musí uvědomiti i ten, kdo je zásadním odpůrcem náboženství, musí počítati s tím, že náboženství, očistěné od světských vlivů a moci, bude mlíti v budoucnosti více přitažlivostí i pro tak zvanou inteligenci, a nesmí urážet a sesměšňovat náboženské citění druhého. Nebylo by to důkazem svobody a vys-šího života duševního, byl by to na-opak důkaz nesvobodného ducha, úpic-kého pod tyranii utkvělých představ, sna-žících se znásilňovat jiné.« — Potud »N. L.«, jež tím tlumočí úspěšněji a svo-bodomyslněji stanovisko, než jaké ma-jí mnozí jiní, kteří se také mají za svo-bodomyslné. Máme ale za to, že napo-menutí jejich mine se účinkem, neboť to, co přemnoží pokrokoví lidé za re-formy náboženství vydávají, diktováno jest vlastně nenávistí protináboženskou, která je úspěšnější snášlivostí neschop-

na. »Kdo není se mnou, proti mně jest,« řekl ostatně již Kristus Pán a zkušenosť skoro dvou tisíciletí správnost slov těch potvrzuje.»

Jinde dozrává jihočeský spisovatel, kterak soudním vyšetřováním jednotlivých případů obvyčejně přijde na jevo, že inspirátorem obrazoborství jsou středoškolsí profesori a ne dělný lid, ani luza z ulice. Zaznamenáváme zde jeden kulturní čin českého gymnasiálního profesora, který Holečkův výrok dotvrzuje — vlastnoručně:

»Opava, dne 7. února 1921.

Včera byla celá Opava rozrušena zprávou o činu odsuzování hodného, kterého se dopustil inteligent, vychovatel (I) mládeže. V předšíně chrámu sv. Jiří na Dolním náměstí v Opavě byl asi jeden a půl m. vysoký kříž, připevněný na zdi. Včera o čtvrt na 7. hod. ráno při české mši svatě slyšel náhle kněz, který byl ve zpovědnici nedaleko dveří výkřik ženy: »Kříž je dole!« Kněz — vldp. superior Dreiseitel T. J. — spěchal ven, a tu veliký kříž ležel na zemi roztržštěný, a roztržštěna byla také socha ukřižovaného. Na otázku kněze, kdo to učinil, ukazovali přítomní na elegantně oblečeného muže, na kterém bylo viděti, že jde přímo z hostince. Narychlo přivolaná stráž zjistila, že muž tento, pachatel, je profesor českého gymnasia v Opavě Vaníček. Vytrhl kříž ze stěny a pak s ním několikrát udeřil tak, že se roztržštil.

Tento čin »pokrokového« profesora vyvolal veliký rozruch. Německé noviny opavské — a Opava má velikou německou většinu — ukazují na »českou kulturu«, a odsuzují hanebný čin tento. Poznámky o »české slušnosti« nejsou zrovna lichotlivé.

Když na schůzi lidové strany odpovídal v Kylesovicích náš řečník, učitel Hromadník a berní úředník Čermin, se zmínil o tomto činu, došlo k pravé bouři našeho lidu proti takové »osvětě« a takovému »pokroku«.

Na Hlučínsku surový čin prof. Vaníčka nadělá nesmírné škody. Moravci, kteří si o nás myslí, že jsme národem nevěrců a bohatelů soch a křížů, nyní úplně podlehnou všenněmecké agitaci a

protičeskému šovinismu. (»Praž. Večerník«, 10. února 1921.)

Ale zvláštní »zásluhu« o zneuctvování kříže má naše pokrokové a volnomýšlenkářské učitelstvo. Co zlé krve a soudních dober zavinilo vyhazování křížů ze škol. Psáti jejich historii, značilo by napsati mnoho knih, neboť kolik je dnes u nás škol, kde kulturní boj o kříž nebyl sveden? Několik historek učitelských zařazují přece:

Při školní vycházce učitel Janka se školní mládeží v Němčovicích do lesů k Batínu a k Libáni (na Jičínsku) přišla nadějná mládež na křižovatku silnic u Kostece, kde stojí ode dávna cenná socha sv. Jana Nepomuckého. Tato socha stala se terčem kamenů, žáci posměšně klekali na schůdky a urážlivě na ni pokřikovali. To dělo se vše za »džozru« učitele. Výprava přišla dále do polí nad obec Chyjice; tu stojí na křižovatce kaplička a kříž. Také ten stal se obětí školácké kultury a vychovatelského vedení učitele Janka. Kříž byl hromadně kamenován, poplván — a žáci vypravují, čím více někteří řádili, tím více se jejich vychovatel smál; opravdu podivná moderní kultura a výchova, a pan učitel opravdu již hrdinněji se nemohl zachovati k památkám po předcích jemu svěřených dětí. Co řekl by asi Komenský tomuto »volnému« vyučování ve volné přírodě?

»Lidový list« zaznamenává tuto místní historii posledního školního kříže v Německém Brodě:

»V nejstarší budově školní byl až do 23. července 1921 na chodbě kříž s tělem Spasitelovým v životní velikosti. Přichal do očí vyhazovače křížů tak dlouho, až dosáhli, že místní školní výbor se usnesl postarati se o jeho odklizení. Jako důvod k tomu činu měli, že se děti kříže lekaly! Anebo báli se pohledu na Krista ti, kterým platí jeho slova: »Běda, kdo by pohoršoval maličkých?« Vyhozený kříž bude umístěn v děkanském kostele jako dokument vysoké kultury zdejších »osvícenců«. Zajímavé je, že kříže odstraňují se vždycky o prázdninách, když se ve škole bílí. Od toho ustálilo se u pokrokářských učitelů na-

zývati odstraňování křížů »bílením«. — Vzpomínáte si při tom na »bílení« krá-
mů, které po převratu prováděli bol-
ševici. Inu, jsou různí bolševici, jedni
»bílí« ve škole, jiní na ulici, mnoho si
však od sebe neodevzdají. Nějaký roz-
dil mezi nimi přece najdeme. Ti, co »bí-
lili« krámy, byli kurážnější, činili tak
před celou veřejností, kdežto »bíličí«
škol pracují pokoutně, opatrně, aby to
nepobouřilo rodiče školních dětí a ne-
vyvolalo rozhořčení proti učitelstvu a
škol. Právě tak jednají jako kdysi fa-
riseové, když šli na Krista, aby ho zatkli
a zahubili. Nešli na něho, když byl ob-
klopen zástupy, ve dne, ale v noci, když
byl v soukromí. Jsou pořád stejní, ti ne-
prátní Kristovi!»

Redaktor »Východočeského Obzo-
ru«, který div neukřížoval ředitele reálky
Durycha v Pardubicích, že neodstranil
ze svých škol kříže, napsal (viz »Vých.
Obzor«, č. 50 ze dne 9. září 1920) z Bar-
chova tuto lokálku:

»O křížek.« Přišel mladý pan učitel,
odstranil se stěny kříž a odnesl jej do
kúlny. Zpráva o tom roznesla se po ves-
nici. Byl křík a bylo nadávek od deputace
žen bez rozdílu »politického přesvědče-
ní«. Není proto radno unáhleně sahati
na jisté zvyky; jsou-li jen jimi, zmizí
samy. Koření-li hlouběji v srdci nelze
jich vyhladiti, než že hluboko zraníme.
Pro pana učitele bylo by lepší, kdyby se
snažil vniknouti v naivní čtení lidu.
Chce reformovat, ale místo toho spíše
deformuje.

Na jedné české škole, jak sděluje
»Č. Západ«, podali žáci sboru učitelské-
mu tuto žádost:

»Prosimé uctivě, aby nám byl pone-
chán ve třídě kříž, neboť jest nám vel-
mi prospěšnou pomůckou; pohledem na
něj mysl naše k Bohu se povznáší,
srdce naše láskou k božskému Učiteli se
rozděčuje a vůle naše k následování Je-
ho příkladu i k plnění našich povinností
se naklání a posiluje. Kojíme se na-
dějí, že naš úctivě prosbě bude vyho-
věno.«

Morava, která poměrně nejvíce byla
ušetřena obrazoborství, nebyla však
ušetřena bojů o kříže ve školách.

O tuhém kulturním boji na severní
Moravě svědčí tento článek ze Sum-
perku:

Přišel konec prázdnin a začátek ro-
ku 1921.

Lid katolický v celém kraji uvědo-
měn o své povinnosti, aby mládeži v ro-
dině dal a ve škole zajistil náboženskou
výchovu. Nebylo třeba velkých rozkla-
dů, stačilo to, co lidé za poslední školní
rok ve svém okolí viděli a slyšeli. Poža-
davek náboženské výchovy ve škole (a
společné modlitby i křížů na stěnách)
podepsala ve všech dědinách většina do-
spělého obyvatelstva, někde na malé
výjimky všechny domy. Podpisovali se i
lidé nábožensky vlažní, mající děti ve
škole, ano i přestoupil k československé
církví. Podpisovali nejen lidovci šma-
hem, nýbrž i socialisté (dem. i nár.),
agrárníci, ano i komunisté.

Pokrokovci s protiakcí utrhli fiasko.
A tu správcové škol hrabenovské (Po-
korný) a hoštické (Talpa) odpověděli
na tento živelní projev vůle všeho lidu
tím, že už ve svých školách odstranili
kříže se stěn.

Marny byly protesty obojí místní
školní rady ihned, marny všechny žádo-
sti, aby kříže se pověsily.

A tu přišla věc nečekaná!

Onen důležitý výnos min. vyučování
o kříži (a modlitbě ve škole), že rozho-
dovati má učitelská konference (s bedlí-
vým ohledem na místní poměry a přání
lidu!), ale výsledek oznámí včas místní
školní radě, a kdyby nastal odpor, ne-
prováděti usnesení dříve, dokud školní
výbor sporu nerozhodne.

Oba řídící znovu na ten výnos upo-
zorně, protest zřejmě vůlí převážné
většiny občanů opřený podán, oba však
tvrdošíjně zůstali při svém vzdoru.

A tak oni, kteří mají býti ve škole
strážci pořádku a vychovatelé mládeže
k úctě zákonů, dopouštějí se dvojnásob-
né náklonnosti a vědomě v ní zůstá-
vají:

1. věc řádně v konferenci neprojed-
nali a

2. ve svém justamentu přes výslovné
znění ministerského nařízení setrvávají.

Pro koho jsou potom zákony a ministerská nařízení?

V Hošticích má věc zvláště pikantní příchut, poněvadž letos na jaře týž pan řídící udal řadu rodičů, kteří na svátek P. Marie poslali děti do kostela místo vyučování, pro »nevážnost k zákonům republiky«. Teď sám tou nevážností zatvzrle hřeší. Není takový postup patrnou obměnou bolševictví? Kam dojdeme, když tato zásada se všeobecně ujme a lidé budou zachovávat jenom ty zákony, které se jim zlíbí, na ostatní se vykašlou?

Poměry jsou tedy nyní u nás a v kraji takové:

1. v Hrabenově kříže ve všech třídách odstraněny; 2. v Hošticích kříže ve všech třídách odstraněny; 3. v Rudě v měštance ve třídě p. M. Kubička; 4. v Klášterci v nové škole od začátku kříž vůbec nezavěšen (je to v souhlasu s přáním většiny občanstva?); 5. z Písařova došla stížnost nedosti jasná a zaručená.

Páni asi spoléhají na neujasněnost školských poměrů na severní Moravě (Šumpersko odtrženo od Zábřezska), že si tedy stížnosti někde poleží a věc zatím usne. Ale jsou na hrozném omylu. Neusne, nesmí usnouti, a kdyby nebyla včas vyřízena, nastane našim katol. poslancům vážná povinnost, aby se pana ministra školství zeptali, platí-li jeho výnos také pro severní Moravu, či jenom tam, kde lid o kříže ve škole nedbá a nechá pokrokové bojovníky libovolně řádit?

Celá věc ukazuje zřejmě, jak zručně zrovna pracují mozky rozpálené protiklerikální zaujatostí. Jednání podobné nutno jest odsouditi všude, u nás na jazykovém rozhraní dvojnásob, neboť tím se pracuje přímo našim národním odpuřím do rukou. Či jest možno s lidmi uvedeného rázu pomýšleti na jakoukoliv klidnou součinnost? Slušný lidovec, není-li nucen svým úřadem nebo postavěním s nimi přímo bojovati, zdaleka se jim raději vyhne, ale k jednomu stolu s nimi nesedne. To nejzřejměji vidíme na jazykové hranici a v našich menších.

Oč více rozvahy a taktu zde ukazují Němci!

Když hovoříme s kněžími, působícími na osadách německých, tu našim studentům ani uvěriti a porozuměti nemohou. Mají též učitele liberály většinou, ale zůřivci, kteří u nás pomalu budou ve většině, jsou u nich řídskou výjimkou. Zatím co u nás se šve proti církvi a pro odpady, u Němců heslo »Los von Rom!« utuchá, ve mnohých školách německých se děti modlí, na konci roku byly spousty žactva i s učiteli v kostele.

Za takových poměrů není divu, že čeští kněží, kteří prací pro menšinové školy a český záznam našich lidí při stání lidu si na sebe pošvali německou většinu, a potom ještě vidí »osvětovou« práci českých učitelů odpadlíků, buďto se uchylují do ústraní, nebo z exponovaných míst se hledí dostatí.

Škod, které takovým nerozvážným postupem české věci vznikají, neodčiní však žádné novinářské články, ani sebe pustější štvání v závětrí.

A proto voláme důrazně ke všem, u nichž ještě zaujatost neudusila všecku rozvahy:

Buďto včas zarazte a obraťte, nebo si následky přičtete samí! (»Našinec«, ze dne 4. října 1921.)

Ze na Moravě nepřihlíží se k zběsilému řádění učitelstva proti kříži tak trpně, jako často v Čechách, svědčí ještě tyto dvě epizody:

V jisté obci na Moravě vyslovili se volnomyšlenkáři: »Kříž uráží děti nevěrců a odpadlíků čs., proto pryč s ním!«

Slyšel to otec katolík a řekl:

»Když mrtvý kříž uráží několik dětí nevěrců, tu živý nevěrec učitel uráží nás 90 procent katolíků a 95 procent našich dětí — proto pryč s ním!«

V jiné obci na Hané byl kříž vyhozen ze školy. Tu ráno před vyučováním sešli se rodiče v kostele a v průvodu nesli kříž do školy, do třídy, kdež se učilo náboženství. Po hodinách náboženských dětí v průvodu kříž zanesli opět do chrámu.

Švorně s našim učitelstvem jdou různé cizácké i domácí sekty. Jako doklad

uvádím výstřižek z novin, otištěný v červenci 1921:

Kříž — kus dřeva. »Husův odkaz« píše: »Odstraňování kříže ze škol zanechalo by v celku národ úplně chladným, kdyby nebylo štvání kněžstva. Pod důsledky tohoto štvání došlo namnoze k násilnostem — a když docíleno toho, že dřevo bylo opět na stěnu ve škole vyvěšeno, oslavovali to kněží jako vítězství víry a náboženství. Věru, ubohé to náboženství, které je odvislé od kusu dřeva.« Dále uvádí »několik ukázek, jak se nalézají naše republika na scestí, jak se stahují mračna reakce na všech stranách.« Napomíná církev českobratrskou k bdělosti a zakročování: »Jinak dočkáme se ještě nové protireformace...« No tak vida — a na taborech se mluví, že církev římská už — dodělává...!

Že kříž píchá do očí i nejvyšší naše instance, dokumentuje žádost předsedkyně »Čsl. Červeného Kříže« adresovaná do Švýcar, aby u nás v Čechách zaměstnán byl znak mezinárodního červeného kříže za červený kalich.

A nyní udělejme si kratičkou vycházku k bratrskému národu Slovenskému pod Tatry, v jehož znaku a štítu stkví se cyrilometodějský, dvojnásobný kříž. Že nedůvěru k nám Čechům zavinili Sokolové a jiní »ptáci« po převratu na Slovensku obrazoborstvím se zabývající, je dostatečně známo. Zaznamenáváme ještě jeden nedávný případ, který celé Slovensko velmi rozjitřil.

Podle zprávy »Lid. Novin« byl na Zelený čtvrtek 1921 v Trenčíně v textilní továrně Tebersien Fils (založené francouzskými uprchlíky a vypořádanými mnichy), která zaměstnává několik set dělnictva, vyhozen jeden z křížů, které jsou ve všech pracovnách. Kříž strhl dělník: Jan Hronec ze Slatiny v Čechách a Slovák Jano Kalifaj, a za surových poznámek jej rozbili a hodili do záchodu... Čin tento rozrušil továrnu tak, že oba pachatelé musili nový kříž pověsit na místo starého. Oba rouhači byli potom zatčeni. V Trenčíně a okolí uspořádány zvláštní smírné pobožnosti.

Pod heslem »Sláva křížů« byl na Bílou neděli slavnostním způsobem znovu

posvěcen zneuctěný kříž, vyhozený z jedné dílny v továrně v Trenčíně. Kříž byl zohaven, poláman, na špinavé místo hozen, ale v neděli byl zase ve velké slávě nesen v čele 7000 průvodu a na své místo uložen. Na oslavě této účast měli i slovenští evangelíci. Tato okolnost učinila velký dojem nejen na katolické Slováky, ale i na exponované české úředníky, kteří se báli, by lid slovenský, uražený ve svých citech, nedal se strhnouti k násilnostem proti Čechům. Socialisté trenčanskí ohradili se v novinách, že nemají nic společného se zneuctěním kříže, avšak přes to posl. Světlik protestoval u župana proti slavnostnímu průvodu. Byl odmítnut. (»Občanské Noviny« 9. IV. 1921.)

A záhy na to píše slovácký jeden list pod titulem »Kdo poškozuje na Slovensku kříže«:

Nedávno v Trenčanskej textilnej továrni dvaja robotníci strhli tam vyššie kríže, nohami ich rozdrzali, trosky do záchodu hodili. V ústí Vlary v Nemšovej sa jedno ráno zobudia a na cintore (hřbitov) päť krížov náhrobných nájdú zničených, rozlámaných na kúsky. Na to, že v školách, pri cestách, v továrňach zputujú kríže, sme už naviknutí, ale aj do rieš mŕtvych sa vlámať to je čosi nového, hnusného, bestialného. Zpytajte sa hocikoho na Slovensku, kto láme kríže? Dostanete určitú odpoveď: *Tatari a Turci Povážim tlačnuci ušetrili cintory (hřbitovy), teraz šim hordám českým aj náhrobné kríže zavadzujú.* (V dubnu 1921.)

Takovýchto smutných záupňů bratrského národa — jemuž honosíme se býti nositeli kultury — čteme ve slovenských novinách nespočetně. Kdybychom je měli všechny citovati, byla by to kniha stížností o několika tiskových listech, zvláště ale z doby, když Sokolové počtli svým zájezdem Slovensko.

Ač naši konservátoři a spisovatelé neustále v novinách napomínají a poučují své čtenářstvo, přece čtenářům novin v posledních dnech jsou asi nemálo nápadny denně se opakující nové a nové případy obrazoborství, zvláště zneuctění soch svatojanských, rozbítí

křížů, loupežné výpravy na bohoslužebné nádoby a prádlo. Ovoce volnomyslenkářských oslav »Českých pánů« a »Husových« dozrává. Jindy tyto obrazoborecké historky houfně se objevovaly vždy jen o Husových slavnostech, nyní stupňují se přes všechna napomenutí ministerstva osvěty, konservátorů a památkových úřadů — téměř systematicky ve všech okrscích naší vlasti den co den.

Několik posledních případů zneuctěných křížů:

»Lidové Listy« ze dne 28. července píší: »Ve čtvrtek 14. července o 1. hod. odpoledne rozbit byl železný kříž, stojící u Hurtovy Lhoty. Pachatelé urazili soše Spasitelově obě ruce a vyvrátili kříž z podstavce. Byli viděni tři muži, dle všeho z Ném. Brodu, jdoucí na borůvky. Jak viděti, jsme ve vlastenecké práci na záchranu své republiky na postupu.« — V Litovli, ze dne 10. října na 11. r. 1921 v noci, byl památný kříž, stojící na Starém městě, směr k Červené, podkopán, by mohl býti skácen, velké kameny, které byly silnými svory spojeny, byly roztrhány a rozmetány, kříž sám poškozen. Vandalové byli asi vyrušení, poněvadž svého díla nedokonalili.

Na Moravě minulé noci povaleny byly dva kříže v Komárově: kříž na křižovatce ulice polní a kříž na silnici vedoucí k Horním Heršpicím. V Hor. Heršpicích byla ten večer socialistická schůze. — V Čechách 9. července odpoledne byl zničen kříž, který stál za Srubcem na rozcestí ke Zborovu. Kříž byl přeražen a odhozen a kamenný podstavec vyvrácen a také vržen stranou. Podobný případ stal se v minulých dnech v Suchém Vrbném, kde socha Panny Marie vyřazena byla neznámým pachatelem z kapličky a vhozena do bláta.

Několik listů přineslo tuto lokálku o rozbitých a zneuctěných křížích na Těšínsku:

V noci z 1. na 2. srpna r. 1921 byly ve dvou obcích okresu česko-těšínského, v Dolních i Horních Domaslovicích zneuctěny kříže a sochy. Na sloupě upevněný kovový obraz archanděla Mi-

chala zlomen a pohozen. Majitelka pozemku toho, vdova-evangelická, chtěla obraz co nejdříve dáti opravití, ráno vidí obraz povalený a pokřivený. Sou sedka její měla na pozemku svém vysoký kříž, jehož příčka téže noci sražena. Na farském poli kříž postavený nezapomenutelným farářem-vlastencem Ježkem zneuctěn tím, že figura rozbita a přede dveře hospody uložena; na kříži zůstal jen nápis a ruka. V Horních Domaslovicích povalena umělecká socha svatojanská, pádem na tři kusy roztržena, a hlava její pohozena do blízké luciny. Rozhořčení a smutek usedlého lidu nedá se popsatí. Domaslovice, ač v okrese těšínském, od jakživa byly českou farností, ale této »češtině« nikdo nemůže rozuměti, ani evangelci.

Pochybený vlastenecký čin hlásá jiná zpráva »Obč. Novin« z 4. srpna 1921:

U vesnice Kameničky u Jihlavy jest postaven kříž k počtě v Karpatech padlého vojína Fr. Dočkalu z Kameničky. Padlý voják byl četařem a jeho podobka jest v kříži vsazena. Tu nějaký světlonoš — asi patentní vlastenec — aby ukázal lásku k vlasti a nenávisť k Rakousku — kamenem na podobence hvězdičky četaře rozbil: Ať žije »vlastenectví«!

Vina za tyto nekulturní činy padá na strůjce nesnášlivého popichování vůči všemu katolickému. V tomto případě jest to hlavně »Volná myšlenka«, velkou vinu jistě má i sekta československá, která v ohledu tomto chce předstihnouti husity.

Jak působí tyto případy na lid, jež není ještě tak otrlý jako odchovanci »Volné Myšlenky«, dosvědčují tyto dva případy:

V »Hlasu lidu« dne 3. října 1921 byla tato zpráva:

Kdo je lepší? Nedávno byl kovový kříž mezi Radomilicemi a Vodňany, stojící u lesíka »Klusu«, přelomen a kovová část jeho ukradena. Zlosynové, kteří to učinili, jsou snad jistí mladíci z města, alespoň stopy tam vedly. Brzo potom zastavila se u lesíka rodina potulných kramářů. Jako obyčejně přišla matka s dětmi do blízké vsi žebrať a

vyprávěla o zničení kříže; mezi jiným pravila: »Tam u toho křížku jsem se s dětmi modlivala, když do kostela jiti nemohou. My leccos provedeme, ale abychom svatý kříž zničili a ukradli, tak zlí přece nejsme...«

Když deník »Lid« registroval 4. července 1921 nový dokument hanby o rozbíjení a zneuctěném kříži v Humpolci, došel mezi jinými též tento projev od služebné s příloženými 30 Kč. Znění dopisu: »Právě jsem četla zprávu o barsbarském činu, který zločinná ruka vykonala v mém rodišti. Duše mojí bolestně se dotkla ona zpráva, poněvadž jsouc z domova již od 14. roku, jedině Kristu Ukřižovanému vzdávám díky, že mne při mé těžké práci a opuštěnosti síl, ve zdraví i proti všem pokušením zachoval. Z lásky a vděčnosti k Němu prosím, by ráčil jste přijmouti malý příspěvek na postavení nového kříže. Cíním tak z té příčiny, poněvadž vím dobře, čím svatý kříž jest v očích a v duši chudého. — Praha, 4. července 1921. M. H. služebná.«

Ze ničení křížů a soch není nahodilé a ojedinělé, svědčí následující data hlášeného obrazoborství do konce r. 1919 v arcidiecési pražské, čerpaná z Ordinarciálního listu. (Viz roč. 1920, str. 4. a 27.)

Ve farnosti Jezné při cestě do Pivoňan byl z kamenného podstavce vypáčen a odvrácen kříž, rovněž tak železný kříž z Jezné do Ulic. Kříž, stojící při silnici u Kostelce, byl poškozen tím, že korpus byl uražen a do rybníka vhozen, kdež později byl nalezen; jeho věnovací tabulka byla dvakrát rozbита. Také v obvodu farnosti Uherce zničeno bylo celkem jedenáct křížů, z nichž 4 kamenné, 6 železných a 1 dřevěný. Ve farnosti nýřanské do konce r. 1919 zničeno celkem 5 křížů (2 kamenné, tři železné). U Plzence byl v září r. 1919 při silnici Koterovské povelan kříž od cizích opilých výletníků. S kamenného kříže před kostelem v Hředle urváno bylo tělo Kristovo, jež nalezeno v zahradce jednoho statku; bylo uloženo v kostele.

Dále demolovány byly kříže: kříž na křižovatce silnic z Ulic do Pivoňan a

z Jezné do Malého Chotěšova; kamenný kříž v polích u silnice mezi Kněževsi a Přilepy; železný kříž při polní cestě mezi Elšelínem a Nedražicemi, též kříž na silnici z Kostelce k Elšelínu; na Malostranském hřbitově zničena celá řada křížů náhrobních; kamenný kříž blízko Kvílic; kříž na cestě od Lidic ke Hřebčím; kříž u Hřebčím »nad hájem«; kříž při cestě ze Slovic do Dobřan; kříž na Kalvarii v Radnici; kamenný kříž v polích u Přívětici; deska u kříže při cestě z Radnice ke Kamenici; v obvodu farnosti Schoenbach zničeno bylo několik polních křížů; kamenný kříž u Stříbra při silnici do Plzně vedoucí; pískovcový kříž z roku 1858 u silnice z Tachlovic do Kuchaře; kříže ze slivenckého mramoru z r. 1908 na poli u Mezouně; kamenný křížek na návsi v Chejnicích; na cestě od Zlonic k Beřkovicům zničeny byly 2 kamenné kříže. Na silnici do obce Vstíše byly poškozeny 4 kříže, zřízené v upomínku na padlé vojiny; u Vodního Újezdu vyvrácen velmi starý železný kříž; kamenný kříž na cestě z Kolče do Tejnic; kříž při silnici z Lohovic do Vejvanova; ve farnosti Velkých Lohovicích 8. listopadu 1918 při oslavě republiky byl v noci uražen ve Vejvanově před zvoničkou svršek kamenného kříže; dřevěný kříž stojící u uhelných dolů ve Vejvanově; ve farnosti Vysoké Sedliště rozbit jeden kamenný a dva železné kříže. Z dřevěných »Božích muk« ukradena porculánová soška sv. Jiří; kamenný kříž u silnice u Modřovic; kříž před farou ve Stodě; na silnici od Stoda do Lelova byly v noci dva na vysokých, kamenných podstavcích a sloupech stojící železné lité kříže roztrženy a sloupy poraženy; třetí kříž tamtéž silně poškozen. Na kraji vesnice Lelova dal jistý rolník v upomínku na svého padlého syna postaviti mramorový kříž; i ten byl několikrát poškozen, takže konečně, aby nebyl úplně zničen, přenesen byl na hřbitov do Stoda. Kříž u »Božích muk« na cestě z Nouměřic do Velvar uražen. Kříž na cestě ze Zvoleňova do Železnice úplně vyvrácen. Kříž na cestě ze Zvoleňova do Žižic. Křížek na rozcestí u Drnova a Žižic. Křížek ve Zvole-

ňovsi na cestě do Osluchova. Křížek ze Slatiny do Volovic. Kříž z Kamenomostu u dráhy atd. Na cestě z Kynžvartu přes Miltikovo bylo mnoho polních křížů poraženo od dělníků, kteří si byli vyvednouti v Kynžvartu podporu v nezaměstnanosti. Ve farnosti Koleč při silnici k Blevicím byl do dřevěného kříže vyřezán nemravný obraz; na žádost farářovu dal starosta blevicíky na ono místo přiblíti dřevěnou desku, leč tato byla opět neznámým pachatelem odtržena. Koncem září r. 1919 zmizela socha Kristova s kříže na mostě v Dolních Počernicích; nikdo nevěděl, kam se poděla, až četnictvo zdejší vypátralo, že to učinili dva mladí tovární dělníci. V noci — prý v opilosti — strhli s kříže tělo ukřižovaného Spasitele, rozbili je a hodili do vody. Uznali svůj zločin a koupili novou sochu Ukřižovaného, která na kříž opět připevněna.

Konečně zaznamenáváme ještě obrazoborecké historie, odehrané v době, kdy tento článek psán:

Ze Solnice. V minulých dnech byly barbarským způsobem vyvráceny a zničeny v našem okolí tři kříže: kříž u role Jos. Rolečka, rolníka v Litohradě, kříž u cesty vedoucí k Litohradu a kříž u Lipovky. Dne 5. ledna starosta a strojník Arnošt Ludvík, bez vyznání, dal odstraniti mohutný posvěcený kříž, stojící dlouhou řadu let blíže jeho zahrady. Po vykopání kříže, jež trvalo celý den, byl obecními žřizenci nešetrným způsobem odvečen na obecní dvůr, kde dosud leží mezi ostatním dřívím, jako na potupu a na výsměch všem, kteří si lásku a úctu ke křížů, znamená to spásy, zachovali. — Co děd vystavěl a otec obnovil, to syn bez vyznání odstranil. Pripomínáme našim budovatelům památníků, vychovájeli si v stejných ideích své děti, jak dlouho budou tu státi pomníky svobody? Zajisté sotva do třetího pokolení! Katolíci protestují proti netaktnímu jednání starosty Ludvíka a žádají, aby starosta dal co nejdříve kříž opět postavit na staré místo. (»Štít«, ze dne 19. ledna 1922, č. 3.)

Rozbitý kříž. Jistý tulák, prý čeledín bez zaměstnání, jemuž četnictvo je již

na stopě, rozbil ve čtvrtek, 12. ledna 1922 odpoledne železný kříž, zasazený v kamenný podstavec, stojící u silnice jihlavské poblíž Německého Brodu na pozemku p. Spurného. Pachatel byl viděn jednou ženou, jdoucí do Okr. Dvořáků, jak pokouší se jej vyvrátiti. Později pak s kopce viděla, že kříž již leží povalený. Litinová část byla nalezena rozbita na 3 kusy, kamenný spodek otlučený a vyvrácený. Zlosyn, bude-li dopaden, neujde zaslouženému trestu za rouhavý čin protináboženský a surové zničení cizího majetku, bylo by však třeba při souzení jeho poukázati ještě na jiné viníky, totiž inspirátory a hlavní původce takových skutků. A těmi jsou ti, kteří prvně sáhli na kříže, odstranivše je se stěn školních a kteří švali lid na schůzích proti náboženství pod maskou převychovy mládeže a národa. Není jednáni toho tuláka, jdoucího bez cíle po silnici, zcela totožné s počínáním těch, kteří první strhli rouhavou rukou podobu Ukřižovaného se zdí školních a je s hrubými vtipy a úsměšky s očmi mládeže odstranili? Vzali tu »kulturní« pracovníci víru nejen mládeži, ale i mnohým dospělým a nyní už s hrůzou vidí, jaká přeměna v krátkém čase se v národě stala. U mládeže nevázanost, u dospělých surovost, bezcitnost pokračuje měrou netušenou a nebyvalou. Úžasné rozrůstá se i zločinnost, takže noviny nestačí referovati o krádežích, loupežích, přepadeních i vraždách a sebevraždách. A příčina toho je, že lidé byli bezbožnou inteligencí, ztratili cíl života, připravili o to, co jim dříve skýtalo útěchu a zároveň plnilo srdce jejich bázní před každým špatným činem, i když byli v bídě a tísní největší. Nyní, když člověka stihne neštěstí či bída, nenese je takový ztroskotanec trpělivě a odevzdaně do vůle Boží, ale zatíná zuřivě pěstí, když vidí, že druhému vede se lépe a jsa prost bázně před Bohem, v něhož již nevěří, nebojí se opatřiti si životní prostředky způsobem nepoctivým, třeba i takovým, že na osamělého chodce se vrhne, aby ho oloupil, případně i zavraždil. Kdo by si přál takhle v noci v širém poli potkatí toho tuláka, který

buší kamenem do podoby Ukřižovaného u silnice a s chęchtotem, divou radostí patří na rozbité kusy kříže, před nímž tolik lidí přešlo s uctivým smeknutím neb pokřižováním se? Chce-li společnost lidská býti bezpečnější, musí přirozeně brániti všemi prostředky takovým rouhavým činům a pečovati o to, aby člověku již od nejútlejšího mládí vše, co souvisí s náboženstvím, bylo předmětem největší úcty a vážnosti. Jinak zločinnost poroste dál a nápravu nikdo nezjedná.

»Střít«, ze dne 9. února 1922 přináší tuto zprávu:

Odstraněný kříž v Pardubicích. Prostý kříž z litiny, který v době poměrně nedávnej postavili dobrodinci u domu, v němž je nyní »Lidový sociální ústav pro péči o zdraví«, spolu s »Masarykovou ligou proti tuberkulóze«, překážel snad některému z pánů, kteří z Prahy k otevření jmenovaného ústavu přijeli — zmizel totiž nedávno s kamenného podstavce, patrně na rozkaz či k libosti někoho odstraněn, nikoliv násilím po-

rouchán. Neb snad je to ústupek dámám amerického červeného kříže, aby toto »římské« znamení spásy, jež též mají na svých odznacích a páskách, neuráželo jejich sektářských, cizáckých zraků?

Kéž by tento případ byl posledním zjevem ničení našich kulturních památek a naše republika byla obývána jen lidmi »dobré vůle«, jímž náš oblíbený spisovatel — básník Šumavy — Karel Klostermann věnuje zajímavou knížku: »Kulturní naléhavost.« Zakončuje tuto stať názorem na odstranění křížů a tupení Toho, jenž na něm za nás do- trpěl (viz 8. str. výše zmíněné knížky).

»Zákon lásky jest úhelným kamenem učení Kristova, základnou, na níž spočívá křesťanská civilisace, jejím vznešeným jádrem, z něhož na věky věkův bude klíčiti mravní obrození lidstva. Ten, jenž dal tento zákon lásky, nezasluhoval věru, aby jeho obraz byl odstraněn ze škol, a jsem jist, že lidé dobré vůle se o to postarají, aby tam byl navrácen. Odpusť jim, Pane, neboť nevěděli, co činili! . . .«

KULTURNÍ A NÁRODNÍ ZLOČIN V ŠLUKNOVĚ.

Dne 19. července 1922 konal se v Šluknově ohromný tábor německého lidu bez rozdílu náboženství a politického příslušenství — proti nekulturnímu, bestialnímu činu dvou státních českých zaměstnanců, bezvěrců, kteří zničili sochu sv. Jana Křtitele. Lynchování zabráněno pouze energickým zakročením četnictva. Na táboře mluvil poslanec Böhr, který jménem tisíců žádal zadostiučnění a vo-

lal: »Ve válce sedmileté tudy táhly hordy nevzdělané, fanatické soldatesky, ve válkách napoleonských rovněž a nikdo neposkvřnil tento pomník křesťanské kultury, až v československém státě dva čeští, sem vloudivší se zaměstnanci!« Hanba potom provolávána Čechům a naší kultuře . . . Je třeba dávat Němcům příležitost k takovýmto částečně oprávněným pohanám našeho jména a naší kultury?

KŘÍŽ NA ZDI.

Napsal Sigismund Bouška.

*Motto: Dítě povídk: „Kříž nám ve škole vzali,
ale na zdi zůstal bílý kříž pod ním.“*

Staletí na zdi visel kříž,
přesvaté dřevo, přesvatá tíž,
není ho tam dnes, není již.

A stěna šedá, nečistá,
revoltu náhlou uchystá,
bílý kříž upomněl na Krista!

Sňali ho lidé bez víry,
nevěra pustá bez míry,
lidé se stávají upíry — —

Nikdo se více nemodlí — —
ale v tom přece se neshodli,
zrak že tam znova neprodlí.

»Nechceme mít Krista na oku,
jsme lidé vědy a pokroku,
ctitelé tance a poskoku.

Bělostným jasem plane kříž!
Mudrče, pohled, nevidíš?
žeď sama mluví, bdíš či spíš?

Nechceme hrozné to znamení,
z něho nám děs se pramení,
přič ze škol s ním i stavení!»

Slunéčko oknem zaplálo,
na kříži bílém postálo,
co se to školou rozvábilo?

Hoši se tísňí v lavicích,
umkl plesný, dětský smích,
každý teď zmaten zrak svůj zdvih.

Sestoupil s kříže vlídný Pán,
tak jako vůně, jako van,
požehnal školu do všech stran.

— — — — —
Věkové přejdou jako sen,
KŘÍŽ zaplá nebem rozzářen,
kdo z vás ho sundá v ONEN DEN?

Původně otiskl „Našinec“ 11 září 1921.

K NAŠIM OBRÁZKŮM.

Nejsou to vesměs utěšené obrazy, které v této knize přinášíme pro výstrahu a na věčnou paměť. Jistě to není právě potěšující zjev, ani příliš čestná kapitola historie nově osvobozeného národa, mohou-li se v něm tak hromadně šířiti zjevy rozblbení starých památných soch z pouhé svévole zpupných nedouků a zfanatisovaných lidí, kteří ve svém počínání spatřují snad hrdinství a pokrok, bohužel, však už celým rázem svého jednání vydávají si vysvědčení veliké zaostalosti kulturní. — — —

V sedmý den naší samostatnosti, dne 3. listopadu 1918 o půl sedmé hodině večerní — v den po ujištění Národním výborem, že ničeho se nestane, co by se dotknouti mohlo náboženského citu příslušníků osvobozeného národa českého —

byl na dlažbu svržen památný sloup se sochou Neposkvrněného početí Panny Marie na Staroměstském náměstí v Praze.

Sloup stržen byl manifestanty vračejícími se s Bílé Hory, poštvanými předcházejícími agitacemi u více, že mariánský sloup byl zbudován Ferdinandem II. na oslavu porážky českého národa na Bílé Hoře, k potupě udupané české samostatnosti. Socialista Šturc první vyslovil návrh, by sloup byl stržen, žižkovští národní socialisté dokonalí zákaz krásného uměleckého díla,

jež obdivovali i cizí znalci uměleckých památek a jež sám francouzský sochař Rodin velmi cenil. Zlatá Madona se roztrhla na dláždění, jeden z andělů při sousoší zasažen pádem sloupu a zničen. Památka byla ještě nepoškozena, když přijel člen Národního výboru dr. Štech v automobilu a odvezl obraz mariánský z výklenku v podstavci, by jej uložil v museu. Myslíme, že by bylo jeho povinností zachrániti uměleckou památku celou!

Pomluva o Mariánském sloupu, že jej vztýčili vrahové české samostatnosti na oslavu bělohorského vítězství byla vymyšlena. Pomník tento dal postaviti nikoli Ferdinand II., nýbrž teprve Ferdinand III., roku 1650, aby poděkoval nebesům za Prahu, osvobozenou od švédského obležení. Důkazem toho i nápis na podstavci:

»VIRGINI, GENITRICI SINE
ORIGINIS LABE CONCEPTAE
PROPUGNATAE ET LIBERATAE
URBIS ERGO CAESAR PIUS ET
JUSTUS HANC STATUAM
PONIT.«

To jest:

*Panně, Rodičce bez poskvrny
prvočně počaté
za obhájení a osvobození města
zbožný a spravedlivý císař
sochu tuto postavuje.*

Od sloupu mariánského chtěly davy proniknouti ke kamennému mostu, aby sochy s něho skácely do Vltavy, chtěly ke chrámu Panny Marie Vítězné, aby strhaly arciděla Brandlova a jiná. Náhodou několik vojnů z nemocnice rudolfinské přikvačivších, zatarasilo jim cestu a zabránilo kulturní ostudě, jež byla by ještě hanebněji poskvrnila první listy historie mladé republiky československé.

Ze zajímavé historie sloupu připomínám ještě tyto stručné zprávy:

Sloup a sochy pracoval Jiří Pendel s pomocí ještě několika sloutných sochařů. Sloup, provedený ve slohu korintském, byl z jediného kusu pískovce a vážil 70 centů. Socha posvěcena roku 1652 za přítomnosti Ferdinanda III. a jeho syna. Císař zároveň učinil nadaci, aby každou sobotu a vždy večer před svátkem Mariánským slavné procesí z kostela Matky Boží před Týnem k sloupu se ubíralo.

Je jistě podivným rozmarem dějin, že prvním, kdo podnikl útok na sloup Mariánský, byl — Prusák. Za obléhání Prahy totiž, kdy Hohenzollern Fridrich »Veliký« — jehož dílem jest poněmčení Slezska urvaného české koruně — bombardoval Prahu, jedna kule dopadla na sousoší a roztříštila anděla. Po Hohenzollernovi následoval Habsburk, zuřivý germanisator císař Josef II., který zakázal průvody k soše. A dílo Němce-Prusáka a germanisátora Habsburka dokonala — ruka česká. Vypráví se, že to byl národní socialista Šťastný, jenž první hodil provaz na sochu Bohorodičky. A hle, jeho syn proslavil se za nedlouho stejně významně. Učinil totiž první politický atentát v československé republice, na ministerského předsedu, tehdy dra Kramáře.

Kolika listy a knihami byly již propagovány *svéráz a krása našeho domova* a co článků napsáno o tomto tematě. Že také sochy na mostech, sochy a »boží muka« na rozcestích, kříže na vrcholcích kopců, v lesních zátěších, obrázky na starých stromech, jednotlivé

sochy a kříže při českých státcích a samotách nemálo přispěly k malebnosti a svérázu našeho venkova, svědčí nespočetné obrázky našich vlastivědných časopisů a knih. Zvláště ale vždy přinášely jejich zajímavé ilustrace: »Český Lid«, »Krása našeho domova«, »Soupis historických a uměleckých památek«, »Český Svět«, »Světobzor«, »Zlatá Praha« a mnoho jiných. Přinášíme pouze několik ukázek z českého Pojizeří a několik skulptur z Rychnova n. Kněžnou a okolí.

Zatím co pohorské vesničky krásily svoje stavby sochami v zahrádkách a svoje cesty křížem, města při odvrácení moru neb za jiných okolností stavěla morové sloupy a sousoší uprostřed náměstí. Snad není v Čechách ani na Moravě náměstíčka, jež by podobně nebylo ozdobeno. Nežádka tyto sloupy Mariánské stavěny na místo potupných pranýřů jako v Hradci Králové, Miletíně, Prostějově atd. Z nespočetných takovýchto památnků přinášíme obrázek Mariánského sousoší v Telči na Moravě a sloup mariánský v Rychnově nad Kněžnou.

Krásné sousoší Mariánské ve východních Čechách má městečko Kyšperk, jež patří k nejstarším u nás. Sousoší jest zdobeno kol bohatou barokovou balustrádou se skupinami andělíčků. Vždy dva drží lucernu v podobě hvězdy. I tyto skupiny byly téměř všechny poškozeny, andělíčkův hlavy zuráženy od místní mládeže, jež provozovala kolem sochy náš nejoblíbenější sport — kopanou.

Tyto morové sloupy, kašny a sochy jsou pravidlem dílem domácích sil, řemeslníků a umělců, často i samouků — a po této stránce nám udávaj v určité míře měřítko kulturní vyspělosti města v oné době. Mariánský sloup v Telči na prostranství mezi oběma kašnami zvaný obyčejně »sloup oblakov« se sochou Neposkvrněného Početí Panny Marie, postavil, jak v pamětech města zapsáno »sloutný pán David Lipart, soused, spoluradní a řezbář městečka Brtnice za jeden tisíc zlatých rynských«, na počátku 18. století.

Též obrázek z Brtnice představuje tvory, jež se přičítají tomuto znamení-
tému domácímu umělci.

K významným památkám uměleckého dědictví, z počátku 18. století, patří totiž starý most v Brtnici, zdobený sochami. Most tento měl být zrušen novou regulační vodní, ale okrašlovací spolek hodlá most zachrániti, jako místní zajímavou okrasnou a historickou památku.

Jistě práce záslužná a důstojná našich okrašlovacích spolků. Můžeme-li věnovati pozornost každému keři a stromu, proč neměli bychom věnovati trochu piety výtvarnému umění našich sochařů, když již není také úcty náboženské s jakou zakladatelé tyto pamětníky své doby požívali.

Obrazoborectví, dík společnosti — bez jakéhokoli ručení — Herben, Bartoš, Zípek a spol., bylo zvláště zaujato ničením svatojanských soch. Co nesčetných obrazů a sokulptur našeho zemského patrona, kterého i za hranicemi zná každý katolík, postaveno zvláště v zemích alpských, v Uhrách, v Itálii a jinde. A přece ani jedné této soše a obrazu, mimo oblast naší republiky, nebylo zříceno vlasu na hlavě. Jen naši moderní vlastenci kácí sochy světoznámého Čecha a špiní historii své vlasti. »28. října« vytýká Pekařovi, že by sotva do desíti napočítal zneuctěných a zničených soch. Jak hromadně podniknuty útoky na svatojanské sochy, svědčí to, že během dvou měsíců L. P. 1919 hlášeny v okolí Prahy zničené a poškozené sochy sv. Jana Nepomuckého v těchto osadách: Libeň, Božkov, Roudnice, Sloboce, Srby, na cestě z Nouměřic do Slatiny, Předměstce nad Jizerou, před kostelem v Lidčicích, Štáhlavy (dvě sochy svatojanské), Štáňovice, Vinoř, Bečkovice, Dobruška, Hřeben, Krušovice, Klobuky, Kolář, Mozlín, Koloděje, Běchovice, Loďnice, Lochovice, Bečváry, při silnici mezi Chrčínem a Uhrami. Kněžves, Kvílce, na cestě z Litic do Otušic, Nebušice, Ounětice, Senomlaty, Slaný, na Borech atd.

Z okolí pražského přinášíme obrázky: Socha sv. Jana v Libni stála na místě obzvláště příhodném před zámek-

od dávných let; v oktávě svatojanské bývala ozdobována, osvětlována a konány u ní pobožnosti se zpěvem. Socha shozena s podstavce 13. července 1919 a surovým způsobem ji uražena hlava. Dále socha sv. Jana Nepom. při zdi hřbitovního kostelíka sv. Klimenta v Praze VII. Dal ji zhotoviti farář Frant. Kautský nákladem osadníků holešovic-bubenečských a požehnal ji 12. října 1816. Až do světové války konána také u této sochy každoročně osmidenní večerní pobožnost v oktávě svatojanské. V noci ze dne 26. na 27. února uražena soše světcově hlava a levá ruka, kterýmžto způsobem zohaveny téže noci ještě dvě sochy svatojanské v Praze: na nábrežích »Na Františku« (Staré Město) a u Plsecké brány. Hlava ani ruka nenalezeny, pachatelé nevyptáni...

Ve »sportovních« Pardubicích provozovali urážení hlaviček svatojanských po převratu jako sport a všem třem svatojanským sochám hlavy otloukli. Našli se však místní dobrodinci, kteří dali na svůj náklad dvě sochy opravit i o třetí na mostě před zámek pečovali samo museum, aby byla renovována.

As půldruhé hodiny od městečka Semil na severovýchod za vesnicí Přelouč na mírné dolině leží osada Škodějov — rodiště to známého odpadlíka dra. Karla Farského — předáka a biskupa československé sekty. Při živém plotě školské zahrady uprostřed dvou stromů stojí kaplička se sochou sv. Jana Nepomuckého z r. 1722, které byla, jak na našem obrázku patrně, uražena hlava neznámými pachateli. Uražená hlava byla ještě rozřezána a obě polovice leží každá po jedné straně postavy světce. Měl by to vidět zesnulý vldp. spirituál, strýc odpadlíkův; ten by spráskl ruce...

V mnoha případech svatý Jan Nepomazán dehtem nebo jinými barvami »temna«, v Lomnici nad Popelkou chtěli světe temna snad osvětliti, proto jej zabíjeli. V Lochovicích stržena v noci 3. června 1919 socha svatojanská na náměstí; asi za 14 dní našly děti její hlavu v řece. Na návsi v Srbech zničena

svatojanská socha v noci 26. května r. 1919; ráno školáci kusy železa rozbili hlavu světovou a kopali do ní jako do kopacího balonu.

V Předměřicích nad Jizerou soše sv. Jana Nep., postavené r. 1811 při cestě u obce Kochánku, byla před léty nezrozumitelným školákem uražena hlava. Na začátku prosince r. 1919 byla celá socha i s podstavcem stržena do strouhy vedle tekoucí. Ve Starých Smrkovcích u Nového Bydžova byla 10. května r. 1921 stržena socha sv. Jana Nepomuckého, stojící na návsí. Kácení sochy provedly malé děti z návodu starších. Za týden na to v téže farnosti, na návsí ve Starých Ohnišanech 18. května uražena soše svatojanské hlava. V Uněticích poškodil sochu svatojanskou žák II. třídy obecné školy. Naše »zlatá mládež« jak si bude teprve počínat až dospěje. Jistě, že to její »volně vychovatelé počtí jednou důkladně na své vlastní kůži...

V Bílé Třemešné pod Zvičinou rozbita na návsí u silnice překrásná socha sv. Jana Nepomuckého. Materiálem z podstavce i z ostatních částí sochy dalo obecní zastupitelstvo vydělávat cestu. — Na strůjce si místní obyvatelstvo ukazuje prstem, proto ho snad zvlášť jmenovat nemusíme. Ve Volanicích u Vysokého Veselí nad Cidlinou v noci z 21. na 22. květen r. 1921 stržena socha sv. Jana Nepomuckého v uzavřeném nádvoří tamní školy. Kaplička u Bílých Poličan (farnost Lanžov) byla okradena o dřevěnou sochu sv. Jana Nepomuckého; ta pak nalezena v lese. Inu máme také ještě v dvacátém věku v Českých lidech, kteří do lesa dříví nosí...

Záhry na to v Dřevěnici na Jičínsku v noci na pondělí 6. června shodili a poškodili neznámí pachatelé cennou sochu svatojanskou z r. 1705. Hlava úplně uražena.

Na Pankráci vpravili se na svatojanskou sochu s dlátem a přetvořili ji na Husa již dávno.

Velmi často se opakuje svržení sochy s mostu do řeky nebo potoka. Dobře známo je propagační působení českých vojáků v Nitře, jež svrhlo sochu,

stojící za městem u mostu přes řeku Nitru. Soše nejdříve uražena hlava, pak celá povalena a zneuctěna. Tento bašibozucký kousek českých vojáků hluboce ranil srdce slovenských katolíků a vyvolal nejen v Nitře, ale na celém Slovensku spravedlivé rozhořčení. Není tedy divu, že žádali Slováci přiměřené zadostičení nejen poškozeným sochám svatojanským, ale i svému zneuctěnému náboženskému přesvědčení. Město Nitra a jeho širé okolí pak samo se postaralo, aby socha za účasti tisíců a tisíců zástupců věřícího lidu byla čestně opět vztýčena na bývalém místě.

Mimochodem konstatujeme, že je to vše v době, když ministerstvo osvěty šířilo Jiráskovo »Temno«.

Před 16. květnem r. 1921 v Bukovině na farnosti Borová u Poličky byla odcizena socha sv. Jana Nepomuckého s tím úmyslem, aby se tam překazila pouť, jež se tu každoročně za ohromné účasti širého okolí slavívala. Ale spekulace vandálů se nezdařila, ba docílila pravého opaku. Věřící obyvatelé včas o tom se dověděvše, opatřili si obraz sv. Jana N., jež Orel v průvodu nebyvalé početnosti nesl do kapličky a po slavných službách Božích zase zpět do farního chrámu.

Na Kladně rozbita svatojanská socha na sloupu u kašny. Dřk alespoň radovi Zdeňku Wirthovi, jež zařadil její obrázek do soupisu historických památek, okres kladenský (díl XXVI.), str. 85. Zůstane nám alespoň její popis a vyobrazení.

O několika případech odstraňování sochy svatojanské musíme se zmínit obšírněji; v prvé řadě o případu v Dobrovici, kde *odstraňováním svatojanské sochy zmařeny dva lidské životy.*

Jako na mnohých místech, tak i v Dobrovici mají národně sociální obecní zastupitelstvo se starostou učitelem Verneřem v čele. Nedbajíc pobouření v občanstvu usneslo se odstranění památnou sochu sv. Jana Nep. z náměstí. Socha ta jest dílo umělecké a stála na náměstí 275 let. Nepřekážela dosud nikomu, až nyní socinům »dobrodincům« města. Marně intervenoval na příslušných ml

stech ndp. opat Zavoral. Předseda památkového úřadu p. dr. Jeřábek se vyslovil, že socha jako dílo umělecké musí zůstat na svém místě. Kovněž bylo intervenováno u ministerstva vnitra, které nařídilo okresnímu hejtmánovi, aby odstranění sochy zabránil. Ale pan hejtmán neudělal nic. Ještě se dostavilo na místo četnictvo — snad aby nenávislům všeho náboženského nikdo v odstraňování sochy nebránil. A nyní poslyšíme ušlechtilé povídání »Č. Slova«: »Městská stráž i asistence četnická dohlížela, aby shromážděnému lidu a dětem se nic nestalo. Socha byla s výše as 16 m sundána až asi na 1 m nad zemí, když z opatrnosti, aby nepadla na schoďstě podstavce, bylo s ní nějak hnuto, takže se lešení vyšinulo, spadlo a zranilo těžce do hlavy diváka dělníka Horýnu z Oufec a jakéhosi chlapečka as 9letého Maturu z Prahy, na návštěvě v Dobrovici dlcího. Oba po chvíli zranění podlehlí. Od časného rána klerikálové Jan Kredba, okr. cestář a Jan Zvěřina, kolář, štváli lid, dokonce podtrhovali lešení, takže musil i četnický závodčí Král proti nim zakročiti. Ti mají největší vinu na celém neštěstí, neboť oni zagitovali lid a děti, takže městská stráž i četnická asistence nemohla zvědavce udržeti v patričné vzdálenosti z dosahu nebezpečí. Každý rozumný člověk a nepředpojatý želí nad tímto neštěstím, ale nerozumné podpalování vášní místních klerikálů a lidí nerozvážných, děje-li se lidmi, kteří jen ze stranickepolitických důvodů loví ve vzbouřených okamžicích, je naprosto zavržitelné. Přírozeno je, že klerikálové z této nehody zase udělají »prst boží«, zatratí starostu města, učitele Ant. Verneru, celou radnici a pod.«

Toť se ví, že v tom není prst Boží, ale čirá náhoda, nehoda, kterou vlastně způsobili klerikálové. Šlechterné zastupitelstvo prý chtělo odstraniti sochu legálně (snad bestiálně), aby zabránilo odstranění násilnému, k němuž by bylo jistě došlo. Tak vida, jaká to péče o veřejný pořádek a klid! Když katolíci se ozvou proti ničení starých památek, je to »podpalování vášní«, ale když sociální

vandalským způsobem památky ničí a náboženské city katolíků urážejí, je to péče o pořádek a klid. A vinní jsou klerikálové. Dovídáme se, že spustil, který Mariánskou sochu na Staroměstském náměstí obtočil provazem, aby mohla býti stržena, dlí v blázinci v Bohnicích jako nevyléčitelný šílenec. Je to také nehoda zaviněná klerikály. (»Čech«, 31. srpna 1920.)

Ke svržení památné sochy sv. Jana v Dobrovici sděluje »Rodný Kraj« ve zvláštním prohlášení toto: »V obecním zastupitelstvu dobrovickém zůstali jen nár. socialisté, poněvadž všichni příslušníci ostatních stran (národní demokraté, republikáni čl. venkova, živnostníci a lidovci) již v listopadu 1919 resignovali, po objevení aféry starosty »bratra Verneru«, meziž bylo veřejně dokázáno denuncianství. Všichni, kdo souhlasili se sejmutím sochy, žádali, aby stalo se to důstojně, ježto památkovým úřadem prohlášena byla socha za majetek republiky! Většina obyvatelstva z ohledu na starožitnou památku byla pro ponechání sochy na svém místě. Učitel Verner dal v noci na pátek 27. srpna stavěti lešení na sejmutí sochy, ráno odešel na okresní polit. správu do Ml. Boleslavi, kde podal nepravdivé vyličení situace v městě, jako by nastalo vzbouření, že socha nebyla posud odstraněna, že bude demolována násilím atd., ačkoliv obrovská většina obyvatelstva si přála, aby nebyla zničena cenná věc, jež je majetkem státu, vrátil se domů a dohlížel ku práci, kterou vedl Josef Zapadlo; opatření bezpečnostní nebylo provedeno žádné, strážníci a četnictvo nebyli na svých místech, lidé a děti připuštění až pod samá břevna, a když lešení se zvrátilo, zabilo otce čtyř nezaopatřených dětí a chlapce, jenž přijel z Prahy k babičce, jakož i zranilo těžce 2 osoby a několik lehce. Za původce neštěstí veřejným hlasem lidu z města i okolí vyhlášován jest Ant. Verner, učitel z Dobruvice a Jos. Zapadlo, jakož i několik jim povahou a charakterem podobných lidí. Socha byla pádem úplně rozbita. Neštěstí vyvolalo obrovské vzrušení, každý litoval nevinných obětí, jen zod-

povědní původcové, jak svědky se dokáže, se ještě při všem smáli! Sejmuti sochy prováděno bylo způsobem hnusným a odporným, kterémuž odporu dali výraz všichni občané bez rozdílu přesvědčení náboženského a politického, kromě několika lidí rázu Vernerova a Zapadlova. Projev učinil inž. Havlín, sám bezkonfesi, jenž za souhlasu zdrcující většiny občanstva prohlásil, že nestěští bylo zaviněno úplným nedostatkem bezpečnostních opatření, že práce nebyla svěřena odborníku, nýbrž několika nedospělým mladíkům, a dále odsoudil všechny surové nepřístojnosti, jež se sochou při snímání se prováděly, žádaje, a to žádáme i my, aby vinníci byli potrestáni co do trestu i náhrady. Obrovská většina občanstva podává na vinníky trestní oznámení. Sta svědků dokáže pravdu, kterou nezakryje nikdo lživým článkem a surovými nájezdy. »Učitel« Verner je u nás dávno nemožný, ježto byl usvědčen z denunzace, ztratil důvěru občanstva svým štváním a stranicím, jakož i tím, že učiněno naň trestní oznámení pro podvod a zneužití moci úřední. Další trestní oznámení právě se podává.«

Prohlášení podepsali: Místní »Domovina« a organisace Republ. strany čsl. venkova v Dobrovici. Čsl. národní demokracie v Dobrovici. Živnostensko-obchod. strana v Dobrovici.

V mnohých osadách a městech dělo se odstranění místní svatojanské sochy, jež obyčejně stála na čestném místě, dle usnesení zastupitelstva osady. Ovšem, že tím nemálo poškozeno po stránce umělecké celé starobylé náměstíčko, či jiné prostředí, do něhož již umělec sochu přizpůsobil, aby byla i malebnou stafáží svému okolí a věrným obrazem vyspělé barokní kultury.

Všimněme si odstraňování sochy sv. Jana Nepomuckého na náměstí v České Skalici.

Dne 5. října 1919 ve schůzi městské rady předložena starostou Josefem Pourem návrh »pokrokových« spolků na podbud Volné Myšlenky, by byla odstraněna s náměstí stará socha svatojanská. Při debatě pro a proti odstranění opo-

noval pouze radní Hynek Bíl, bohužel marně. Proto podán k obecnímu zastupitelstvu protest dne 21. října se čtyřmi sty podpisy. Již 23. téhož měsíce začato s přípravami k odstranění, jež oddáleno však po opětném zakročení výše jmenovaného radního Bíla. Druhý den na to odhlasováno většinou hlasů odstranění sochy. Tak svatojanská socha vy-povězena z náměstí, kdež stávala již od roku 1774.

Práci tuto prováděl 25. X. zednický mistr Balcar, který sám při snímání sochy pronesl: »... že ten pacholek měl být již dávno pryč...« Za pět dní na to protestováno u okresní politické správy v Náchodě a k okresnímu výboru v České Skalici. Autoritu a kvalitu našeho právníctví po převratu dobře charakterisují, jako sta podobných případů, vyvíhavé odpovědi, jež tuto uvádíme:

Okresní politická správa v Náchodě.

Čís. 37640. Dne 9. prosince 1919.

Odstranění sochy sv. Jana Nepom.

Panu Hynku Bílovi a soudr.

v České Skalici.

Podáním ze dne 30. října 1919 stěžovali jste si na nezákonné usnesení měst. rady v Čes. Skalici ze dne 24. října 1919, jímž usneseno bylo odstranění sochy sv. Jana Nep. z náměstí a do odstranění samého.

Okresní správa politická v Náchodě jednak o vaší stížnosti, zjistila konaným šetřením, že usnesení o odstranění sochy stalo se v mimořádné schůzi obec. zastupitelstva dne 24. X. 1919, která byla svolána za zachování všech zákonitých formalit.

Pokud se týče stížnosti do odstranění sochy, nepovažuje se zdejší úřad za příslušný nějaké opatření činiti, poněvadž nejedná se o záležitost, která by byla vyhražena k rozhodování správním úřadům.

O tom Vás uvědomuji:

Okresní hejtman — podpis.

Podobně píše okresní správní výbor v České Skalici: »Okresní správní výbor usnesl se na tom, rozhodování o stížnosti této pro věcnou svou nepřislůš-

nost odmítnouti . . . Posuzovatí tuto otázku a vydati rozhodnutí o ní — zda-li v předvedeném řízení porušen byl zákon — není však příslušný nadřízený úřad samosprávný» atd.

Když již socha delší dobu ležela na obecním dvoře, dotázán starosta obce (6. V. 1920), co město s ní zamýšlí. Odpověď zněla: »Kdo by se o ní zajímal, může si ji sebrat.« Socha je však od surového zneuctění a nešetného přemístění značně rozbita a poškozena.

Sochu tuto ocenil i nynější sekční rada dr. Zd. Wirth v »Soupisu památek historických a uměleckých«, viz str. 27 a 28, kdež nalezne, kdo se o tuto sochu zajímá, nejen stručný popis po stránce umělecké, ale i pěknou její fotografii.

Dle sdělení zasloužilého českoskalického obyvatele byly do podstavce sochy vyryty tyto nápisy:

Svatý Jene,
Miláčku národa českého,
budiž před trůnem Božím
jeho zástupcem.

Shlédniž s nebes výše
okem milostivým
na nás dědictví své.

Založen zbožnou myslí
mládenců a pannen
Českoskalických r. 1774.

Opravy byly provedeny v letech: 1896 — 1904 — 1913.

Zajímavé bude ještě dodat, že několik hlavních původců odstranění sochy svatojánské, jako starosta Pour a fotograf Jelínek do roka zemřeli. Přičiněním posledního bylo snímání sochy svatojánské fotografováno a pohlednice opatřena nemístnými verši:

A když vrátí se správa věcí Tvých
v Tvé ruce, lide český,
dokaž, že Jsi nezapomněl
ani za tři věky!
Poznej, čas že přišel — krivd
a béd všech sčítování. —

1774

1919

Podobný osud stihl sochy sv. Jana N. v Semilech. Byli tři: Na náměstí Komenského, na podstavci Mariánského sloupu první, druhá na náměstí Riegrově a

třetí socha z roku 1736 za jatkami u jezu. »Kulturní odbor«, ač nebyl schopen usnášeti se a rozhodovati zde, usnesl se všechny tři sochy odstraniti. Návrh duchovního správce v zastupitelstvu, aby první socha zůstala netknuta, poněvadž státní památkový úřad je proti jakékoliv změně na krásném sousoší, s druhou aby bylo naloženo tak, jak bude naloženo se sochou sv. Jana Nep. na mostě Karlově v Praze, a třetí (vandalsky od uličníků poškozena a zohavena), aby byla od odborníka opatrně snesena a uložena, dokud nebude moci býti restaurována« — byl zamítnut a přijat návrh starosty města JUDr. Jindřicha Patky, jenž při rovnosti hlasů rozhodl se pro návrh na odstranění.

Okresní správa politická v Semilech výnosem z 3. X. 1919 č. 39173 5 S:119 nevyhověla žádosti děkanského úřadu za sistování usnesení měst. zastupitelstva, poněvadž dle jejího názoru »nepřekročilo meze své působnosti ani nejednalo proti stávajícím zákonům a není předpokladu § 102. ob. zř. pro Čechy«.

Na podanou stížnost děkanského úřadu zastavila zemská správa politická v Praze výnosem z 8. V. 1920 č. 5A. 2628-5 ai 1919 č. j. sp. p. 126612 ai 1920 na základě § 102 ob. z. ř. usnesení měst. zastup. »poněvadž obci nepřísluší samostatně něčeho opatrovati, ohledně soch, které svého času za souhlasu příslušných činitelů, tedy i obce, na veřejných místech postaveny a účelům církevním věnovány byly. Tím usnesením svou pravomoc obec překročila a tím zákon porušila.

Městská rada však přes to setrvala na odstranění soch a dne 24. února 1920 č. 780 oznámila děkanskému úřadu: »že k odstranění dojde v nejbližších dnech, žádajíc do tří dnů zprávu, činili nárok na sochy a materiál podstavců«.

Na opětovanou stížnost děk. úřadu u okr. správy politické došlo u této k ústnímu jednání děkana Fr. Svobody se starostou města JUDr. J. Patkou a bylo umlouveno u přítomnosti okr. hejtmána: 1. že děkanský úřad podá písemný protest proti nezákonnému jednání městské rady, 2. dále že z důvodů, aby nebyl dán

pódnět v nevykvašené době k porušení veřejného pořádku a bezpečnosti živlům nezodpovědným, že nenamítáte ničeho proti tomu, aby socha sub. 2. byla přemístěna ke kostelu děkanskému na jedno již k tomu označené místo, a že třetí socha bezpečně na děkanství uložena bude. Protokol o tom nebyl sepsán bohužel, neboť starosta města nedodržel úmluvy a v úterý velikonoční dne 6. dubna 1920 dal sochu sub. 2 převzít na hřbitov Koštofrank a tam ji ke kostelu postavit a sochu sub. 3. složit v kolně na hřbitově u umrlčí komory. Těto soše byla uražena hlava, která potom obecním dělníkem Vondráčkem dne 14. května 1920 rýčem rozpoltněna; za to byl z prací u městské obce propuštěn. Státní památkový úřad byl o tom zpraven děkanským úřadem.

Všech pět zástupců lidové strany v zastupitelstvu v důsledku toho všeho resignovalo na své funkce v zastupitelstvu, odborech i radě, ale pak resignaci odvolali vidouce, že povoláním nových členů by byl záměr jejich zmařen. Ke cti slouží státnímu památkovému úřadu v Praze, že učinil vše, co bylo v jeho moci, aby odstranění soch, jakožto »nezakulturní vandalství« zabránil. Tak to sám dne 22. 9. 1919 č. 1366. ex. 1919 nazval a proti postupu městské rady a zemské správy politické i u ministerstva školství a osvěty zakročil. V prosinci 1919 byla socha na sousoší natřena uličníky rozředeným karbidem; rovněž socha na náměstí Komenského, leč tuto dalo město na žádost městského úřadu očistiti. Lidová strana chtěla uspořádati veřejnou disputaci o osobě sv. Jana Nepomuckého a žádala o propůjčení Sokolovny a městské zastupitelstvo o zaručení klidného konání disputace s volností slova pro každého. Leč propůjčení Sokolovny odepřeno a také odepřeno každé účastenství na disputaci.

Socha sv. Jana Nepom. na Riegrově náměstí byla zdobena nápisem:

»Slávu Tvou, Ty náš milý Jene z Nepomuku, hlásí sochy k počtí Tvé, ve všech téměř světa přístavech, na všech mostech: Tys chloubou naše, Ty buď i Otcem vždy v osadě i vlasti.« —

Těl. Jednota »Sokol« v Semilech každoročně vydává v masopustě »list pravdymilovný a legrační«, jak sama v záhlaví nechá tisknout. Jakým způsobem baví čtenáře, příkladám zde opsané dvě básně tištěné v »Hlasech z Cimbalů« r. 1920, z nichž nenávisť a sprostota psaní o sochách svatého Jana Nep. jest dobře patrna. — Hned na první straně jmenovaného listu čteme:

Motto: „V Semilech natřel kdosi sochu Jana Nepomuckého vápnem nebo karbidem.“

Petr Bezruč:

JAN.

1.

Sto roků nad zemí trčel,
jak poručil papež a pán,
s hvězdami kolem své hlavy
ze skály vyskočil Jan.
Pohané chtěli odstranit sochu,
kdo na tvoje místo?
Koho tam dám?
Snad se tam musím
postavit sám?

2.

Ze Semil je Svatý Jan.

Proto byl karbidem natřen svatý Johan
Přikrčil se celý pod hvězdami pěti,
styděl se, že národ husův též ho světlí,
na rynku zkroucený celý den,
by nebyl znesvěcen —
dolů slézt se bojí,
aby se nehněval papež a pán,
stále tam stojí.
Svatý Johan.

3.

Ze Semil je Svatý Jan.

Proto je vápnem natřený Johan.
Kdo že to pláče stojí a klečí,
modlí se při tom latinskou řečí
u sochy, pánů když odešel sbor?
Hlasitě zlořečí znova a znova
politická strana lidová,
nemůže jinak, není to vzdor,
není to ostuda pro lidi z hor,
neboť je pobouřil otec a pán,
že prý je znesvěcen
karbidem bílým
ten občan semilský
Svatý Johan.

Ant. Horák:

ELEGIE.

V Semilech na sloupu v podivném kroji
Johanů trojice stojí.

Na rynku hofením tam,
kde v dláždění mnoho je jam
a kde škola stojí
a kluci se rojí,

hle tam

jsou Janové, miláči moji!
To hoši jsou z písma a z Pomuku,

vrabci jim sedají na ruku,

na nohy, ramena, nosy,

někdy tam dělají cosi,

co nelze říct národu,

protože máme svobodu.

To svatí jsou Jani

co nevědí ani,

že lid se jim klaní

Zkrátka dím:

Vinen tím

je tam

Johan sám.

Je to noc. Štětka s karbidem

v běsu se stihá divokém.

Socha od karbidu bílá, vzduch karbidem
čpí,

karbid po soše stéká, karbid na šatu lpi.

Znovu a znovu štětku napřaženou

neznámé ruce s bílou pénou,

jak přival, jak povodeň

kteřá vše zanese,

jako když bílé mléko dojí

leč socha stojí

tak stojí co zeď,

jež nehne se.

V tom z rána slyší! V rynku břeské

To slyšet je kluky, [zvuky.

menší i větší hochy

u sochy.

A jak tu ten zástup do školy jde,

zastavit prosí jeden z nich zde.

Hvězdiček nezří kolem hlavy,

kroky své staví,

humor má zdravý

a praví:

»Slyš Jene z Pomuku,

děláme rozluku:

od této chvíle,

cos' natřen bíle

a zbrýndané máš šaty —

už nejsi svatý!« —

V Jesbořcích na Pardubicku počátkem školního roku 1920—21 byla v přifažené obci Barchově po odstranění křížů ze školy rozbita socha sv. Jana Nep., jež pořízena byla na základě usnesení obecního zastupitelstva, dne 6. května 1862 a dle schválení okresního úřadu v Pardubicích ze dne 9. května 1862. — Co řeklo by as obecní zastupitelstvo, jež dnes vybudovalo pomník svobody nebo padlým legionářům, svým potomkům, kteří po uplynutí půlstoletí by chtěli pomník Svobody vyhoditi? —

Na náměstí v Přelouči stojí starobylá socha sv. Jana Nepomuckého z r. 1704. Sdružení volné myšlenky usilovalo o její odstranění, však měšťané uhájili si ji na místě původním.

Socha sv. Jana Nepom. v Lochtuších pod Kozákovem u Semil. Socha tato byla původně postavena v Prackově roku 1871 a týž rok posvěcena. Později však, když majitel pozemku p. N. Vodňanský, prodal svoji usedlost, přešla i socha v majetek velkostatků hruboskalského. R. 1920 rozbita; ale pan V. Hejduk z Lochtuš došel k řediteli panství žádati o prodej sochy. Byla mu darována. Proto převezl si ji do svého domova, opravil svým nákladem a postavil před svůj domek jak na obrázku viděti. Stalo se tak v roce 1921. Když už socha hotova čekala na posvěcení, slyšel záchrance různé poznámky od sousedů a boje se o ní, hlídal ji se svým otcem. Jeden ve dne, když ostatní pracovali na poli, druhý v noci. Škúdníci však přece za noční tmy vyčkali a v nestřežené chvíli polili ji dehtem. V domku zaslechli jen smích a za dne bylo viděti, co se přihodilo. Však svěcení se v neděli na to odbylo slavnostně, bohužel vtržnosti, jako dnes nikde u nás v Čechách se podobné úkony neobejdou, ani v tomto případě se nevyhnulo.

Tento obrázek, jakož i řadu obrázků z Turnovska, Semilska a Železnobrodského opatřila nákladem svým: »Skupina katolické mládeže v Turnově«. Všechny tyto památky nalézají se v okruhu působnosti odpadlých kněží Gustava Procházky a Franta Hoffra.

Kašna se sochou sv. Jana Nepomuckého v Hradci Králové.

Sousoší na Malém náměstí v Hradci Králové jest dílem mistrného dláta. Po doba mučedníkovy provedena jest zde tak umělecky, jako nikde v okolí. Ale Hradec nescměl zůstat i v *táborském pokroku* za Prahou. V noci ze 26. na 27. května 1919 sousoší, *nalézající se naproti strážnici*, bylo s části zkomoleno a s části otlučeno barbarsky. Podotýkáme, že tento z nejstarších a nejdovednějších výtvorů barokních ponechán na námostí z výslovné vůle zemského konservátora, tedy z důvodu estetického. A již se ozývají hlasy dle zdání starostlivé a rozšafné, že teď bude nejlip, převezeli se sousoší do musea; ovšem — aby se již na náměstí socha svatojanská neobjevila vůbec. Podivno, že ti kritikové neříkají současně, kam by měli být dopraveni hlavní původcové pustošení. Rozumí se, že by měli být voláni k zodpovědnosti v přední řadě fanatické novinařství a řečníci, kteří zůmyslně obrazoborecké pudy dráždili. Před svatojanským svátkem otištěny o sv. Janu lži podlé a drzé, jaké se neodvážil napsati předtím žádný inteligent studující historii, i když zaujímal proti církvi stanovisko nesmířitelné. Jestliže podvodná péra nazvala velikého mučedníka docela »kefasem« a jestliže nyní píší se vším cynismem o »Janu Hnusném«, pak přestává všechna vážná disputace s básnickými mozky. Nikoho z občanů stížených protikatolickou epidemií nenapadne, že sochy svatojanské jsou majestátním výkřikem proti monarchistické surové tyránii. *Polsko-židovským kefasům v Kr. Hradci nebyl vytržen z pejží ani jediný chlup*, protože proti nim nikdo nespravlivě nešval. Ale na vzácném uměleckém díle zdejší si vyvilí vztek ti, kteří snad ani sami nepozorují, jak svým řáděním dělají největší radost cizáckým nepřátelům českého lidu, kteří spekulují na nové naše ujaření. Ale sofistika moderních radikálních ignorantů nalezne ihned na úhořovitou omluvu formulu: »Ta socha je provokací.« Která katolická věc už teď není provokací? — Vždyť se boří sochy mariánské, kříže na hřbitovech, políčkují se pokorní katolíci na veřejné ulici. Naposledy se začne

chrlít špína i na hroby poctivých a zbožných předků, aby svými katolickými rovy a ostatky »neprovokovali«. Všecko, co jest hrstce občanů nepokřtěných trnem v oku, pocituje tvrdou pěst. Ale všeho do času! Kdo se omamuje jedovatým dechem bezcitného cizáctví, sezná, že svou divokou roli brzy dohraje, protože zmohutnělé naše šiky si svých práv rozhodně uhájí.

Pod obrázek zničené svatojanské sochy v Ostroměři klademe text článku otištěného v »Obnově« dne 5. září 1919:

»*Vandalismus na Hořicku.*« Kulturní vyspělost dávají i u nás na jevo jistě živly, pošťvané volnomyslenkářským štváním, rozbíjením soch. »Hořický Obzor« píše v 35. čísle, že »rozbíjení soch není hodno kulturního národa, je to vandalismus«; ale v téže lokalce nazývá shození sochy sv. Jana z Pomuku a uražení hlavy u téže sochy v Ostroměři »ukázkou nervosy doby.« Jistě každý rozumný Čech ví, že Jan, řečený Nepomucký neexistoval.« — Milý pane pisateli, takovýmto způsobem psaní rozbíjení soch nezamezíte. Dle vašich lokálků, v níž činíte si posměch i z jiných světců, kteří »existovali«, byste sotva provedli očistu v našem okrese! Je viděti, že vám překáží jméno každého světe, ať se jmenuje jakkoliv. O takových pisatelích řekl zakladatel Spojených států amerických Washington: »Kdo není přítelem náboženství, není přítelem vlasti.« Což nevíte, že podkopáváním úcty svatojanské podkopává se čest a sláva českého jména v cizině? Tisícové za hranicemi znají jména vynikajících mužů českých, ale jméno sv. Jana Nep. znají a uctívají milionové a všichni národové. Málo po mně vystavěla cizina našim vynikajícím českým mužům, ale sv. Janu Nep. vytvořili cizí národové soch, obrazů, kaplí a chrámů množství nesčíslné. I za mořem hlásají sochy sv. Jana Nep. slávu českého jména! Dovoláváte se brožur Herbenovy, jehož považujete za jednoho z těch »rozumných« Čechů, kteří vědí, že »Jan řečený Nepomucký neexistoval.« My však považujeme za rozumné Čechy ty muže, kteří nechodí

do německého kasína a nečiní konference s pruskými pastory. Herbenovu brožuru dávno do pravého světla postavil a jeho »důvody« proti existenci sv. Jana Nep. pádnými důkazy ze spisů vynikajících dějepisců vyvrátil dr. Pekař, dr. Reyl a jiní. K takovým rozumným Čechům počítáme i protestanta Palackého, jenž ve Vídni r. 1849 našel v císařské dvorní knihovně kroniku profesora Tomáše Ebendorfa, současníka Jana Nepomuckého — a dle níž Jan Nepomucký žil a byl ve Vltavě utopen pro nevyzrazení zpovědního tajemství. Bohudíky, takových rozumných Čechů u nás máme celou řadu! K nim patří i slavný profesor pražské university, žák slavného profesora Vydry, doktor filosofie, rodák hořický Josef Ladislav Jandera, »Napoleon Pražského učení« i v cizině nazývaný. Tento učenec, kronikář Hořic a okolí vypátral i zakládací listinu farního obvodu v Jeřich, jež je datována v Praze 9. srpna 1390 a jež jest vystavena od doktora práv, kanovníka vyšehradského a generálního vikáře arcibiskupa pražského Jana z Pomuku. — K tomu poznamenává profesor Jandera ve své kronice: »Tento Jan z Pomuku není nikdo jiný než sv. Jan Nepomucký, poněvadž není dokázáno, že by někdo jiný toho jména v pražské dómské kapitule tehdy se nacházel.« — Máme povinnost milovati svůj národ, svou zemi, svou řeč, máme vroucně milovat svou vlast a k ní s hrdostí před příslušníky kteréhokoliv národa hlásit; ale k tomu vlastenectví patří i láska k těm, kteří rozšiřují slávu jména českého po celém světě a to jsou naši svatí čeští patronové, to jest zvláště sv. Jan Nepomucký, k němuž volá nás Havlíček: »Svatý Jene z Nepomuku, drž nad námi Čechy ruku!«

Také v nedalekých osadách Hřídelsce a Valdově byly r. 1919 rozbity svatojánské sochy.

Kráčme-li as 7 minut od semilského hřbitova zvaného »Koštofrank«, octneme se na návrší uprostřed polí, kdež stávaly mohutné čtyři lípy, jež za letních veder pocestné do svého stínu lákaly. Uprostřed těchto lip je kaplička »v Záskoutí« jménem a zasvěcena sv. Janu

Nepomuckému. Soška byla znesvěcena od zlosynů a jest nyní v opatrování u zbožné rodiny Tomičkovy. Byla zavázána z kapličky vyňata a uložena, aby po případě nebyla zničena úplně. I mříž darebáci posledně vylámali. Nyní je kaplička opuštěna i od lip, jež poraženy dosud zde leží, připomínajíce, jakoby tudy prošla horda vandalů a barbarů.

Před světoznámou kostnicí v Sedlci u Kutné Hory stojí socha sv. Jana Nepomuckého postavená v roce 1875. — Jest mezi sochami svatojánskými nejvyšším sousoším v naší republice. Při balustrádě kol hlavního sloupu stály v rozích čtyři sochy: sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa a sv. Floriána. Na podstavci sochy samé jsou polovypuklé reliéfy blahosl. Jana Sarkandra, svatých Judy a Tadeáše a sv. Dismasa, kteréžto reliéfy uznány jsou odborníky za umělecké dílo nemalé ceny. Práce tato přispívá se jezuitu Baugutovi, dle jiných zpráv tesal sochu sv. Jana pražský sochař Matěj Václav Jäckel, jemuž přičítají se některé sochy na Karlově mostě. I toto umělecké dílo, k němuž do roka při prohlídce sedleckého kláštera o kostnici zajde na tisíce turistů, bylo přepadeno obrazoborci. Oběti stala se 7. V. 1920 socha sv. Prokopa. Socha je úplně demolována (značně poškozená též balustráda), že na restauraci cenné sochy nelze pomýšlet. Čtyři vypátraní pachatelé mírně potrestáni.

Podobné případy, že sochy velikých sousoší, jež celé při své krátké práci skůdkci nemohli zdolat, bezohledně otloukli jen jednotlivosti nebo zbavovali jisté sochy, máme v Heřm. Městci, Semilech, na Pecce u Nové Paky atd. Na náměstí v Heřm. Městci byly menší sochy sv. Antonína Pad. a sv. Jana Křtitele. Po převratu odhlasováno v zastupitelstvu, aby se sochy odstranily z náměstí a umístily se u kostela. Když rozebírali sochu sv. Antonína, buď úmyslně, buď z netečnosti či neopatrnosti — ale nejspíše z tajného úmyslu socha se poškodila; žádáno, by ji sochař opravil. Dříve než se tak stalo, v noci z 28. na 29. května 1919, násilně stržena a rozbita socha

sv. Jana Křtitele. Vypátrán ovšem nebyl nikdo.

Na strmém kopci nad Zelezným Brodem stávala soška P. Marie v kamenném sloupě. Kopec nazývá se »Kněžsko« a jest majetkem zádušním. Konávala se sem často procese v dobách dobrých i zlých. Záhy po převratě překážela našim volnomyšlenkářům a proto zničena. Sošku z kapličky vzala k uschování jistá zbožná paní v Zelezném Brodě; jest památná též tím, že lid vypravuje o ní v širém okolí legendu, kterou vešm napsal Antonín Láska. Matka Boží prý zvláštním způsobem zahнала odtud na Zelezný Brod se blížící vojsko Švédské.

Na návrší, nad přikrým srázem ke Mži na tetinském hřbitůvku vypíná se milá kaplička, o níž již Křišťan v nejstarší písemné české památce, jež se nám dochovala, vypravuje zajímavou legendu tohoto obsahu: Svatá Ludmila byla původně pohřbena na místě, kde nyní stojí hřbitovní kaple. Ježto se tam ihned po mučednické smrti naší světičky děly často zázraky, tu Drahomíra z nezávislosti dala postaviti na onom místě kostelík zasvěcený svatému Michalu, aby zázraky nebyly přičítány její tchýni. Jak dočítáme se v soupise Podlahových »Posvátných míst« — str. 12—14, měl kostelík velmi pestrout historii. Byl vypálen od husitů, vydrancován Švédy. Košecně nebyl ušetřen ani popřevratového barbarství. Návštěvníci, kteří putovali loni k památným místům posvěceným pobytem naší kněžny, sv. Ludmily, patřili s údivem na rozbitý kostelík na Tetinském hřbitově, který záhy po převratu přepaden byl hordou školáků, hrajících si »na vojáky«. Při útoku nezůstala jedna tabulka skla, a když »bitva« skončena a »vojsko« vítězoslavně odtáhlo, vynesli lidé, kteří se o tom doslechli, mnoho košů kamení, jimiž byl legendární kostelík bombardován.

Starý bodrý Čech v Hruškově článku »Kříž« vypravuje: »Slychával jsem několikráte v životě, že tam a tam byl zneuctěn nebo poškozen některý posvátný obraz; obyčejně podezření padlo na

židy a někde jim to bylo i dokázáno. Ale to bylo nepatrné proti tomu, co se děje dnes a k tomu od křesťanů, ovšem nekřesťanských, horších nad Turka ...«

Místa zvláště hodná paměti, nebo místa přírodními krásami vynikající zdobil lid náš kříži a sochami. Také pokud nebylo obyčejem stavěti pomníky hrdinům, označoval historická místa kříž. Vzpomeňme jen »Kozinovských božích muk« na Chodsku. Také Kubatův kříž na Blatech hlásal uprostřed Blatských pastvin:

»Já Jakub Kubata,

Dal jsem se stít za Blata.«

Podobně byl v úctě lidu českého i »Růžový palouček« na Litomyšlsku, kde před 500 sty lety mučení a povraždění byli od husitů reholníci místního kláštera. Před padesáti lety byl na »Růžovém paloučku« postaven kříž p. Koníčkem st. v Oujezdci a posvěcen farářem Morašickým. Asi r. 1910 vyvlastnilo tento pozemek okresní komité pro postavění pomníku »českým bratřím; komité hlavně podporováno evangelky i jinými odpůrci naší víry, poručilo Koníčkovým kříž z »Růžového paloučku« odstraniti. Kříž byl odvezen do oujezdské kaple, podstavec složen před kapli. Na útraty neznámého dobrodince postaven kříž opět na podstavec a opraven v roce 1913, jak o tom svědčí i nynější nápis:

Kriste — buďž věčně moje heslo,
praporec můj — svatý Tvůj kříž,
nebo pro mne na Golgotu neslo
tělo Tvoje hroznou dřeva tíž. —

Vzadu na podstavci dosud čteme starý nápis:

»Zde na »Růžovém paloučku« postavili ke cti a chvále Boží manželé Koníčkovi, léta Páně 1870.« — Nový nápis: »Převezen a vysvěcen r. 1913.« —

Na farnosti Choteč byl v poli vyvrácen dřevěný kříž, a když od dobrých lidí znova postaven, zlomyslníci vyvrátili jej znovu a přefízli, aby znemožnili opětne jeho vztýčení.

Kříž v Příkazech u Olomouce. Obec ní rada v Příkazech se usnesla postaviti kříž, který stojí uprostřed návsí, na jiné místo, aby tamtéž postaven

byl pomník »Svobody«. Odborník na slovo vzatý, Zd. Wirt, odsuzuje velmi podobné přemístění, neboť tím vzniká často značná škoda umělecká a nový objekt se často do prostředí mu vykázaného naprosto nehodí, ač by snadno bylo najítí proň jinde uměleckého umístění. Nejvýznamnější doklady jsou v Praze. Odstředněním sloupu Mariánského je zničena rovnováha prostoru náměstí úplně a zasažen i Husův pomník, komponovaný pro část náměstí. Mistrovsky umístěna byla též socha svatojánská v Hořovicích.

Do této knihy o »kulturní« činnosti českých bašichbozůků jistě plným právem náleží kapitola o zabraných kostelích. Dnes ještě nemáme úplný přehled, jak a kde zvláště československá sekta řádila, ale i kusé zprávy tlumočí vpravdě o husitském vandalství, jež si s husitstvím před pěti sty lety mnoho nezádá. Když měli sektáři ve své moci katolický farní úřad v Kostelní Lhotě, kladli antipendia na lavice svatebčanů, jedno vedle na klekátko pod nohy, jedno pod ruce a jedno — na sedadlo ženichu a nevěstě. Podobných dokladů mohl bych uvést snad více, ale myslím, že ten jediný dokazuje jasně, jak by to v našich kostelích dopadalo, kdyby mělo dojít k společnému užívání kostelů. Vzpomínám tu maďarských vesníček, které třeba nepatrné, mají až pět kostelů a modliteben; každé vyznání hledí si zaopatřit svůj chrám.

Illustrované »Videňské Noviny« přinášejí v zářijovém čísle 1921 obrázek vnitřku kostela sv. Mikuláše v Jaroměři, zabraného již tři roky sekrou československou. V textu udávají, že jest to bývalý kostel husitský. — K tomu připomínáme jen, že kostel sv. Mikuláše, byť ne v nynější podobě je trochu starší než husitsví a sám Hus, ba starší než veškeré historické prameny městské. Kronikář jaroměřský P. Knapp zaznamenává o něm, že byl založen Němci za Přemysla Otakara II. Husité ovšem Jaroměř také dobyli a jak se k bezbranným v Jaroměři zachovali, není právě nejhrdinnější a nejčestnější kapitola husitských dějin. Kostel byl tedy od

ních nějaký čas zabrán, ale postaven byl pravděpodobně od Němců a ti husitské kostely nestavěli. Ze chrám není postaven z husitských peněz, ani jím vydržován, očividno z pamětních a zádušních knih, neboť odkazy a dary šly vždy z kapes katolíků. Cituji pouze jeden záznam z roku 1708:

»František Pelikán odkázal chrámu Páně sv. Mikuláše 500 zl a na zvon do velké zvonice 250 zl a tomu zvonu, aby bylo dáno jméno: Sv. Jan Nepomucký...«

Ostatně jest všeobecně známo, že husité nebyli stavitelé chrámů, nýbrž válečníci, kteří hlavně bořili kláštery a kostely.

Právě se dovídáme, že s kazatelnou tohoto bývalého chrámu Páně nemluví už jen sektáři, ale i sektárky. »Č. Zápas« referuje o jakési kazatelce Havle nové z Třebechovic.

Zabraný kostel Panny Marie v Turnově. R. 1325 vystavěl v Turnově Beněš z Vartenberka s manželkou Dorotou roz. Berkovou z Dubé klášter domini kánský s kostelem P. Marie. Za váleku husitských r. 1424 byl klášter i s kostelem zničen, Dominikáni za živa upáleni. Klášter již vystavěn nebyl, ale kostel opět asi za 50 let. R. 1643, za vpádu Švédů, byl však ohněm zničen a roku 1666 zase obnoven. R. 1825 byl starý kostelík zbořen a 25. června r. 1825 položen základ k nynějšímu kostelu, nádhernému, gotickému »chrámu Mariánskému«. Stavba provedena z kvadrů pískovcových; ale dřevitá půda pod věží zavinila odklon věže a trhliny v presbytáři, čímž se stavba protáhla a teprve r. 1852 byla dokončena. Věž, bohužel, nemohla být provedena do žádané výše dle plánu, nýbrž jen asi do dvou třetin a jest ukončena nevýhlednou, nepřiměřenou střechou. Dne 9. září 1853 byl Mariánský tento chrám slavnostně vysvěcen od litoměřického biskupa Augustina Hille za přítomnosti 91 kněží. (Z »Pamětnice«, dp. Macoun.)

Krásná tato svatyně, ozdoba města i cizinci obdivovaná, byla násilně ukrade-

na sektáři dne 15. srpna 1920, když většina katolíků byla na obvyklé pouti ve Staré Boleslavi.

Z ostatní řady zabraných kostelů přinášíme ještě obrázek kostela v Jílovém a v Cholině na Moravě.

Z farnosti navštívených československou církvíčkou je Cholina na Moravě navštívena nejbolestněji. Na podzim 1920 vlomili se Českoslovenští církevníci násilím do fary a kostela. Tehdejšího kaplana P. Ličku a p. děkana Vychochodila ohrožovali na životě. Tak se zmocnili chrámu Páně a od té doby až podnes trval tam stav pro katolíky velmi bolestný. Katolíci museli svůj kostel spoluužívat s Čechoslováky, kteří při bohoslužbách zpívali písně: »Hranice vzplála« a jiné podobné ke »zbožnosti« vyblýzející písně. Dlouhá pře o majetkovém právu kostela — ač je přece všechno úplně jasno — táhla se od září 1920 až podnes. Nyní teprve ministerstvo školství vydalo výnos, jímž se Českoslovákům rozkazuje, aby vydali klíče kostela a zdrželi se všeho spoluužívání tohoto kostela s katolíky. Přestane tedy tento hanebný stav spoluužívání chrámu katolického s Čechoslovenskými církvíčkami. Podobně tak jako v Cholině, pochořeli Čechoslováci v Zerůvkách na Moravě, kde zabrali kapli.

V této knize malých rozměrů nelze se zmiňovati o veškerém pronásledování a bezpráví, která každodenně a zvláště každé neděle jsou na katolících páchána. Dokládáme ještě jeden historický dokument. Na Dubicku na Moravě chránili si katolíci svůj kostel proti zamýšlenému vpádu sekty československé tak, že celý den vytrvali v kostele, mezi tím co sektáři kostel obklíčili. Když konečně katolíci vyšli ven, byli odpadky tak napadeni, že vláda byla nucena vyhlásiti na Dubicku stanné právo. Jílové, Machová, Jaroměř, Kostelní Lhota, Holohlavy, Radhošť, Vraclav, Vysoké Mýto, Skuteč, Čáslav, Kvílč, Sněž u Zahrádky, Chotusice, Studnice, Sruby, Č. Šícen-dorf, Rakovník, Turnov, Přepře, Jenišovice, Lorenice, Všeno, Vlastibořice, Luž, Č. Křemže, Chotoviny, Vodňany, Velká Ves, Přerov, Svojšíce, Náchod a mnoho jiných měst bude v dějinách pozdějším věkům vypravovati o utrpeních a ostatních pronásledováních katolíků v osvobozené vlasti. Katolíci byli ohroženi na svém majetku i na životě, ano na mnohých místech tekla i lidská krev. Katolíci a kněžstvo u našich úřadů práva a spravedlnosti se nedovolali. Útočníci k zodpovědnosti povolání nebyli a ti hlavní původci posazení za vysoké úředníky do ministerstva školství a národní osvěty.

V BEZPRÁVNÍM STÁTĚ.

»CÍRKEV« BEZ ZÁKONNÉHO A PRÁVNÍHO PODKLADU.

(Příspěvek k právním poměrům v naší republice.)

Podle nařízení zem. správy politické v Praze, musí katolíci, kterým byl kostel neb fara československou sekrou zabrán (vlastně uloupen) dokazovati dokumenty, že je to kostel a fara katolická. Okresní správa politická vydá na základě dodaných průkazů nález, že je kostel katolický a nařídí čl. sektě, aby kostel vydala. Dá jí však 14denní lhůtu k rekursu na zemskou správu politickou. Když ta nález I. stolice stvrdila, dostanou sektáři právo rekursu na ministerstvo školství, a když to nálezy obou instancí potvrdilo, zbývá zlodějům ještě cesta ku správnímu soudu. *Je to neuvěřitelné, ale v čl. republice jest všechno možné. Majitel musí dokazovati, že budova po staletí mu patřící je jeho, který mu ji ukradl, má právo rekurovati a zůstane v budově sedět, kdežto majitel se musí starat, kam se uchýlí.* Tak je to na všech místech, kde se čl. sekta zmocnila kostela neb fary. Přece však ne všude stejně. O jaroměřském děkanském kostele, který pochází z 12. století a od bělohorské bitvy má zase katolického děkana, rozhodl okresní hejtman ve Dvoře Králové (odpadl také k čl.

sektě), že je pochybné, náleželi-li kostel ten katolíkům !!!

Krásný příklad je v Kostelní Lhotě u Poděbrad. Tam odpadl v březnu 1920 farář. Od té doby jest kostel v rukou čl. sekty. Farář se sice vrátil do církve, ale kostel i fara zůstaly v rukou sektářů, vinou úřadů, které na žádosti církevních úřadů a lidovců ani neodpovídaly. Ko- nečně rozhodla okresní správa politická v Poděbradech, že je kostel i fara majetek katolické církve, a nařídila sektářům, aby vše vydali. Ti se však odvolali k zemské správě politické. Ta jejich rekurs zamítla, ale dala jim právo rekursu k ministerstvu školství. Ten také podali, a tak jsou sektáři dosud pány fary i kostela. Při tom vyšlo na jevo, co je velmi cenné. Sekta československá nemá dosud v Kostelní Lhotě státně schválenou obec a duchovní správu. Neexistuje tam krátce dle zákona. *A ta neexistující obec má právo rekursu od jedné instance ke druhé!!! Není to hotový Kocourkov? Duchovní správce neexistující duchovní správy vede matriky, patřící katolické církvi, oddává své ovečky, nemaje k tomu práva!!! Manželství ta jsou i dle zákona státního neplatná.* Zemská správa politická na to byla upozorněna, ale zůstává vše při starém. Tak je to, když se po přání jistých kruhů šlape zákon nohama. A jako je to v Kostelní Lhotě,

tak jest to i v ostatních »obcích« čsl. sekty. Všecka manželství před jejich duchovním správcem uzavřená jsou neplatná. Co z toho bude? A ještě něco vyšlo na jevo. Československá sekta nemá dosud státně schválený organizační statut. Ten však měla předložiti při žádosti za státní uznání! Předpisuje § 1. zák. ze dne 27. května 1874 ř. z. č. 68: »Vyznavači víry, kteráž nebyla dosud zákonem uznána, uznání budou za společnost náboženskou pod těmito podmínkami: 1. že jejich učení o víře, jejich služby Boží, jejich zřízení a zvolené jméno neobsahuje ničeho proti zákonu nebo co mravnosti závadného.«

Habrmanovo uznání sekty československé je tudíž protizákonný akt libovůle, sekta visí ve vzduchu, nemá státně povolených duchovních správ, poněvadž nemá pro ně zákonitýho podkladu. Jak jí mohlo však býti dáno 1,200,000 ze státních peněz! Jak mohou úřady jednati s jejími zákonitě neschválenými obcemi jako s právními osobami, jak je mohou protežovati na úkor katolických duchovních správ! Od těch se žádá průkaz, že bylo zřízení jejich straně schváleno, ač nejmladší pocházejí až z doby josefinské, což ostatně zemská správa politická ví a má ve svých aktech. Vždyť poukazuje farářům doplňky konkruy. Zde nutno s vládou promluvití rozhodné slovo. Sekta, nemající podmiinek uznání se protežuje, proti katolické církvi se pod záminkou odluky církve od státu vymýšlejí zákony k jejímu zničení.

(»Našinec«, ze dne 21. května 1921.)

PODLE TURECKÉHO VZORU...

V senátě podal dr. Krejčí a v N. S. dr. Bartošek návrh na spoluuznání katolických kostelů rozličnými konfesemi.

Tanul oběma navrhovatelům na mysli asi turecký vzor náboženské politiky mohamedánské ve Sv. zemi. Dr. Bartošek se aspoň výslovně v odůvodňování svého návrhu na tento turecký vzor odvolává: Když prý se mohly státi z křesťanských chrámů mohamedánské, proč by se nemohly státi z katolických »československé, t. j. sektářské? Nábo-

ženská politika turecké vlády směřovala ve Sv. zemi, zejména však v Jerusalemě, k tomu, aby křesťanské konfese co nejvíce proti sobě rozeštvala, aby navzájem se svářily a stálými spory se seslabovaly a vyvražďovaly, a aby křesťanská posvátná místa těmito stálými hádkami i krvavými spory byla co nejvíce profanována a znesvěcována. Turecká vláda měla však při tom ještě vítanou příležitost dělati mezi sváříci se křesťany »pořádek«, bráti od nich bakšiš, ale zejména na místech křesťanům nejspasitelnějších prolévati nenáviděnou křesťanskou krev. S prohnanou tureckou rafinovaností tento svůj dáhelský plán turecká vláda dovedla prováděti a skrýšvati.

Nejdříve uvedla v pochybnost majetkové právo jednotlivých konfesí na svatá místa. Za známých neurovaných tureckých nomérů právních nebylo nic snadnějšího, než způsobiti chaos ve vlastnickém právu svatých míst. Zejména když si vláda toho chaosu vzhledem ke své náboženské politice přála. Nevědělo se, komu vlastně který kostel nebo kaple patří. A tak dána jednotlivá svatá místa v Jerusalemě různým vzrůstáním do společného užívání. Tím bylo vhozeno mezi ně jahlo stálého sporu.

Místo modliteb ozývaly se tam stálé hádky i krvavé spory. Důstojné udržování oněch chrámů nebo jejich oprava a výzdoba byla znemožněna. Každá maličkost, jako na příklad zametání a utírání prachu, každá sebemenší oprava dávala vždy příležitost ke krutým výstupům, nekonečným hádkám. Krvavým bitkám na samém svatém místě, v diplomatických zápletkách všech mocných vyslanců a konsulů celého světa a alarmování celé turecké posádky. Zametali totiž příslušníci některé konfese nějaké místo v kostele, postavili kde nový svícen, zavěsili tam lampu, prostřeli na podlahu nový koberec, činila si hned ona konfese nároky na vlastnictví onoho místa a vyháněla hned z něho příslušníky ostatních vyznání. A bitva byla hned na denním pořádku. Za takových okolností musila svatá místa upadat a hynout. A turecká vláda potměšile si myla ruce, že

jest nevinnou a s rozhořčením mluvila o fanatismu a náboženské nesnášlivosti křesťanských konfesí. Ozbrojení turečtí vojáci ve dne v noci pak na potupu všeho křesťanstva hlídali místa všem křesťanům nejposvátnější . . .

Taková byla náboženská politika turecké vlády. To jsou pravé příčiny a následky turecké praxe spoluužívání kostelů.

Kdo zná infernální protikřesťanskou nenávisť společnosti, z níž návrhy na spoluužívání katolických chrámů u nás byly podány, nemůže nevidět překvapující podobnosti v cílech i metodách jejich náboženské politiky s náboženskou politikou tureckou.

Protikřesťanský fanatismus našich nevěstičích je daleko bezohlednější a rafinovanější, než býval fanatismus turecký.

Podáním návrhu o spoluužívání kostelů nesledují jiného cíle, než vyvolati kruté spory mezi křesťany a zavést chaos ve vlastnickém právu. Komunismus církevního majetku má být počátkem komunismu všeho majetku vůbec. — Jejich cílem je znesvětit a profanovat naše svatyně, znemožnit jejich udržování a opravu a tak poznenáhlu zasvětit je rafinovaným způsobem neodvratné zkáze, aby i poslední zbytky a pomníky nenáviděné křesťanské kultury s povrchu naší vlasti zmizely. Naše země má se státi úplnou pohanskou pouští!

Nejsou to opravdu už turecké poměry, když skoro každou neděli a svátek se u nás svádějí o kostely hotové boje? Když k těm bojům celé čtyři desetnictva se alarmují? A měli by návrh na spoluužívání kostelů být přijat, bylo by potřeba při každém takovém kostele zřídit dle tureckého vzoru též zvláštní chrámovou stráž. Tím by náš stát ovšem dosáhl ve světě podobné pověsti, jakou kdysi mívalo Turecko. (»Obč. Noviny«, 10. VI. 1921.) L. N.

O SPOLEČNĚM UŽIVÁNÍ KOSTELŮ.

Pověstným návrhem zákona o používání katolických budov bohoslužebných nekatolíky, totiž novou sektou církv

ve t. zv. československé, obrací se veřejné mínění k této církevní právní otázce veřejně naše mínění, spravované a zakřiknuté lomozem novin pokrokářských, bezmála dává za pravdu těm pokřikujícím, ani naši lidé nejsou si vždy jisti svou věcí. Sem tam na schůzi některý sekretář snad dotkl se této nyní opravdu palčivé otázky, ale odůvodněného jasného názoru o tom ve veřejnosti jest poskrovnu.

Nebude snad od místa věc tu klidně rozebrati.

V církevním novějším právu, státně církevním, sluje ta věc simultaneum exercitium religionis, současné (veřejné) vykonávání náboženství, a sice v užším smyslu oprávněné používání těchto církevních budov a míst, na př. hřbitovů, chrámů, kaplí a p. a různých církevních společností.

Původ tohoto oprávnění, pokud státními zákony jest nebo bylo zaručeno, vězí v dobách po vzniku reformace. U nás ovšem takové »právo« bylo známo už dříve, z dob husitských. Husité, a namnoze šlechta husitská, nebylo-li možno katolíky potlačit i katol. kněze vyhánati, nakomandovali, že ve chrámech katolických musí býti přinuceni i kněz husita, aby konal služby boží.

Církevní dějiny ovšem o podobných kouscích různých reformátorů vypravují už ve IV. stol. za bouří ariánských a i. V 17. století známý jest edikt restitucní 1629. jímž protestanti násilně zabrané chrámy bvli přinuceni částečně vrátiti katolíkům. V mfru vestfálském 1648 ustanoven byl tehdejší diplomací t. zv. normální den 1. led. 1624. t. j. faktické vlastnictví církevních budov ten den od jednotlivých vyznání bylo prohlášeno za právoplatné, nehledě na původ a oprávnění, jak která církev ho měla, bez ohledu na »právní titul«. Co kdo ten den měl, to mu nadále patřilo, ať urval jak urval. Tímto násilným, mocenským rozhodnutím nuceno bvlo katolíkům i protestantům simultární, současné užívání církevních budov; musili si to dáti líbiti, nechtěli-li ztratiti vše. Ovšem většinou se to týkalo poměrů v říši německé, a to zase hlavně v obcích

smíšených. A tu vznikly prarodivné poměry. Na některých místech na př. používali kostela celého katolíci i protestanti stejně, jen v různé denní době; katolíci, dejme tomu od 6—9 hod. ráno a od 2—3 hod. odpoledne. Protestanti od 9. hod. ráno a od 3. hod. odpo. Jinde bylo zase jinak. Kněžiště (presbyterium) měli třeba katolíci a ostatní část chrámu patřila protestantům. Časem katolíci kapli oddělili zdí vysokou až ke stropu, pak vznikly vlastně dvě samostatné budovy, kaple a pod. a současně, simultánní právo vzalo tím za své. O používání hřbitovů netřeba se příliš šfítit, toť věc i u nás dosti častá; ač ovšem k zamezení třenic bylo časem působeno k tomu, aby menšina, ať katolická, ať protestantská, si zřídila hřbitov vlastní.

To, co sekta československá dnes vyvádí, není nic jiného, nežli že kopruje a napodobuje špatné mravy husitské a protestantské, zabírajíc, to jest loupíc budovy katolické, cizí, za tiché asistence, ano za podpory nynější státní moci. Špatné příklady z minulosti svítí dál do přítomnosti. Jak o tom jest souditi se stanoviska církevního?

Nový církevní zákoník Codex, can. 1100. Loca sacra exempta sunt a iurisdictione auctoritatis civilis et in eis legitima Ecclesiae auctoritas iurisdictionem suam libere exercet.

Místa posvátná jsou vyňata z právomoci autority občanské, a zákonitá církevní autorita vykonává na nich svoji právomoc.

Dekretovaní jakýmkoli státním zákonem o přiznání oprávněného používání těch budov církvím nebo sektám nekatolickým, pácha se násilí, znásilňuje se svoboda svědomí. Žádná katolická církevní budova nesmí nikdy z dobré vůle od katolických orgánů a úřadů církevních býti vyklizena, povoleno nekatolickým používati jí při jejich bohoslužbě. Jen aby se zamezilo větší zlo, a v nejnnutnější potřebě (na př. když by služby Boží katol. ani konati nebylo možno), povoluje se katolickým používati budov, kde konají bohoslužby i nekatolíci. Podobně u hřbitovů, když jsou k tomu katolíci nuceni na př. státní mocí.

A důvod? Jest vždy nebezpečí, a to musí býti odvráceno, aby nenastal communicatio in sacris, to jest účast na bohoslužbě nekatolické, ovšem dobrovolná, neboť to jest jako zapříti víru. Mimo to takové jednání, míchané používání budov církevních s nekatolíky, podporuje indifferentismus, vzniká náboženská vlažnost, lhostejnost a otupělost, a to je první krok k nevěře.

Nový biskup čs., sektář Pavlík v Kroměříži, prohlásil, že v Kroměříži bude birmovati srbský známý Dosítej odpadlíky, a že kmotrem může býti každý bez rozdílu vyznání. Snad i žid? O to usilují církevníkáři. Proto, katolíci, hajte svých práv kostelů!

Naše veřejnost, sektáři vzrušená, nemůže se ani dočkat, jak se zdá, kdy už konečně bude církev katol. u nás mocným rozhodnutím zákona — Macht spruch! — donucena budovy náboženské a církevní, tedy i fary — sektářům buď úplně vydati nebo o svůj majetek se s nimi rozdělit. Z cizího krev neteče a snadno se rozdává, jako při těch dlouholetých pachtích církevních pozemků. Člověk žasne, slyše, že i mužové, dosud za rozvázněné považováni, jako prof. dr. Mareš, ujmají se návrhu Bartoškova. Než ponechejme nyní stanovisko církevní úplně mimo; bude dobře prohlednouti si navrhovaný zákon se stanoviska čistě právního, co tomu říká svoboda, zkušenost, zdravý rozum.

Církev je společnost, zajisté velká, ano dnes největší, majíc 300 milionů vyznavačů. Ať už zákonodárce považuje církev katolickou za osobnost právní, neb ji klade na roveň osobám soukromým, v obojím případě musí býti v právním státě respektováno vlastnické právo. Proti vůli majetníka ani zákon nesmí bez důležitých veřejnoprávních důvodů sahati na majetek. Ovšem, dnes jsou všude pokusy bolševických metod. Spolek nějaký, společnost právě ustavená, může své místnosti propůjčiti jiné společnosti, uzná-li sama za vhodné, ale nemůže býti k tomu násilně ani zákonem přinucena, nemá-li právní řád zakolísati. Když však společnost A neuznává společnost B za rovnocennou a

odmítali z jakýchkoli důvodů společností jiné propůjčiti svůj majetek na používání simultánní, současné, pak jakékoli nucení, byť i zákonem se stalo, není nic jiného než skutek násilnický, *je to jiná forma konfiskace, je to hrubé porušení svobody a práva majetkového.* Ano, kdyby společnost A v tomto případě církev katolickou, bránila společnosti B, — zde sektě československé, že si nesmí ani za své prostředky zjednatí své budovy náboženské, pak by zakročení státní moci zákonem bylo na místě. Tak sobě bohužel počínaly různé sekty protestantské v Americe ve Spojených státech, když zapalovaly a bořily katolíkům stavby kostelů, hotové i nehotové. Ale to bylo kdysil

Kdež pak dnes! Vždyť nikdo nebrání sektě nové, aby si pořídila a stavěla své chrámy, fary, kaple atd. do vůle.

Ale obraťme věc na ruby. Dejme tomu, že by těch církvíkářů bylo v našem národě tolik, kolik je dnes katolíků; a zase katolíků bylo by jen takový počet, kolik je těch sektářů československých. Tu by těch několik procent katolíků se obrátilo na vládu, aby vláda zákonem poručila těm 70 nebo 80 procentům nekatolíků, ať ihned své vlastní kostely, kaple a fary vydají katolíkům na společné a nerozdílné používání. Představte si jen ten protest, křik a řev a vřavu, co by všechno v republice nastalo, ty stížnosti na rozpínavost klerikální, na nenasytnost černé havěti atd. atd. Jako kdybych slyšel ozvěnu z novin, ze schůzí i parlamentu: To věříme, že by každý dovedl obohatit se cizím peřím, cizím majetkem! Kupte si, postavte si, budete mít — taková impertinence atd. — Proč pak nyní ta veřejnost pokrokářská se nerozčiluje, když je tomu obráceně, a když majetek církevní má být církvi katolické vzat a pomalu a nepozorovaně zašantročen sektářům? *Nezapomínejme, že jsou zákony, jednající o nabytí majetku »promlčením«.*

Prozatím by sektáři majetku církevního jenom používali, ale za těch pár let by nabyl i práva vlastnického. Ovšem naše veřejnost je naučena a naočkována liberální zásadou: Co je na úkor lidovců, to všechno je dovoleno.

A kde máme toho způsobu používání příklady? Nikde na světě. Stále se ujišťuje a ujišťovalo aspoň, že vzorem pro úpravu náboženských poměrů bude Amerika. Kde, probůh! ve Spojených státech dávají katolíci své kostely těm asi dvěma stům protestantských církví a sekt k používání? Nikde! Jenom nyní v československé republice má být takový výjimečný zákon?

Ale ten nejen že by byl násilnický, nýbrž byl by i znátečnický, a naprosto nemoderní. Ty časy dávno minuly, kdy protestanté zavedli zásadu: čí panství, toho náboženství. Cuius regio, illius religio. Státy protestantské, jako Norsko, Švédsko, zrušily výjimečné zákony, dle nichž nesměli katolíci do nedávna tam stavěti a mít veřejné chrámy s veřejnými službami Božími.

Takový zákon o současném používání chrámů katolických nekatolísky, i kdyby snad N. S. se o něm uneslo, byl by výsměchem a krutou ironií veškeré svobody, která se u nás tak chvástává s hlukem rozhlašuje, zatím co terror, násilí a výjimečné zákony řádí. Paragraf kazatelnicový jest jako rána pěstí do spánků pro ubohou svobodu, *zákon o vyvlastnění a odprodeji pozemků církevních dlouholetým pachtýřům jest praobyčejná konfiskace násilím státním, a chystaný zákon o simultánním právu užitelském katolických chrámů bude dalším dokladem zlodějských a lupičských method na ožebračení katolické církve.* Křivda a bezpráví se nestane dovoleným a právním skutkem, i když nahodilá většina poslanců ji odhlasuje.

Lupičství na katolické církvi ve Francii zůstalo činem bezpráví, třebaže francouzská komora za Combesa je provedla, a dnes Francouzi se za ten akt násilnické legislativy stydí.

A tak za liknavosti a tiché účinné pomoci vlády při zlodějském zabírání kostelních a církevních budov a objektů našimi sektáři *zbývá katolíkům ještě právo sebeobranu.*

Bitka je zakázána, ale bránit se je možno, tato samozřejmá zásada je známa už klukům při pranicí.

Katolíci, hajte svých práv, svého majetku, kostelů a far! Násilí se odmítne jen účinnou obrannou! Když mne lupič ohrožuje na majetku a životě a něco slízne, ba i ruku má pak polámanou, není on mučedníkem, nýbrž lupičem. Není povinen nikdo dáti se zabít, ani dáti se okrásti, protože panu zloději a lupiči se tak uráčí. A to platí stejně i o společnoscích, třeba by se nazývaly církevními. — Ruce pryč!

Katolíci, vzhůru, a na stráž!
(«Občanské noviny», 16. a 17. června roku 1922.)

K historii o společném užívání kostelů nutno ještě podotknouti, že v době Václava IV. společné užívání kostelů bylo vynuceno hrozbami.

Když totiž Václav IV. dovolil katolíkům, by mohli ve svých bývalých kostelích zase sloužiti, tu povstaly z toho velké různé, neboť husité nechťeli výnosu králova poslechnouti. Když pak král náhodou přišel do kostela sv. Apoštolínaře v Praze, tu náhle se kolem něho seskupil velký dav, jenž, maje v čele Mikuláše z Husí, žádal krále o značné ústupky ohledně společného užívání chrámů. Král, vida, že Mikuláš je velmi nebezpečným štvárcem, zarazil se, nevěda, má-li bránit dříve sebe proti živlům podvrtným, či Církev. Od té doby byly rvačky o kostely na denním pořádku.

Právní názor husitů na kostely jest rozhodně zajímavý. Když se jich zmocnili, tedy je hájili poukázováním na oprávněnost svého jednání. Palacký (Dějiny III., 148.) napsal: »Již tak byli zvyklí považovati přední fary pražské, jakožto husitům náležité, že vnuccené vrácení jejich prvním držitelům zdálo se nejednomu bezprávním, ba loupeží, které by slušelo brániti se.« Když tedy husité měli katolíkům vrátiti, co jim dle práva náleželo, tak vytýkali jim loupež! Když však byli již po dlouhá léta v majetku katolických kostelů, tu někteří byli si vědomi, že jsou v držení něčeho, co jim nepatří. Bylo k tomu ovšem třeba povahy tak uslechtilé, jako byl Vilém z Pernštýna, aby vinník otcověně řekl: »Má vina!« Pán tento přiznal, že katolické kostely, jež mají hu-

sité již dlouhá desetiletí v rukou, nepatří jim, ale katolíkům.

Poznááme to z případu s prostějovskou farou r. 1510. Prostějovští žádali pana Viléma, aby jim dal výsadu, dle níž nemá býti k nim dosazován přístě žádný katolický kněz. Vilém jim povolil, ale s výhradou. Věděl totiž, že kalíšníci prostějovští před mnoha lety zmocnili se augustiniánského kláštera, učinili z něho svou faru a z klášterního kostela svůj farní. Když vyhovoval jejich žádosti, tedy při tom učinil veledůležité ustanovení: »Kdyby se dřívější majitelé, augustiniánští kanovníci, vrátili, pak jsou prostějovští povinni jim kostel i faru vydati a pro sebe postaviti na své útraty kostel i faru novou.« To mluví za celé knihy, uvážímeli, že pan Vilém z Pernštýna byl kalíšníkem! — A nyní považme takového národně-sociálního řečníka, který nazývá katolickou církev zlodějskou a žádá na ní, aby vrátila odňaté kostely zpět, zatím co nekatolický šlechtic před 400 lety doznal, že něco podobného platí o husitech!

Společné užívání kostelů a národnost jsou rovněž dvě věci, které nesmíme opomíjeti. Z dějin totiž čerpáme toto poučení. V době husitské a sice v období kompaktátním, přešla otázka kostelů do nového období. Po smutných zkušenostech se společným užíváním kostelů přišel císař Zikmund na jinou myšlenku: na rozdělení kostelů mezi katolíky a husity, dle jejich místního zastoupení. Z toho však vznikly nové kyselosti a k uskutečnění úmyslu císaře vlastně nikdy nedošlo. Ale užívání kostelů v té době přeneslo se s pole náboženského i na národnostní. Husité totiž žádali, aby ve městech byli Němci z kostelů vytlačeni, konajíce služby Boží venku a v kostelích, aby byli jenom Češi. A ni k tomu nedošlo, neboť každé město náleželo k určité straně, a která strana měla kostely, ta si nedala předpisovati — Upozorňujeme na to proto, že při horlení pro národní bohoslužbu někteří »filosofové« chtěli těžkosti při národnostní smíšených osadách »usnadniti« rozdělením kostelů dle národnosti, zapominajíce, že některé osady mají

pouze po jednom kostelu a že věřícím se nemůže ani určitá hodina předpísat, neboť každý jde do kostela, kdy je mu právě nejlépe možno.

Při otázce kostelů dlužno vzít v úvahu i slib presidenta Masaryka, daný čl. katolíkům v Americe na podzim roku 1917. Text jeho otisky již naše listy. Zavázal se v něm, že církevní majetek nebude rozhodně konfiskován. Do církevního majetku patří předně kostely. Společné užívání pak jest popřením práva Církve na ně a tedy prvním krokem ke konfiskaci nejdůležitější části majetku církve. Kromě toho učinil president Masaryk před písemným závazkem ještě prohlášení ústní, v němž odůvodnil svůj odpor proti konfiskaci majetku církevního. Poukazem, dle něhož »takový majetek nikdy požehnání státu nepřináší«. Bitky při zabírání kostelů a domácí bouře jsou živým dokladem slov páně presidentových a my proto doufáme, že on společné užívání kostelů nepřipustí jednak proto, aby udržel domácí pokoj, jenž je zárukou zdárného vývoje státu, jednak proto, aby dostal slovu danému českým katolíkům americkým. O tom nelze pochybovati, že tak učiní, neboť čest hlavy státu toho nevyhnutelně žádá.

Při osobě presidentově nelze opomínouti ani chování ministerstva školství.

Nedávno proběhla novinami zpráva, dle níž ministerstvo školství chce prosaditi společné užívání kostelů proto, že na některých místech došlo pro kostely k bojům, které učinily spolužití občanů zcela nemožným. To jsou sice pěkná slova, ale kolik neupřímnosti se v nich tají! Víme, že čl. církev, rušící pokoj doma, vznikla za ministerstva Habermanova a ne nadarmo je proto nazývána církví Habermanovou. Víme, že původce štvanic proti českým katolíkům v Podkarpatské Rusi je biskup Dositej, kterého s sebou přivezl dle francouzské »Documentation catholique« ministr Beneš! Jisté vládní kruhy jsou tedy původcem oněch štvanic, proto nechť katoličtí poslanci činí za ně odpovědnými všechny ty vládní činitele na provokacích katolíků zúčastněné. Kostely za to rozhod-

ně nemohou! Na konec ještě se zmíníme o výrobě »husitských« kostelů.

V Jaroměři v Čechách obsadili sektaři děkanský kostel. Gotický jeho sloh nikterak nedokazuje, že by byl postaven od Husitů, neboť dějiny svědčí o pravém opaku. Byl postaven pro Augustiniány kanovníky, kteří při něm v době husitské byli i s proboštem umučeni pro viru katolickou! A tomu se říká dědictví po husitech! Před lety měli protestanti podobnou praxi. V Jimramově žádali pro sebe hřbitovní kostel, prý jej před 100 lety postavili luteráni. Zatím však staré spisy dokázaly, že jej tehdy zbudovala katol. slechtice, svob. paní z Bornstátu. V Olešnici žádali také hřbitovní kostel, prý to byl bratrský sbor. Ten byl ale jinde. Kostelík r. 1725 znovu postavili katolíci, používše k němu kamení ze zpusťlého již sboru bratrského. Nekatolíci z toho pak později vybásnili, že hřbitovní kostelík je přeměněným bratrským sborem. V Hlubokém neměli nekatolíci ani těchto »dokladů« a proto se kaple zmocnili jednoduše násilím. Ale vláda před nimi necouvla nějakým zákonem o společném užívání, nýbrž raději dala kapli sbořit, aby neměl nikdo nic a byl pokoj. (»Den« 6. dubna 1922.)

Z DĚJIN CHRÁMU MATKY BOŽÍ PŘED TÝNEM.

Českokobratrské násilí v Týnském kostele.

Právní poměry v naší republice horší se den ze dne. Dosud dopouštěli se násilného zabírání kostelů katolických jen stoupenci sekty československé, nyní hodlají se k nim přidružiti i protestanté, zovoucí se církví českokobratrskou. Dne 21. června 1921 před 9. hodinou dopolední vnikl průvod protestantů vchodem ze Staroměstského náměstí do chrámu Matky Boží před Týnem a počínal si tam způsobem násilnickým. Jeden z účastníků s bílým praporem, ozdobeným kalichem, vystoupil na kazatelnu, odtud se jal k dostavivším se stoupencům českokobratrským řečniti. Také jiní účastníci násilného vniknutí do chrámu se stupňů před hlavním oltářem promlouvali řeči. Prohlašovali mimo jiné, že kostel Týnský náležel kdysi jejich ot-

cům, a že jej musí opět protestanté dostati. U hlavního oltáře konaly se ve chvíli, kdy násilníci do kostela vnikli, oddávky. Za svědka přítomný generál Diviš byl také svědkem řádění česko-bratrských vetřelců. Když se dosti v kostele nařídili, odešli z chrámu, jehož vchod obsadila pak policie. Úřady zjišťily již řadu osob na věci současné, na něž bude vznesena žaloba. — Podotýkáme zatím jen, že chrám Matky Boží před Týnem vystavěn byl v době, kdy po protestantech nebyla ještě ani památka a sekta jejich nebyla ještě ani založena. Ale ovšem, příklad československých sektářů povzbudil i českobratrské, aby si podobným způsobem počínali a snadným způsobem k chrámu dopomohli, byť by to i s krádeží a lupem bylo spojeno.

Připojujeme jenom, že »Volná Myslenka« referovala, která »důstojně« exulanti čeští vykonali svoji pobožnost. Věru, jak asi bude vypadat, až začnou »nedůstojně svoje pobožnosti« v našich chrámech!

Střežnit svědek o útoku na chrám Týnský.

»Nár. Listy« přinášíjí list napadeného legionáře Holení: »My všichni legionáři, kteří se vrátili do osvobozené vlasti po několika letech a po mnohých útrapách, cítíme jednu velkou bolest. Nejen že nás tíží hmotné poměry našich rodin i nás invalidů, čemuž doufáme, bude v krátkém čase odpomoženo, ale cítíme, že i společenské postavení je ořteno. Byli jsme modou kdysi, čteme i dosud nadšené články — ale ve skutečnosti jedna část naší veřejnosti nás přehlížá a druhá dokonce nenávidí. Nenávidí proto, že vždy a všude jevíme se ochránci pořádku a nenecháme se vtáhnouti do služeb té či oné strany, majíce na mysli jen dobro vlasti a hájiti tak těžce nabyté svobody. Důkazem toho je zakročení některých z nás při táboru lidu na Staroměstském náměstí večer dne 15. 5. 1921. Jako pokrokový člověk účastnil jsem se i já toho mocného projevu a protestu našeho národa

proti lži a falši. Když jsem viděl klidný průběh tábora, měl jsem radost, že náš lid je už tak politicky vyspělý, že na schůzích i na táborech chová se klidně — důstojně. Mimoděk srovnával jsem tento tábor s ruskými »meetingy«, jichž jsme byli svědky, které z pravidla skončily rvačkou a nezřídka i ubíjením lidí. Myslí jsem, že k takovému činu snížší se jen národ nevzdělaný. Ale jak trpce jsem se zklamal. Byl jsem svědkem hnusných scén. Viděl jsem, jak skupina rozvášněných mladíků vrazila do kostela. Je to možno, aby náš lid dal se svést k podobným činům? Je to možno, aby i v našem národě bylo tolik té strašné černé masy, které není nic posvátno, která je schopna těch nejnižších skutků, která jen čeká na povel vraždit, loupit . . . ? Rekl jsem otevřeně: Takhle jedná jen luza, chátra a takové demony strace jsou hnusné, zvláště v této tak těžké době!« Byl jsem obklíčen, škrcen — plivali mně do tváře s výtkiky: »To jsi legionář? Hanba vám! Na policii s nimi!« a pod. Bránit jsem se nemohl, neb mám jedno rameno rozdraceno, památka to z legie. Tahali mě sem a tam. Já cítil, že již slábnu, ale klesnouti neb utkat před těmito lidmi jsem nechtěl. Konečně, díky několika rozumným vojínům a legionářům, podařilo se mně konečně vyprostiti a odejít. A dnes pravím konečně těm všem »vlastencům« otevřeně: »Ano jsem legionář a mou povinností bylo tedy, hájiti slabé, byť by byli oni i v nepravu! Ci myslíte, že legionáři jsou luzou a chátrou? A ty »bratře« s černou kravatou a vy všichni, kteří jste mně plivali do tváře, kde jste? Vy ještě před rokem jste ani nemukali, pokorně ohýbali hlavy pod knoutou a dnes plíváte na ty, kteří vám tu svobodu přinesli? Vy snad už nyní projevujete to »češství« své řvaním a násilím, když víte, že se vám nic nestane? Opovrhují vámi a neprchl jsem před vámi a jelikož jste si toho přáli, dnes udávám vám svou adresu. Přijďte a já vám budu vše opakovati do očí! — Josef Holeňa, invalida-legionář. Záložní nemocnice Červ. kříže (167), Karlov.

OKENKA A PRŮHLEDY DO DĚJIN NAŠÍ KULTURY.

JANO KÖHLER:
ČESKÁ POVAHA.

Časopis »Mladý Máj« otiskl v 6. čísle výše uvedený obrázek, k němuž přidal tuto poznámku:

»Krajinou ubírá se zbožné katolické procesí poutníků. Zpívají a modlí se, korouhve vlají jim nad hlavou. Poutníci netuší, jaké na ně čeká nebezpečí: Číhají na ně bratři Češi jiné víry. Vloupali se do hrobek mrtvých českých hrdinů, rozbili jejich rakve, vybrali jejich hnáty mrtvol a těmi hnáty chtějí ubít, utlouci své katolické bratry.

Neslyšeli jste ještě o tom? A přece děje se to den co den. Stále v »pokrokových« novinách a schůzích vidíte ubíjet katolíky — kostmi mrtvých českých lidí: Husa, Žižku, Chelčického, popravených pánů, Havlíčka atd., kteří byli dětmi své doby a nemohou nám ve všem být směrodatnými. Každý kulturní národ má takové nešťastné postavy v dějinách, ale nechává dějiny dějinami, nechává hrobky hrobkami a nepotýká se kost-

mi mrtvých. Francouzi mají svou bartolomějskou noc, své Hugenotty — ale ne bojují jimi proti nynějším katolíkům. Angličané upálili Francouzům Pannu Orleánskou, ale Francouzům nenapadne proto nynější Angličany napadat. Co bylo, bylo — to ať si zodpoví minulost. Jen český národ má ten neblahý zlozvyk, že stále se hrabe v kostech předků a bije jimi katolíky, ale zapomíná, kolik tisíců a tisíců katolíků bylo umučeno a zavražděno od husitů. A katolíci, příslušníci největší a národní naší církve, pijí ten hořký kalich, od šílenců naltvaný, odevzdaně. Ale už blíží se den, kdy národ prohlédne! Přední historikové, jako dr. Pekař, odkrývají nicotu lži a křivého posuzování českých dějin.«

Připomínáme jen, že předlohu k tomuto kulturně smutnému obrázku poskytl umělci výjev z popěrvratové éry, když vojíní vyloupili na Hradisku u Olomouce hrobky, rakvami topili a kostmi házeli po kolemjdoucích.

ZE SLOVACKA.

V Lanžhotě postavena byla r. 1744 nákladem obce socha sv. Jana Nepom. a v archivu obecním uchován je protokol, jímž tehdejší rychtář, Michal Pajka, doporučuje potomkům, aby sochu opravovali. 178 let byla socha předmětem zbožné úcty, až letos našel se ničemný surovec, který sochu shodil s podstavce a urazil jí hlavu. Katolíci v obecním zastupitelstvu žádali, aby socha opravena byla nákladem obce. Socialisté, z jichž řad vyšel ničema, který sochu zneuctil, zmařili však projednání návrhu odchodem z obecní síně. Nebohatá, prostá žena zahanbila obecní tatíky a dala opravit sochu vlastním nákladem.

Zničení dvou dobrých sochařských prací ze školy hořické.

V Machově byla 17. listopadu 1920 za jasného svitu měsíce mezi 6—8. hod. večerní stržena na mostě socha sv. Jana Nepomuckého do vody.

O tuto krásnou uměleckou sochu žádal Frant. Borna, člen obecního zastupitelstva. Socha náležela městysi Machovu; na udržení byla složena částka 30 zl. 19 kr. r. m., již v r. 1842. Částku tu měl do roku 1870 vydluženou p. Ferz Pekova. V r. 1870 obnos předán byl patronátnímu úřadu kláštera Benediktinů v Polici n. Met. do úschovy. Když v r. 1913 byl znovu vystaven nový betonový most, socha sv. Jana zatím dána stranou a znova opravena nákladem 48 K a při příležitosti sv. misií v Machově slavnostně zase posvěcena v r. 1913. Základní kapitál fondu v r. 1921 obnášel Kč 132.32.

Obecní zastupitelstvo machovské se ve schůzi usneslo, že Frant. Borna si může sochu sv. Jana se třemi díly podstavce z pískovcového kamene odvézt a v náhradu, aby doplnil železné zábradlí na mostě, jež po odstranění spodní části sochy se na rozkaz okr. správní komise v Polici n. Met. muselo doplnit.

Když však druhý den si Fr. Borna pro sochu přijel, aby ji na svém pozem-

ku u potoka znova opravenou postavil, bylo mu zabráněno p. Rom. Šrůtkem, hostinským, obecním tajemníkem a p. Oldř. Pilným, kolářem, který prý tlumočil protest většiny občanů. V příští schůzi obecního zastupitelstva za starosty p. Jos. Matouše, obchodníka v Machově, bylo proti hlasům lidovců odhlasováno, aby vlastní socha byla úplně rozbita a spodní části prodány veřejnou dražbou. Tak se stalo v roce 1921, když kazatel čsl. sekty, Frant. Volf v Machově, v zabraném kostele šťval proti řím. katol. církvi a kultu svatojanskému.

Abyste si katolík nemohl sochu svatojanskou slepiti a před svým domem postaviti, rozbili ji českosl. sektáři napadřdříve se o tom uradivše.

Na druhém mostě v Machově byla socha sv. Václava. Němec-lenař jedas ohromnou fúrou lnu. v Machově koupěného, srazil sochu do potoku, kde ležela dlouho, již od r. 1917, přeražena na tři kusy. Machovští mohli českého kněze alespoň po převratu vyzvědnouti, zcelit a na vhodném místě postaviti, ale Farský «kázal» v Machově proti oběma světcům surově — jest v Machově i kostel sv. Václava zasvěcen, — a tak byli rádi, že sochy jsou zničeny.

NEŠASTNÁ ZEMĚ.

Zikmund Winter píše (viz Sebr. sp. d. 14., str. 380.):

»Co do ztrát uměleckých pokladů, trvám, že není nešťastnější země na širokém světě nad naši českou vlast. A člověk hned neví, na koho se má více hněvati, nad kým více pohoršovati se, nad cizími-li kazisvěty, či nad vlastními. Cizí kazili a kradli právem vojenským, naši kazili bohužel z podnětů náboženských.

Přiznáváme se, že žádná perioda domácích vandalství nehnusí se tak, jako onen — díky Bohu — krátký čas panování zimního krále, jehož kalvinští rádcové proslavili se obrazoborstvím ve chrámě sv. Víta tak hanebným, že nad

tím ustrnula všechna země. Méně jest známo, že vyloupení katedrálního chrámu stalo se leckde v Čechách příkladem jiným všelijakým vandalům. Příkladně leckde na tu myšlenku, že lze konati služby Boží bez roucha kněžského ozdobného, bez monstrancí, bez kalichů drahocenných od předků zděděných a umělou rukou řemeslně zhotovených, bez obrazů, bez soch v chrámě holém, prázdném, pustém. Leckde jali se r. 1619 prodávati a kaziti všechno to »modlářstvo«. Plakal by člověk nad tím zblouzněním myslí; což musilo se zahubiti dílo umělecké proto, že ho nebylo ke službě potřebí? . . .«

Co asi napsal by výtečný historik a znatel kulturního života českého, Winter, o dnešním obrazoborství? A co napíše po 3 stech letech podobný nestranný kritik kulturní historie o protináboženském teroru, o zvlčilém vandalství, o ničení historických a uměleckých památek, o zabírání kostelů a o nesčetných loupežích a svatokradežích na úsvitě naší obnovené samostatnosti? Jistě, že to bude kritika ještě více zdrcující!

SVATÝ JAN NEPOMUCKÝ PATRONEM ČESKÉHO ODBOJE V AMERICE.

P. A. Neumann vydal nedávno přehlednou snůšku zajímavých dokumentů amerických katolíků, týkajících se našeho osvobození.*) Zatím, co u nás se křičí, že uctívání sv. Jana Nep. bylo pokofením našeho národa, doklady americké dokazují pravý opak. Tam konaly o výročních dnech našich krajanů-světců ty největší manifestace pro naši samostatnost. Nejdůležitější z nich se konala r. 1917 v Plzeňském pavilonu v Chicagu. Jí bylo docleno společné akce katolického »Svazu s liberálním »Sdružením«. Jak při tom působilo výročí patrona českého, sv. Jana Nep., toho důkazem je příspěvek zasláný Msgrem Bouškou. Zněl takto:

»Ke schůzi na den sv. Jana Nep. v Plzeňském pavilonu přejí mnoho zda-

*) »Katolíci a naše národní osvobození.« Knihu tuto vřele doporučujeme.

ru a Božího požehnání. Necht' sv. Jan Nep. za dvě léta patří s mostu kameného nejen na svobodnou Prahu, ale na celé svobodné Čechy, Moravu a Slezsko. Můj pozdrav shromážděnému lidu.

V úctě oddaný: E. A. Bouška.«

Jaká tudíž ironie, že v den prvního svátku svatojanského v českém státě měla právě tato socha být shozena do Vltavy rukou neurvalců?

R. 1918 na den sv. Jana Nep. byla na Hostýně a v Atwood veliká národní slavnost, kterou byl probuzeno naše národní uvědomění. Rečník p. Jelínek z Omahy byl pak nucen vyhověti žádosti Američanů a pořádati anglickou přednášku o Čechách v okresním městě. A při tom se stalo něco velmi zajímavého. Úřady vyhlásily po dobu řeči svátek a proto byly obchody a úřadovny zavřeny a kde kdo šel na přednášku. Tedy americké úřady vyhlásily v den sv. Jana Nep. alespoň na dvě hodiny národní svátek, ale ve vlastech tohoto světce svátek zrušili, třebaž byl slaven po celá dvě století! . . . Jako protest k těmto dokumentům poukazuje se na evangelíky. V českoamerickém kalendáři protestantském »Pionýr« na r. 1918 zařazen je zemělý Frant. Josef — mezi evangelické svatě, vedle Husa, Komenského a Josefa II. . . .

SOCHY NA KARLOVĚ MOSTĚ V PRAZE.

K. B. Mádl vydal nedávno významnou knihu: »Sochy na Karlově mostě v Praze«. Poukazuje zde, jak vzácnými památkami katolického umění jsou sochy mostecké, a oceňuje toto umění. A »Národní Listy« k tomu připomínají: »Dnes ovšem na výstost si vážíme — nehledě k obrazoboreckým omezením — tohoto odkazu doby minulé a krásná kniha Mádlova bude jistě vítána všem ctitelům Karlova mostu.« — Nevzpomínáte si mimoděk na úmysly moderních barbarů, kteří na mostě r. 1919 křičeli, mají-li sv. Jana Nep. »smočiti znovu«? A tito vandalové byli prý »pokrokoví«!

TANČIRNA A REJDIŠTĚ POSEDLÝCH DÁBLŮ.

Malíř O. Nejedlý poslán byl s výpravou r. 1919 na francouzské bojiště zachytit památky a doklady týkající se účasti našeho národa ve světové válce. Ač sám nikdy vojákem nebyl a hrůz válečného ohně a útřap bojiště nepoznal, líčí svoje dojmy podrobně v knize »Malířovy dojmy z francouzského bojiště«. Zde malý výpisek:

»V nevelké vzdálenosti od našeho stavení leží občanský hřbitov. Toť tančírna a rejdiště posledních dáblů, kteří za ohlušujícího pekelného ryku rozervali hravě kamenné krypty, kteří rozhazovali po tančírně mohutné a těžké kamenné desky jako karty, kteří vyrvali z hrobek rakve i s mrtvými a rozházeli jejich kosti po rozrytém poli, zporáželi kříže, rozvrátili zdi a zkroutili těžké mřížky hřbitovních vrat. Uprostřed této zahrady vztýčen jest na kříži kovový Kristus s rozraženými prsty, se spřaženými rukama i nohama. Bolestný Jeho výkřik probodl nesmírně ticho a zavlášel se v prostoru.

Toť místo kudy vykračovala velká idea lidská, zahalená pláštěm svobody...«

A k čemu asi přirovnány by měly být naše kraje, kde ne válečná litice, nýbrž příslušníci svého osvobozeného státu mění utěšenou vlast v »tančírnu a rejdiště posledních dáblů« ...?

FRANCOUZOVÉ O NAŠEM OBRAZOBORSTVÍ.

Nutno opravdu věřit, že cizina zárlivým zrakem sleduje všechny naše kroky, zvláště pak takové, kde jest třeba projevit jakýsi akt, tuto vzácnou, podle některých myslitelů intuitivní schopnost ve věcech ať náboženských, mravních i uměleckých.

A přijdou-li někdy lekce, budíž; snad může zde platit, že chybami se učíme, snad podaří se nám po zahraniční lekci zaujmouti vyšší, vášněmi méně zkalené stanovisko. Stůj zde článek nadepsaný »Umělecká díla a změny politické ma-

py« (Nad zničenou sochou) podepsaný Jeanem de Bounefonem v I. čísle letošního ročníku pařížského uměleckého měsíčníku »L'Amour de l'Art«:

»Zničení sochy a to sochy ženy půl druhu století mrtvé, zdá se groteskním intermezem mezi slávou války a váháními míru. Jest to fakt, který přináší nutkovou úzkost těm, kdož hledají filosofii události a psychologii gest. Vojáci, lid — statní lidé ve službách bůhvíhoho — strhli sochu Marie Terezie, která se usmívala, sedíc na koni na úpatí hradní zříceniny, na prahu katedrál, kde bývali korunováni králové z její krve, na březích toho Dunaje, který jest širokou a skvělou stuhou, tekutou a mocnou, vrženou i v posledních rovinách západu k tajemným branám východu.

Dílo sochaře Jana Fadrusze nebylo zničeno v zápalu revoluce, nebo v požáru od Jana Fadrusze. Představovala kráslováci, tyto vřele milované děti obnovené Evropy, mají již dvě léta v moci toto půvabné město, kde Marie Terezie, mrtvá a bílý květ mramorový, byla ponechána v povinné účtě k památce ženy v tomto městě, která má tři různá jména dle hříčky vlády: Pressburg německy, Pozsony maďarsky, Bratislava česky, ačli to není slovensky.«

Dodatkem tuto »rozmanitost« v prostotě dopisu psaného Francouzem. Dopis méně výmluvný než současné příložené fotografie. Ale jedno druhé doplňuje:

Bratislava, .. ledna 1921.

Pane, posílám Vám tyto obrazy, po něvadž jste kdysi psal ikonografii Marie Terezie. Znáte skupinu z bílého mramoru války. Naši velcí přátelé, Českoslovná na koni, mající po boku vojína a magnáta. Minulého měsíce, za naprostého klidu, zástup asi sta civilistů, dvou set legionářů a nákladní automobil, napadl jednou z rána sochu sekerami, rumpály a provazy. Nejdříve se jim podařilo sraziti hlavu Marii Terezii, ozdobenou korunou svatoštěpánskou, chodili s ní pak po městě — obraz nepochoybně jiné hlavy královské — s ní kdysi chodily davy. Zbytek zástupu chtěl strh-

nouti těžký blok mramorový, obtočený lany. Proto připevnili konec lana k nákladnímu automobilu. Sousoší vzdorovalo. — Tehdy rozrušení se do něho pustili sekýrami, železnými sochory, klady a kamením. Tělo královny a hlava koně rozbily se na dlabě. Nazítrá to též divadlo pustošení, aby byl rozmlácen magnát a vojn. Obyvatelé města hleděli s nýmým úžasem na tyto výjevy. Když bylo vše skončeno, zakročila policie, aby... zabránila fotografům, by si nečinili dokumentů. Podařilo se mi však dostat cliche, které Vám posílám. Zůstane tato událost ojedinelá? Jsou ostatní upomínky na minulost ohroženy? Nevíme...

Tak píše Francouz o uměleckém díle maďarského autora, představující raskouskou panovnici, zničenou »jejich přáteli Čechoslováky«. Jak tudíž asi odsoudí odstranění mezinárodních náboženských uměleckých památek?

Zničený pomník Marie Terezie v Bratislavě stal se předmětem vyjednávání mezi uměleckými korporacemi maďarskými a československými. V Bratislavě byl jak známo zničen pomník císařovny Marie Terezie a maďarští výtvarníci z Budapešti obrátili se na spolek českých výtvarníků »Manes« se žádostí, aby jim trosky zničeného pomníku jako umělecké zničené památky byly vydány. Vydání trosek pomníku bylo odmítnuto, ale spolek výtvarníků »Manes« zcela správně vyslovil své politování nad zničením a rozbítím pomníku. V Čechách byl zničen umělecký a cenný historický a náboženský významný sloup Mariánský na Staroměstském náměstí. V Čechách bylo rozbito na 300 soch svatojánských, a na sta křížů a jiných soch. Ale žádná umělecká korporace se nepostavila a nezasadila se o to, aby ničení památek vzalo už jednou konec. Kdž byl odstraňován maršálek Radecký, dalo se řešení kolem a s opatrností nevšední byla socha sňata a umělecké detaily přeneseny k uschování do muzeí. Kdž měl císař František Habsburský na náhřeží býti odstraněn, bylo postaveno nákladné řešení. Socha se vzácnou opatrností sňata a uložena ve sbírkách historických. —

Kdž v Bratislavě rozbита byla socha císařovny Marie Terezie, spolek výtvarných umělců »Manes« omlouvá se uctivě Maďarům... Jen katolické kulturní umělecké památky musely být zničeny bez pardonu, bez omluvy, bez obrany, jaké požívají a s jakou se chrání pomníky Habsburků v Čechách.

HISTORICKÝ OMYL.

Slavnost r. 1921 na »Růžovém paloučku« u Morašic měla ráz agitačně protestantský. »Mistr« Jirásek mluvil o pronásledování protestantů, potom měl pastor kázání. Páni se ovšem nezmínili, že katolíci mají na polouček větší právo. Místo ono se jmenuje »Růžový palouček« proto, že na něm stával kartuziánský klášter »Valis rosarum«, t. j. »Růžové údolí«. Členové jeho byli pobiti od husitů as r. 1523. O tom se ovšem mistr Jirásek ani p. pastor nezmiňovali. Bude tomu totiž přístím rokem pět set let, co na tom místě prolitá byla krev katolických řeholníků a proto zajisté by bylo dobře, kdyby na »Růžovém paloučku« konala se manifestace katolická, na níž by se lidu povědělo, jak se věci vlastně měly. (»Obč. Noviny«, v červenci 1921.)

Upozorňujeme též vše na věcnou literární studii V. O. Hložiny: »O růžovém paloučku na Litomyšlsku ve světle dějiny«, původně v »Míru« otisknutou, jejíž první vydání, nákladem Československé akciové tiskárny, Praha II., Spálená 15., bylo po vydání za několik týdnů úplně vyprodáno.

DRAHOCENNA MONSTRANCE VE SLOVENSKÉM KOSTELE.

Neznámý dosud zlodějově vloupal se v noci na 29. května do farního kostela ve Varíně na Slovensku a odcizil stříbrnou, silně pozlacenou monstranci a ciborium v ceně 80.000 Kč. Monstrance jest asi 140 roků stará, umělecká práce, a posázena jest čtyřmi velkými červehranými rubíny a čtyřmi českými granáty a 16 menšími červenými, modrými a bílými a světle-růžovými polodrahokamy. Kolem tabernaklu jest 7 menších marmarošských drahokamů. Na monstran-

čf připevněn je zlatý pletený věnec a nad ním 2 zlatí andělíčkové se sepiatýma rukama. Monstrance váží asi 2 kg. Stříbrné ciborium jest asi 1 kg těžké a talíř ozdoben je věncem silně pozlacených andělíčků. Po lupičích se pátrá. (»Naši nec«, 26. VI. 1921.)

Je znám snad někomu případ, že by se vloupal příslušník lidové strany do židovského templu a odcizil tam bohoslužebné rekvizity? Vnikl snad někdo z našinců do jinověrecké svatyně, aby tam loupil a pustošil? Házeli jsme kdy kameny na oltáře kostelů, v nichž shromáždili se jinověrci k bohoslužbám, neb zadržovali jejich modlitebny, aby nemohli do kostela? Které soše Husové byla v naší republice uražena hlava nebo která svržena do řeky? Sáhł někdo z nás na pomníky Žižkovy — nejúhlavnějšího nepřítele katolických chrámů? Ohrožovali jsme kdy kterou redakci a tiskárnu některé politické strany? . . .

Kolik podobných otázek mohli bychom dáti české veřejnosti a nepředpokládatému lidu . . .

FANATISM SEKTARŮ A BEZVĚRCŮ

s jakým vnášejí do českého života náboženský svár, naráží čím dále tím více na odpor rozumnějších vrstev. V »L. n.« na př. píše Pavel Váša: *»Násilné zabírání chrámů, kácení soch, vysmívání se náboženským obřadům — to není český způsob řešení náboženských otázek, jak k němu dospěl vývoj u nás již ve st. 17. A je nadmíru pochybné, lze-li z historických vzpomínek budovati novou církev. Ti, kdož umřeli dne 21. června na Staroměstském náměstí, věřili celou duší v Ježíše Krista. Viru v Boha nelze nahradit politikou. Tak vedou nás vzpomínky na krvavé pondělí r. 1621 k ryze českému úsilí o snášlivost náboženskou a ryzi lidsví. Vítězové mohou býti velkomyslní, a nevzdávající se v ničem svých práv, smějí býti setrní k odpůrci. 21. červen nechce v nás rozzdmýchati nové nenávisti, nýbrž přesvědčiti o potřebě lásky. Neboť ta jest silnější smrtí a jen z ní rodí se nový život.«* — Přes tyto hlasy ovšem rozlito bylo volnými

mysliteli, církvíkáři a českými bratry v tyto dny moře jedu, zloby a msty proti katolické části národa. Důsledky toho nemohou býti dobré a přinésti požehnaní.«

ZADOSTIUCINĚNÍ.

Židům v Praze byla »nezodpovědnou« luzou zneuctěna jejich Thora, svitky zákona, a věřící israelité veřejně kornali smírnou pobožnost s postem a kajícími modlitbami.

A pokroková officialní Praha sama korektní jednání israelitů schvalovala, za úrazku jejich citů náboženských slibovala jim pro budoucnost všechnu možnou ochranu a hrozila říšským i národním achtem každému, kdo by ještě se opovážil urážeti náboženské city israelské menšiny. Nebylo v republice rozumného člověka, který by toto korektní jednání jak věřících Israelitů tak i vlády neschvaloval. Jaké poučení pro nás katolíky!

Nám katolíkům zneuctěno a znesvěceno, ne jednou, ale bezpočtukrát, daleko víc, sám Kristus eucharistický, a to netoliko snad »nezodpovědnou« luzou, ale i zodpovědnými orgány národa.

Slušno a spravedливо jest tedy, bychom i my, katolíci, sami dali i žádali satisfakci našemu Největšímu.

Když »hlas ulice« vnikl do redakce »Prager Tagblattu« na podzim r. 1920 a do něm. divadla, aby odtamtud vynesl sochy Viléma a Habsburků, byl poslán ihned z prezidentovy kanceláře úředník, jenž měl napadené ujistiti, že dostane se jim satisfakce a náležitého zadostiucínění jménem presidenta. Kdy podobného zadostiucínění se dostane nám katolíkům ve svobodné čs. republice za všechny terory a bezpráví, již po tři léta na našem lidu a majetku páchaný?

VICE NEŽ DRZOST!

Sektářům a volnomyslenkářům nestačí již nároží ulic k nalepování štvavých plakátů, kterými vyzývají k odporu od katolické církve. Ve své drzosti odvažují se i do katolických chrámů.

V sobotu 14. května 1921 nalepili v neštěžené chvíli metrový plakát na pilíř pod kůrem v katedrále v Hradci Králové. Kdyby si tak něco podobného dovolili katolíci v protestantské modlitebně neb ve spolkové místnosti volnomyšlenkářů. To by bylo rozhořčení a nádavek! Zneuctili náš chrám, ukázali svou »vyšší mravnost« a — my jsme jim za to vděční. Prohlédnou alespoň katolíci, kteří se dosud nestarali o Bartoškův a dra Krejčího pokus nastěhovat do katolických kostelů sektáře a případně i volnomyšlenkáře? Jsou také katolíci, kteří, neznajíce hodnotu československé církve, domnívají se, že by se mohlo spoluožívání kostelů s nimi dovoliti. — Z případu královéhradeckého vidí, co by si dovolili sektáři, kdyby se jim kostely zákonitě propůjčily, když si nyní troufají štvavý plakát tajně v kostele vyvěsiti. Pak by katolíci při svých službách Božích musili se na plakáty takové dívat, a kdyby se proti tomu ohrožovali, bylo by jim to vytýkáno jako nesnášlivost. Proto, katolíci, buďte na stráži! Sektáři podávají petice, aby byl vydán zákon, který by jim vydal katolické kostely k spoluožívání. Použijte též svého práva petičního a podávejte petice proti takovému zákonu. Podepíší je zajisté i členové jiných stran, když jim vysvětlíte, oč se jedná. (»Našinec«, 21. 5. 1921.)

Z DOBY »TEMNA« ČI »OSVĚTY«?

Zatím, co tato kniha tisknuta, oznámují denní listy tato poškození soch: V kapliče na návsi ve Březině u Svijan Podolu zničena starobylá socha sv. Jana Nepom. Pachatelé zvrátili sochu na zed kapličky a uraženou hlavu hodili do Jízery. — Mezi obcemi Klopinou a Piskovcem na Moravě bylo 4. června povolena a roztrfiskána pěkná socha Nejsvětější Trojice a pod Piskovcem rozbit pomník Nejblahoslavenější Panny Marie a o něco dále povoleny a roztrfukeny sochy našich slovanských věrozvěstů sv. Cyrilla a Metoděje. Podobného vandalství dopustili se na soše dvě stě let staré v Milčíně po oslavách Husových.

Státní památkový úřad, okresní hejtman — a čl. sekta.

V Jásené u Jaroměře hrozil zábor filiálního kostela sv. Huberta čl. sektou. V důsledku toho odnesl farář stříbrné svícny, stříbřené kříž, paramenta a prádlo. Zloději či jiní pachatelé v noci 11. dubna odmontovali zámek, dali k němu udělati nový klíč, v noci 12. dubna zámek zase přidělali. . . . A 17. dubna proveden zábor. »Farář« Kuřík z Jaroměře otevřel za asistence 12 četníků novým klíčem dveře — protest farářův nic nepomohl — a sloužil »mši« v zabraném kostele. Od té doby mají kostel čl. sektáři ve své moci. Katolíci musí nyní dokazovati, že je kostel jejich, sektáři dokazují, že je kostel jejich. Stát se musí rozhodnout, kdo má právo rekursu k zemské správě politické, pak k ministerstvu, pak mohou si stěžovat u správního soudu — protože jsme v právním státě, kde jsou podle slov presidenta k deputaci z Hlučinska — nejspřádanější poměry ze všech států na světě.

To je přece vidno také z následujícího. Tyto dny nařídil královédvorský okresní hejtman na zakročení státního památkového úřadu katolickému faráři v Jásené, aby do osmi dnů vrátil do kostela sv. Huberta odněšené předměty. Inu, každý se blamuje, jak to dovede. Ale takhle by se státní památkový úřad a okresní hejtman přece neměli blamovat. Nařizovat faráři, který je úředně autorisovaný správce inventáře kostela, aby předměty, které před zloději ukrul — uchvatitelům donesl! Domnívají se jmenované úřady, že farář poslechne aneb že to církevní úřady dovolí? Máme to krásný pořádek! Od 17. dubna je kostel sv. Huberta v moci českoslov. sekty. Ani památkový úřad, ani okresní hejtman se nepostarali, aby v době téměř dvou měsíců byl katolickým vrácen, ale farář se nařizuje, aby předměty, patřící katolické církvi, do osmi dnů vydal těm, kteří se kostela protizákonným a trestným způsobem (trhat zámky ode dveří a dělat pakliče je jistě přečin) zmocnili. Jen co je pravda: »Jsme nejslavnější národ na světě, celý svět na nás hledí.« (»Čech«, 15. VI. 1921.) Kr.

Špatný příklad kazí dobré mravy.

Drsně znělo jistým pánům v republice sedmé přikázání: *Nepokradeš* a proto volili hladký výraz »zabratia«, lid však říkal sebrati, t. j. ukradnouti. A když to mohli dělat páni, naučili se to také kmáni. Agrární starosta potká domkáře, láká ho do strany a praví: »Dej se k nám a já ti z úřední moci zaberu či vyvlastním kus farní zahrady.« Jindy přítel starostův, učitel, potřebuje pro husy kus pastviny. »Ze jste agrárník,« praví moudrá hlava obce, »já vám přidělím starý zrušený hřbitov.« A tak to šlo dále. Napřed se zabíraly pozemky, pak domy soukromé, potom kláštery a na konec i kostely. Ryba hníje od hlavy a proto vy, kteří fídíte republiku, máte na svědomí všechny ty činy, jež jste ne nazvali pravým jménem, nýbrž jste to úředně obešli, opsali. Jak stojíte před cizinou, jak před spravedlností? Hřích zůstane vždycky hříchem a zločin vždycky zločinem i kdyby byl vykonán v blýsých rukavičkách. Sapienti sat. — áček.
(»Obč. nov.«, 7. VI. 1921.)

Spory mezi pravoslavnými a československými o kostel sv. Mikuláše.

»Českoslovenští« sektáři vyvracejí zprávu pravoslavné církve, že kostel sv. Mikuláše v Praze byl pravoslavným propůjčen na každou neděli o půl 11. hod. dopol. Byl prý jim z »čisté bratrské lásky« dán k dispozici jen do 9. hod. dopoledne. — Jak vidět, »spoluužívání« kostela sv. Mikuláše sektáři a schismatiky vede hned s počátku k veřejným sporům.

Z KULTURNÍCH DOKUMENTŮ.

Výbor Jednoty duchovenstva arcidiecése olomoucké odeslal ze své schůze 13. května 1921 tyto telegramy:

Prezidentu Masarykovi

Praha.

Výbor Jednoty kněžstva arcidiecése olomoucké projevuje Vám jako hlavě státu hold povinné úcty, žaluje si Vám na násilnické loupení a znesvěcování katolických chrámů v arcidiecési

olomoucké a prosí Vás, abyste pro blaho republiky uložil vládě, aby sjednala státním občanům katolickým bezpečnost jejich kulturního majetku a posvátných jejich míst. Kněžstvo i věřící lid jsou odhodláni vlastním rukama i svými životy chrániti své statky nejdražší. —

E d. K a v a n, předseda.

Ministerstvu vnitra

Praha.

Výbor Jednoty kněžstva arcidiecése olomoucké s nejhlubším politováním vyslechl zprávu o nových násilnostech, spáchaných na katolících v Dubicku. Kněžstvo veškeré s rozhořčením odsuzuje chabost orgánů v ochraně majetku a disposičního práva, vidouc v takovém veřejném lupičství nejen velkou urážku katolické většiny národa, nýbrž i vážné nebezpečí pro celou republiku. Kněžstvo oznamuje za sebe i za svoje věřící, že dále nemohou trpěti násilnické loupení a zneuctvívání katolických chrámů, zároveň však odmítají zodpovědnost za jakékoliv následky. Odpovídat bude vláda a ti, jimž Bůh svěřil vládu v zemi. — E d. K a v a n, předseda.

Farnímu úřadu

Dubicko.

Výbor Jednoty kněžstva, odmítaje s rozhořčením a politováním netečnost státních orgánů v ochraně majetkového a disposičního práva katolíků, vyslovuje kněžím i farníkům dubickým svůj obdiv nad neohroženou statečností, s jakou hájili proti rozkolným násilníkům svůj rodný chrám. Podstoupili jste mučednictví v ochraně majetku Božího a tím dokázali jste největší dobrodiní i své vlasti. Když stát nemá odvahy postaviti se proti takovému lupičství, musíme my katolíci obětovati krev svou i životy. Bůh vám zaplatí!

E d. K a v a n, předseda.

(Na Moravě na Dubicku chránili si katolíci svůj kostel proti zamýšlenému vpádu čs. sekty tak, že celý den vytrvali v kostele. mezi tím co sektáři obklíčili kostel. Když katolíci vyšli z kostela, byli odpadlíky napadeni a došlo k tak-

vým pŕtkám, že vláda byla nucena vyhlásiti na Dubicku stanné právo.)

Hradní »Čas« píše,

že církevní poměry u nás vyžadují nálehavé úpravy. Nejen prý v zájmu veřejného pokoje a pořádku, nýbrž také v zájmu náboženství a náboženského života, neboť spory o chrámy ohrožují a splošťují náboženskou myšlenku církevních vyznavačů, proměňujíce ji na lpění na hmotných statcích, na vlastnictví církevního majetku. — K tomu podotýkáme: Sporů o chrámy není třeba a nemělo by jich býti. Kdo se rozešel s církví římskokatolickou, měl se důsledně rozejíti také s jejími chrámy. Buď — anebo.

KREV ŘINOUCI SE Z RAN VOLÁ O POMSTU.

(»Den«, dne 16. července 1921.)

Symptomy barbarství, znak kulturního 20. století, vyrůstají jako ojedinělé zatím zjevy, aby dokumentovaly všeobecný mravní úpadek jako ovoce beznáboženské výchovy, běsnění protikatolického. Ohromný rozmach náboženského citění lidového, uvědomění křesťanské a katolické renaissance vede přímo k šílenému vzteku všech odpůrců fanatické negace náboženské, jež neznaší mezi ve svých podnicích protikatolických. Dnes už neváhá šílený vztek, zapomněv na lidskost, nic netušící oběť, ubírající se v klidu za večera, zákeřně skoliti ranou z revolveru, ba svět v hloubi duše chová radost, jak oběť klesá zasažena smrtícím olovem. Zjev, který tak dobře charakterisuje dnešní dobu a pak se odvažuje ještě někdo nás napadati, chceme-li mravní obrodu lidstva.

Ranou zasažený kněz v Neslovicích zákeřníkem nebyl střelen loupežně, nebyla tu ani touha po zisku, ale zášť ke knězi, zášť pěstěná celým protikatolickým tiskem, vedoucí vražednou ruku na bezbranného kněze. To jsou důsledky kulturního zápasu, boje, který u nás má býti prováděn prakticky. A jiný případ. Řečník lidový jde se svým průvodcem z vesnice. Průvodce, Orel z Hovo-

ran, vrací se klidně domů, aniž by tušil, že ho čeká zákeřné neštěstí v podobě 12 zarputilých odpůrců československé sekty, kteří bezbranného napolo ubíjí bičiky, jichž konce mají opatřeny hřebíky a tělo, poseté ranami, nechají ležeti daleko od vesnice. Ani zde není průvodcem snaha po lupu, ale nový sympťom zášti nesmiřitelné, vedoucí až k usmrcení člověka.

Krev za ideu teče, počíná se objevovati v podobě příšerných zjevů, jako následků »kulturní« práce protikatolické zběsilosti.

Katolíci pozor! Vážná chvíle! Nedejte si ubíjeti své kněze, nedejte téci statečné orelské a křesťanské krvi. Varujeme tisk protikatolický, aby živil zášť vrhající pumy, střelící olovo, ubíjející bezbranné.

Krev tu jest velmi nebezpečným ohněm, který nejen čistí, ale, který také šíří. Varujeme před důsledky, které by mohly býti nedozírné, až katolíci ztratí trpělivost, která jest naplněna do krajnosti. Nezahrávejte si s ohněm, z nichž by vzešly ohně. Neprovádějte harakiri na vlastním národním těle vy všichni, kteří se domnívate, že proti katolíkům jest dovoleno všechno. Nechtějte, aby vaše kultura, ta moderní kultura zahubila národ.

KŘÍŽ.

Zasloužilý spisovatel »záchrance starého Chodska«, prof. Jan Frant. Hruška, otiskuje právě, když tato kniha se již sází, v »Dětském světě« dojemný obrázek »Kříž« se stručnou kulturní historií kříže v Čechách a zakončuje článek touto pointou:

»... Jedné neděle přišel jsem odpovídat na šumavského městečka a tu vidím na náměstí houfec lidu, k němuž se stupňů kamenné kašny mluví nějaký řečník. Šel jsem si také poslechnout a vidím — kazatel sekty československé vykládá tam a káže zrovna proti účtům křížů. Předně prý se v bibli zakazuje klanět se rytinám a za druhé kříž byl římská šibenice, proto kdo jej ctí, uctívá šibenici.

Kazatel tento jakoby byl zaspal, že v dějinách byl již jednou osudný blud tak zvaného obrazoborectví, který na-
dělal ohromných škod, ale církev a umě-
ní s ní jej vítězně přemohly. Uctívá-li
křesťan kříž, nemyslí jistě na dřevo a
kámen a »rytinu« z nich udělanou, nýbrž
na Toho, Jehož utrpení za naši spásu
nám kříž představuje. Právě tak zavě-
šují si v nejdemokratičtějších státech
na čelných místech v budovách i mimo
ně obraz presidenta a nikoho nenapad-
ne, že by uctíval některý občan papír
a barvy obrazu! A co se týče té šibenice,
nám křesťanům smrt Kristova učinila
kříž znamením spásy, znamením vítěz-
ství života nad smrtí, znamením evan-
gelia — na potupný význam šibenice ne-
pomyslí při tom žádný křesťan dobré
vůle. A proto:

Svatý Kříži, tebe ctíme —
a ctítí neustaneme,
neboť jsi nesl Krista-Spasitele
za nás se obětujícího...«

PRO UČTARNU S ŘÍMEM.

Pokrokářstvo hýří v požadavcích, co
všechno má být »národu« katolickou
církví »vráceno«, nehledíc k tomu, že
ona nikomu nic bezprávně nevzala —
nejméně bohoslužebné, klášterní a po-
dobné budovy — a hledíce k tomu, že
protikatolická sebranka ještě daleko
není českým nebo čsl. národem!

Zajímavá by byla odpověď, jakou by
učené pokrokářstvo dalo, kdyby katoli-
cké církve při nastávající rozluce žáda-
la, aby jí byly vráceny, skutečně »vrá-
ceny« nejenom všechny kulturní a stu-
diijní nadace, ale hlavně knihy, prvo-
tisky, rukopisy, které jí byly zabavením
bez vši náhrady odňaty, a které nyní
jsou ve veřejných státních knihovnách,
bezmála jedny z jejich majetek v tom
oboru, takže kdyby se církvi katolické
vrátil, nezbylo by tam ze starší sloves-
nosti a umění skoro nic. A ty věci mají
dnes jistě velmi značnou cenu, za niž
bychom si už leccos pořídili!

»Hlídká«, r. XXXIX., čís. 3.

Z BOJE O CHRÁMY, VE FRANCII.

Když jednalo se o zrušení některých
chrámů ve Francii, poslali umělci před-
sedovi sněmovny tento krátký, ale vý-
stižný dopis:

»Jsouce hluboce dojatí zkázou čet-
ných chrámů, skromných a snad bez
stylu, než plných půvabu a dojemných
vzpomínek, malebných božích muk a
starých hřbitovů, přicházíme, my, u-
mělci a spisovatelé všech vyznání, bez
rozdílu stran, kteří jsme našli u těch
prostých svatyní tolik vzrušení a umě-
leckých vznětů, s protestem a se žá-
dostí k parlamentu o obdobnou ochra-
nu chrámů jako jiných budov histo-
rických, malebných poloh a umělec-
kých památek. Chceme zachovati tyto
pozůstatky minulosti, tyto zdroje du-
ševního života; chceme zachrániti fy-
sionomii architektonickou, podobu fy-
sickou i morální Francie.«

Protest podepsala francouzská Aka-
demie, Akademie krásných umění, Aka-
demie věd morálních, Akademie nápisů,
Institut; pak následoval dav umělců, li-
terátů architektů, konservátorů, řada
společností a sdružení... Když u nás
povolání činitelů opravdově zakročí, aby
zvěrstva páchaná na historických a umě-
leckých památkách byla jednou zasta-
vena ??? Mimo lidových orgánů, vždy
ještě naše doslova »prodejná« žurnali-
stika obrazoborce obhajovala.

Z ŘÍŠE »tmý« a »temna«.

V noci ze 6. na 7. května 1922 ura-
žena hlava druhé sv.-janské soše v České
Skalici. Když za povodně před 25 lety
táž socha sřítla se s mostu dal jí majitel
továrny z vody vytáhnouti a opravit.
Letos opět ujal se sochy syn bývalého
záchrance sochy a nynější majitel to-
vární, takže socha již o svatém Janě za
ohromné účasti lidu, družiček a Orlů
slavnostně posvěcena biskupem králové-
hradeckým.

Pokroklí českoskalitští, kteří zniče-
ním sochy chtěli svatojanské oslavy
překaziti, se přepočítali. — Nemajíce o-
brázku této sochy, otiskujeme aspoň

dvě momentky, související s barbarstvím na soše provedeným, jak je zachytil 11. května 1922 »Štít«: »Ukázku nevěrecké kultury ve čtvrtém roce trvání republiky podali pokrokové českoskaličti; aby dokázali, že katolíci jsou přátelé tmy, oni pak přátelé světla, použili nočního temna a urazili soše sv. Jana před domem továrníka p. Michálka, hlavu. A práce se jim zdařila, jak soudíme dle výroků překvapených mimojdoucích a mimojdoucích diváků:

Automobil jede zde dle předpisu volně, u sochy téměř stojí; pasažéři se vyklonují, pohlížíjí na sochu, pak po-
divají se na sebe — a kolem rtů pohrává jim úsměv . . . Kde jsem ten úsměv viděl? Ach ano! Tak se smál Mefisto, pozoruje z úkrytu nezkušenou, naivní Mar-
kétku, sklánějící se nad nastraženými šperky. — Pasažér šeptá druhému: »Nu, Moricleben, jsou ti Češi přece jen hloupý lid.« — Také druhé auto zastavuje, z něhož slyšeti tvrdý hovor, jako když kameny drtí: »Jsou ty Češi přece jen sprostý národ . . .« Následuje odplivnutí a auto supá dále a já mám dojem, jakobych slyšel skřek lupů, kroužících nad zkomírajícím lvem . . .«

Právě když v posledním čísle Volné Myšlenky vyřídil se Motýčka na profesora Pekaře, že je prý povinen dokázat jsou-li sochy svatojánské rozbíjeny po desítkách ba do sta, bylo nám hlášeno zničení sochy svatojánské ve Žďáru (farnost Všeň). Pískovcové soše svatojánské uražen nos a obrazům svatých na čtyřech stranách sochy otlučeny obličej. Asi deset minut odtud u borčického dvora byla podobně kulturně zpraco-
vaná socha sv. Františka Xavera, jež je od kamenování samá jízva.

Poznámky k odstraňování svatojánské sochy na náměstí v Dobrovici.

Právě při uzavěrcce tohoto I. dílu došly nám zaručené a věrné zprávy o odstraňování sochy svatého Jana Nepom. v Dobrovici, jež tuto ještě k charakteristice našeho obrazoborství zařadujeme.

Socha sv. Jana Nep. na náměstí v

Dobrovici byla zřízena r. 1640 Maximiliánem z Waldsteina, rok po narození jeho syna Jana, potomního arcibiskupa pražského. Ke konci 17. stol. byla opravena nákladem Františka Arnošta z Waldsteina. V pozdějších dobách udržována občanstvem a ochotnickým spolkem, naposled nákladem obce pozlacená.

Nemalou spoluvinu na odstranění sochy má též poslankyně Fráňa Zemínová, která v Dobrovici vytkla zaostřenost, že trpí na náměstí sochu sv. Jana Nepomuckého.

Místní arciděkan Jan Sládeček, již r. 1919 v předtuše, že asi o místní sochu bude sveden kulturní boj, včas zakročil u památkového úřadu, aby socha byla zachována. A památkový úřad také ihned dobrovickému zastupitelstvu zachování starobylé sochy svatojánské důrazně uložil. V následujícím roce ale bylo svoláno obecní zastupitelstvo ke schůzi, v níž mělo se rokovati o odstranění sochy. Arciděkan Sládeček však ještě před schůzí zaslal zastupitelstvu memorandum, v němž vyličil historii i uměleckou cenu sochy a upozornil na možné osudné následky odstranění neb poškození této. Socialisté, zvláště Verner, tropili si však z memoranda jen úsměšky, nazývajíce svatého Jana Nepom. keřasem a pod. Současně zakročil p. arciděkan znovu u památkového úřadu a okresního politického úřadu. Obecní zastupitelstvo však se usneslo do 28. srpna sochu odstraniti, ježto v tento den, kdy připadla zároveň pouť, měla na náměstí dobrovickém řečniti Fráňa Zemínová.

Památkový úřad zakročil u okresního polit. správy, aby četnictvo hájilo sochu před možným útokem. Zlomyslníci však zakročení památkového úřadu zůmyslně vyložili v ten smysl, že mohou tudíž sochu sejmouti, poněvadž bude tak lépe před útokem a zničením chrámen, než četnictvem, které prý nemůže sochu ve dne v noci hlídati. Aby pak socha úplně z Dobrovic zmizela, navrhovali jednotlivci odprodání mladoboleslavskému muzeu nebo vydání k dispozici památkovému úřadu.

Podobně připravovali si půdu nepřátelé svatojánské sochy také u okr. politické správy. Marré, ač správně, informoval dobrovický arciděkan okresního hejtmána Brožka, o vážnosti situace. Konečně hejtmanství slíbilo, že na sochu sáhne, pokud nedojde rozhodnutí z Prahy, kdež bylo znova za uhájení této starobylé památky interponováno u památkového úřadu, u klubu našich poslanců a požádán opat Zavoral, aby zakročil u ministra vnitra.

Snímání sochy dalo se tudíž proti vůli památkového úřadu za asistence četnictva, jak jsme již dříve popsali. Poznamenati dlužno, že četnictvo zakřikovalo a hrozilo těm, kteří z přihlížejících se proti snímání sochy ozvali. — Zatím, co konány přípravy k rychlému odstranění sochy, telefonoval arciděkan Sládeček dvakrát okresní politické správě o vážném stavu věci, ale tato zatím vydávala Vernerovi povolení, že sochu mohou odstranit; ovšem Werner se vrátil se svolením do Dobrovic, když již snímání sochy se provádělo.

Dobrovičtí obrazoborci obložili sochu řetězy a poněvadž byla pevně s vysokým stříhlým sloupem spojena, násilným trhnutím sochu v patách roztřípili. Když socha byla spouštěna, tu někteří z přítomných českých socialistů pronášeli rouhavé poznámky a jeden z nich chtěl světcům vstříci dýmku do úst; dříve však, než mohl tak učiniti, lešení spadlo a rouhač ocitl se pod břevny. Když byl z trosek lešení vyproštěn, ještě dýchal, ale než donesl jej do radního domu, skončil. Druhou obětí stal se sedmiletý chlapec, jedináček odpadlých rodičů ze Žižkova, jež přijel právě k dědečkovi na pouť; chlapec skončil až na večer za nemalých bolestí. Z poraněných zasažena byla jedna rouhačka, která utrpěla nemalé vnitřní zranění a bude mít památku na kulturní práci čs. socialistů do smrti. Neštěstí a nešťastných by bylo daleko více, kdyby lešení částečně se nezachytily na akátech kol sochy pěstovaných. Když po skácení sochy nastalo velké pobouření, pachatelé i četníci se vytratili a ani již

Fráňa Zemínová na pouť do Dobrovic řečniti nepřijela.

Trosky sochy vyžádal si arciděkan ský úřad, aby dále nebyly snad zneučteny a dopraveny na faru. Socha sv. Jana je v nadživotní velikosti a váží asi pět centů.

Hlavní původcové a inspirátoři odstranění sochy obžalováni nebyli. U první instance, u krajského soudu v Mladé Boleslavi byl hlavní pachatel odsouzen na dva měsíce žaláře, druhý na šest týdnů. U druhé instance, ke které se odsouzení odvolali, byl jejich trest zvýšen, proto se případ na žádost pachatelů pojednával konečně u nejvyšší soudní instance v Brně, která potvrdila rozsudek první instance. První náměstek starostův je odsouzen na dva měsíce, ostatní na šest týdnů, jen Werner, »že působil jen vlivem a ne bezprostředně«, vyšetřování vůbec ušel. Nyní má býti ještě jednáno o náhradu čtyřem dětem, které po zabitém rouhači zůstaly.

DALŠÍ ZPRÁVY O POŠKOZOVÁNÍ A NIČENÍ PAMÁTEK CIRKEVNÍCH.

1. *Budyně.* Na cestě z Budyně do Li-bohovic u tak zvané Malé Ohře stojí soška sv. Anny; sošku tuto výrostci porazili a do řeky vhodili; jeden z nich byl odsouzen k náhradě 50 K, načež socha byla opravena.

Na návsi v Kostelci u Budyně stál kříž; rozpustilí výrostci kříž ten povolili, avšak obec postarala se o postavení kříže nového.

2. *Hirschensland.* V Neuhausu byl v noci ze 7. na 8. března 1920 poražen polní kříž a byl ve sněhu v silničním příkopu zahrabán.

3. *Hobšovice.* Na jaře r. 1919 přerazěn a rozbit byl železný kříž, stojící na kamenném podstavci za obcí Hobšovicou při polní cestě k Slanému; zbyl z něho pouze kamenný podstavec.

Socha sv. Jana Nep., stojící na mostě v Hobšovicích, byla během roku otloukána, až v listopadu 1919 byla jí hlava sražena a rozbita.

4. **Hořelice.** V září 1919 rozbit byl pískovcový kříž u silnice blízko nádraží v Dušníkách; kříž ten, dle vypravování, byl postaven na památku neštěstí, jež se tam stalo.

V listopadu r. 1919 povelan byl kovový kříž s kamenným podstavcem, který stál u cesty z Hořelic do Krahulova.

V lednu 1919 povelan a rozbit kříž, stojící v polích u Drahelčic.

5. **Hostivice.** Socha sv. Jana Nep., stojící na návsi, zbořena v noci ze 7. na 8. července 1920 po oslavě Husově.

6. **Hudlice.** V obecní kapli, u školy stojící, byla soše sv. Jana Nep. neznámými pachateli hlava zcela uražena, a socha sama otlučena.

V kostele farním bylo barevné okno nad hlavním oltářem kamenem rozbito, jakož i v sakristii několik tabulí kameny vyraženo.

Opilými nevěrci byl povelan kříž, stojící u Hudlic v polích směrem ke Svaté, dále pak týmiž pachateli stržen byl 160 let starý kříž v samé obci Hudlické; podstavec jeho z pískovce byl jimi úplně rozbit.

7. **Charvatce.** Nezbední výrostci porazili kamením 6 malovaných oken kostelních a vyloukli také tři okna ve věži.

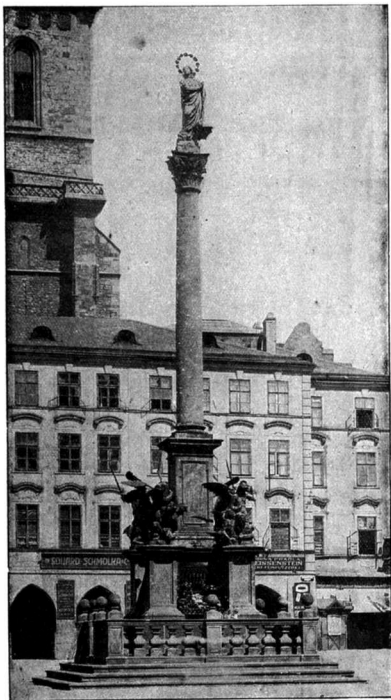
8. **Kolín.** Na Kouřimském předměstí byla po r. 1723 z odkazu Antonína Dostminka Jindry z Orebthalu zbudována kaple sv. Jana Nep., v níž asi dvakrát do roka konány byly fundální služby Boží. Kaple ta byla majetkem soukromým, jsouc připsána dvoru č. 27 II., na němž vázala povinnost v dobrém stavu ji udržovati. Prodlením času se stalo, že ocitla se téměř ve středu malého náměstíčka, jímž probíhá živě frequentovaná ulice. Už po léta bylo příslušnými činiteli jednáno o tom, aby kaple ta byla přeložena na roh zahrady Jindrov-

ského dvoru, leč shody nedocílěno. Městská rada usnesla se kapli odstraniti. Vandalský čin proveden 4. července 1921 — a za deset dní nato přišel z památkového úřadu dopis, že kaple jako cenná, ba vzácná památka musí býti zachována za každou cenu...

9. **Kostelec nad Labem.** V rohu na náměstí od dávných dob stávala kamenná socha sv. Floriána na oblém sloupu nad vzdušným podstavcem. Byla 1680 obcí zřízena a založena při ní fundace na sloužení zpívané mše sv. v den 4. května jakožto výroční den smrti sv. Floriána, dávného patrona města. Mše sv. bývala sloužena v děkanském chrámě 4. května a večer téhož dne konáno procesi ke zmíněné soše, načež v děkanství chrámu uděleno požehnání a relikviář s ostatky sv. Floriána k líbání podáván. Dne 27. května 1921 v noci byla socha skácena a rozbita k žalosti věřících.

10. **Kozolupy.** Veliká, umělecky cenná socha sv. Vojtěcha, stojící při polní cestě na rozhraní katastru kozolupského a vochovského, asi 200 let stará, byla v noci ze dne 15. na 16. května 1920 z kamenného podstavce vylomena, na zem shozena, hlava uražena. Socha, vzdorující po tolik let všem nepohodám počasí, z daleka viditelná, dobře zachovaná, s kamenným podstavcem železem spojená, vápnem a cementem zadělaná, neušla nynější náboženské zlobě. Pachatelů bylo asi více, že tak těžkou sochu mohli hnouti. Uroveň vzdělání pachatelů dokazuje ten fakt, že nepoznali ani sochy sv. Vojtěcha, ač biskupskou mitru a kříž bylo z dáli viděti, a považovali ji za sochu sv. Jana Nep. K soše této voděno bylo procesí vždy o prvním křížovém dnu. Také dřevěné polní kříže v okolí byly již dříve vyvráceny a kaplička při řece Mži, na cestě k Červenému Mlýnu pokálána a zneuctěna.

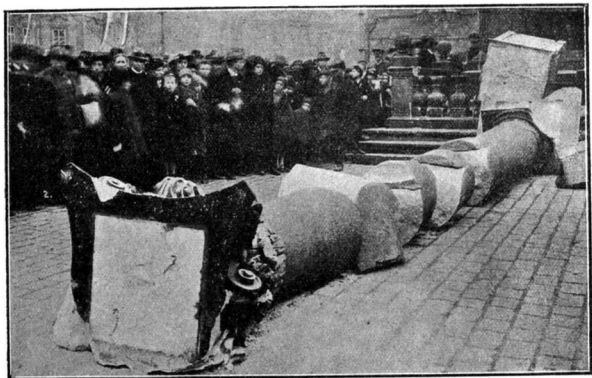

Mariánský sloup na Staroměstském náměstí před 3. listopadem 1918. — La Colonne de la Vierge sur la place de la Vieille Ville (Staroměstské náměstí) de Prague avant le 3 novembre 1918. — The column of Virgin Mary at Old Town' square before 3rd November 1918. — Mariensäule auf dem Altstädterplatz in Prag vor dem 3. November 1918.

POHLED DO DÍLNY BARBARŮ Z ČESKÉ KRVĚ.

„V sedmý den naší samostatnosti a svobody.“ — La même
Colonne le septième jour de notre libération. — On 7th day
of our independence and liberty. — Am siebenten Tage unserer
Freiheit.

Trosky Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí. — Les ruines de la Colonne de la Vierge sur la place de la Vieille Ville. — Ruins of the Holy Mary's column at Old Town's square.

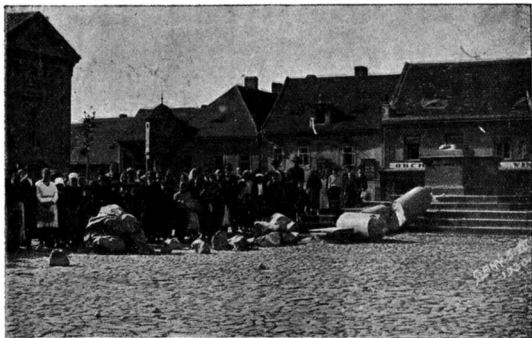
MARIÁNSKÝ SLOUP UKAZOVATELEM POLEDNE ČI GNOMÓNEM.

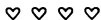
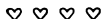
Za bývalým sloupem Mariánským, směrem k Dušní ulici, vydlážděn je stezník — polední čára — ze tříd kamenů. Stezník byl právě tak široký jako stín sloupu. V pravé poledne kryl se stín sloupu přesně s vydlážděnou polední čarou. Obrázky byly fotografovány r. 1918 z věže Týnského domu. — La Colonne de la Vierge comme cadran solaire ou gnomon. — Mary's column shows the noon i. e. severs as a gnomon. — Mariensäule als Mittagszeiger.

Stín sloupu v 11. hodin dopoledne. — L'ombre de la Colonne à 11 heures. — The shadow of the column at 11 o'clock in the forenoon. — Schatten der Säule um 11 Uhr vormittag.

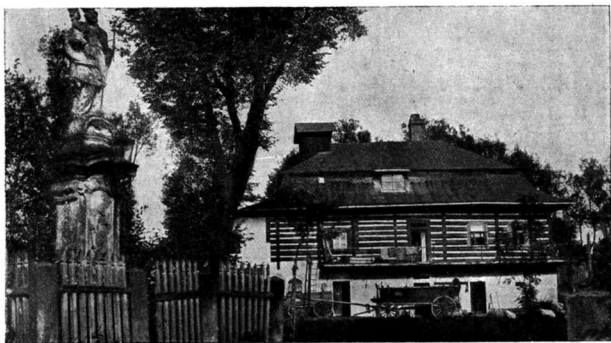
Stín sloupu v pravé poledne. — L'ombre de la Colonne à midi précis. — The shadow at 12 o'clock. — Schatten der Säule um 12 Uhr mittag.

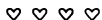
Svatotrojčský sloup ve Slaném na náměstí. — Comment on a glorifié Maître Jean Hus à Slané. La Colonne de la Sainte Trinité à Slaný le 6 juillet 1920. — A celebration of Mr John Hus in Slaný. Holy Trinity column on 6th July 1920 in Slaný. — Wie in Slaný der Gedenktag des Johann Hus gefeiert wurde. Dreieinigkeitssäule in Slaný am 6. Juli 1920.

Socha sv. Jana Nepomuckého u parku v Turnově. — Statue de Saint Jean Nepomucène dans la parc de Turnov. — The statue of H. John Nepomuk near the park in Turnov. — Johannes von Nepomuk im Park zu Turnau.

„Dražný mlýn“ u Nové Paky. — Moulin „Dražný“ près de Nová Paka. — A mill „Dražný“ near the Nová Paka. — Dražný - Mühle bei Neupaka.

Skulptura v Rychnově nad Kněžnou a okolí. — Chefs d' oeuvre de sculpture à Rychnov sur la Kněžna et aux environs. — The sculpture-works in Rychnov nad Kněžnou and environs. — Die Bildsäulen in der Umgebung von Richenau.

SKULPTURA V OKOLÍ RYCHNOVA NAD KNĚŽNOU.

Nad Rychnovem na „Dubince“, od kudž je nejkrásnější pohled na město, stojí Kristus u sloupu tečézy přikován a dva andělci truchlí nad jeho duševní bolestí, v tváři sochy tak mistrně vyjádřené. Dva vysoké akáty pěkně se druží k soše.

Opravdová vroucnost dýchá z promyšlených ozdob a skupin sochy Matky Boží v tovární zahradě dole

u Kněžny. Sv. Lukáš, „maléf boží“, znázorněn dole reliefem při práci, nahoře andělci nesou už výtvor divu — obraz — zde ovšem plastický relief, nikoliv obraz malovaný. Zajímavé je, že ač socha přešla s továrnou do majetku židovského, nepřekáží nijak na jeho pozemku a zůstala jinověrci neporušena na bývalém svém místě.

Chefs d'oeuvre de sculpture aux environs de Rychnov sur la Kněžna. — The sculptureworks in the environs of Rychnov nad Kněžnou. — Die Bildsäulen in der Umgebung von Reichenau.

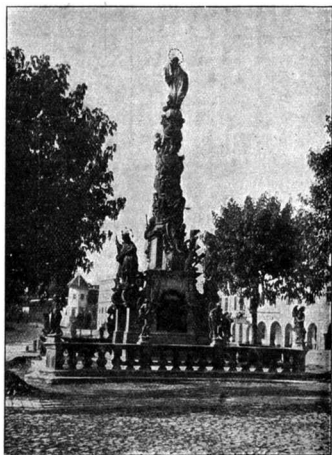

Most v Brtnici. — Le pont de Brtnice.
— The bridge in Brtnice — Die Brücke
in Brtnitz.

„Rozhovor dvou apoštolů“. — Le dia-
logue entre deux apôtres. — A talk of
two apostles. — Das Gespräch zweier
Apostel.

Mariánský sloup v Rychnově n. Kn. —
La Colonne de la Vierge à Rychnov sur
la Krč. — H. Mary's column in Rych-
nov nad Kněžnou. — Mariensäule in
Reichenau.

Často mistrně dovedli i naši venkovští
umělci řadit do kraje a přírody své o
velmi vytklém vkusu svědčící díla.
Před zámkem rychnovským musili
prudký svah vyrovnat zdi; lomili ji die
terénu a do ohybu vložili mariánský
sloup se dvěma svěci a čtverhrannou
plošinou, vkusně zdobenou zábradlím.

Oblakový sloup v Telči. — Colonne ornée des nuages
à Telč en Moravie. — Cloud's column in Telč. — Ma-
riensäule in Telč.

Soussoší sv. Petra a Pavla u Velké Třemšovské blíž Hořic. Oběma světcům jsou uraženy hlavy, které úplně zmizely — Groupe de statues aux environs de Velká Třemšovka non loin de Hořice. — A group of statues at Velká Třemšovka near Hořice. — St. Peter u. Paul- Statue zu Velká Třemšovka bei Horitz.

Podstavec téhož soussoší, s reliefem poškozeným údery kamenů. — Le socle de la même groupe avec son relief détérioré à coups de pierres. — A pedestal of that group of statues with a relief spoiled by stones. — Sockel derselben mit vernichteten Zierden.

Rozbitá socha sv. Jana Křtitele stávající druhdy u cihelny v Dobré Vodě na Hořicku. — Statue de Saint Jean Baptiste près de la briqueterie de Dobrá Voda. — The statue of H. John Baptist near the brick-kiln in Dobrá Voda. — Bildsäule des hl. J. Täufer bei Ziegelwerken in Dobrá Voda bei Horitz.

Socha sv. Jana Nepomuckého v Dobrušce, při jejímž odstraňování přišli o život dva lidé a více osob těžce raněno. — Statue de saint Jean Nepomucène, dont le déplacement a coûté la vie de deux personnes et occasionné des blessures à plusieurs autres. — Statue d. St. Johann v. Nepomuk im Dobruška, bei derer Abschaffung 2 Menschen den Tod gefunden haben und mehrere schwer verwundet wurden.

Socha sv. Jana Nep. ve Spálené ulici. Doba „temna“ starala se o okrasu našich ulic, náměstí a byla jedinou podporovatelkou umění a živila naše umělce. — Statue de Saint Jean Nepomucène Rue Brülée (Spálená ulice) à Prague. — The statue of H. John Nepomuk in Spálená ul. at Prague. — Statue des St. Johann v. Nepomuk Prag (Spálená ulice)

Socha sv. Jana v Praze u Čechova mostu. Doba „osvěty“ poškozuje umělecké a historické výtvory. Socha tato byla zhotovena synem věhlasného sochaře a konvertity Brokoffa. — Statue de Saint Jean Nepomucène à Prague près du pont de Svatopluk Čech. — The statue of H. John Nepomuk at Prague near Čech' bridge. — Statue des St. Johann v. Nepomuk Prag bei der Brücke Svatopluka Čecha.

Socha sv. Jana Nepomuckého v Libni. — Statue de Saint Jean Nepomucène à Prague-Liběň. — The statue of H. John Nepomuk in Prague-Liběň. — Statue de St. Johann v. Nepomuk in Prag (Liběň).

Socha sv. Jana Nepomuckého při kostelíčku sv. Klimenta v Praze VII. — Statue de Saint Jean Nepomucène à Prague-VII. — The statue of H. John Nepomuk in Prague-VII. — Statue des St. Johann v. Nepomuk in Prag-VII.

Nynější umístění sochy sv. Jana Nepomuckého v České Skalici. — Emplacement actuel de la statue de Saint Jean Nepomucène à Česká Skalice. — The removal of H. John Nep. statue in Česká Skalice. — Die „neue“ Statue d. St. Joh. v. Nep. in Č. Skalice.

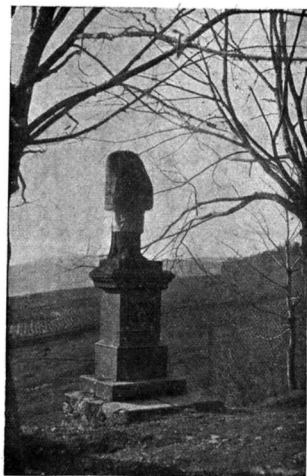
Odstraňování sochy sv. Jana Nepomuckého na náměstí v České Skalici. — On retire de sa place la statue de Saint Jean Nepomucène à Česká Skalice. — The removal of H. John Nepomuk statue in Česká Skalice. — Die Abschaffung der St. Johann-Statue in Česká Skalice.

Vypovězená socha sv. Jana [Nepomuckého z Riegrova náměstí v Semilech, nyní u hřbitovního kostelíka. — Statue de Saint Jean Nepomucène enlevée de la place Riegrova à Semily. — The place of H. John Nepomuk removed from Rieger Square in Semily. — Statue des St. Johann v. Nepomuk, die vom Riegerplatz in Semily abgeschafft wurde.

Socha sv. Jana Nepomuckého na podstavci Mariánského sloupu v Semilech poříšená karbidem. — Statue de Saint Jean Nepomucène aux pieds de la Colonne de la Vierge à Semily. — The place of H. John Nepomuk on the pedestal of Mary's column in Semily. Statue des St. Johann v. Nepomuk auf dem Sockel der Mariensäule in Semil.

Na cestě ze Železného Brodu k Jirkovu. — Statue de Saint Jean Nepomucène sur la route de Železný Brod à Jirkov. — The place of H. John Nepomuk at the way from Železný Brod to Jirkov. — Statue des St. Johann v. Nepomuk am Wege zwischen Železný Brod und Jirkov.

Dehtem politá socha sv. Jana Nep.
v Lochtuších pod Kozákovem. —
Statue de Saint Jean Nepomu-
cène arrosée de goudron à Lok-
tuše - sous - Kozákov. — The
place of H. John Nepomuk poured
down with tar in Loktuše below
Kozákov-hill. — Statue des St.
Johann v. Nepomuk beschüttet
mit Teer in Loktuše.

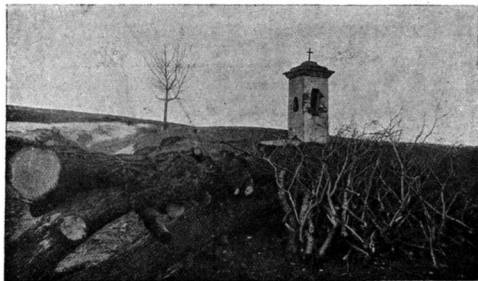
Socha sv. Jana Nepom. při zá-
meckých schodech ve V. Rohozci;
úplně rozbíhá v květnu r. 1921.
— Statue de Saint Jean Nepo-
mucène dans les escaliers du
château à Velký Rohozec. —
The place of H. John Nepomuk
at castle's stairs in Velký Ro-
hozec. — Statue des St. Johann
v. Nep. bei den Schlossstiegen
in Velký Rohozec.

Socha sv. Jana Nepomuckého u školské zahrady v Škodějově. — Statue de Saint Jean Nepomucène dans le jardin de l'école à Škodějov. — The place of St. John Nepomuk near the school-garden in Škodějov. — Statue des St. Johann v. Nep. bei dem Schulgarten in Škodějov.

Socha sv. Jana 'Nepomuckého v Hostivících. — Statue de Saint Jean Nepomucène à Hostivice. — The place of H. John Nepomuk in Hostivice. — Statue de St. Johann v. Nepomuk in Hostivice.

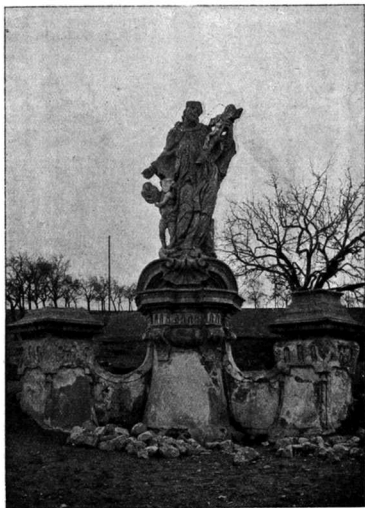
Kaplička sv. Jana Nepomuckého „v Zákouří“ u Semil. — La chapelle de Saint Jean Nepomucène à Zákouří près de Semilly. — A chapel of H. John at the „quiet nook“ in Semilly. — Kapele des St. Joh. v. Nepomuk in Semil „Zákouří“.

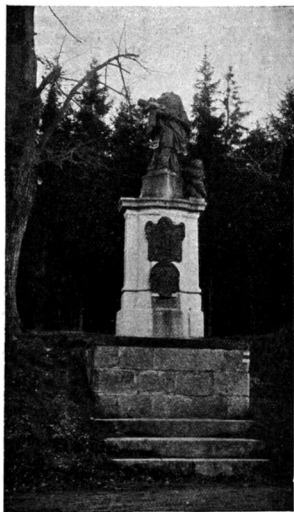
Kašna se sochou sv. Jana Nepomuckého na Malém náměstí v Hradci Králové. — Fontaine avec statue de Saint Jean Nepomucène sur la Petite place (Malé náměstí) à Hradec Králové. — A cistern with a statue of H. John Nepomuk at Small Square in Hradec Králové. — Eine Kasse mit der St. Johann Statue in Königsgrätz (Malé náměstí).

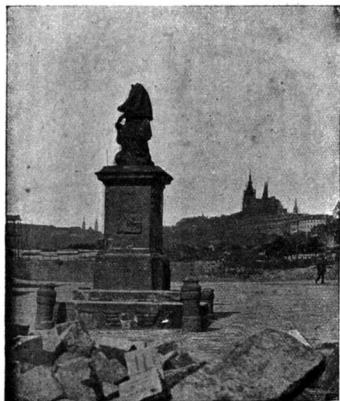
Socha sv. Jana Nepomuckého mezi Zlíchovem a Hlubotěpy. — Statue de Saint Jean Nepomucène entre Zlíchov et Hlubotěpy. — The statue of H. John Nepomuk between Zlíchov and Hlubotěpy. — Statue des St. Johann v Nepomuk zwischen dem Orte Zlíchov und Hlubotěpy.

Socha sv. Jana Nepomuckého u sv. Markétky v Břevnově.
— Saint Jean Nepomucène devant l'église Sainte Marguerite à Prague-Břevnov. — H. John Nepomuk near Holy Margaret in Prague-Břevnov. — Hl. Johann bei St. Markéta in Břevnov.

Svatý Jan ve Vojkově u Říčan. — 'Saint Jean
Nepomucène à Vojkov près de Říčan. — H.
John Nepomuk in Vojkov near Říčan. — Hl.
Johann v. Nepomuk in Vojkov bei Říčan.

Socha sv. Jana Nepom. „Na Františku“, kdež Vltava vynesla tělo světcovo na břeh. — Statue de Saint Jean Nepomucène près du pont Svatopluk Čech à Prague. — The statue of H. John Nepomuk near Čech' bridge in Prague. — Statue des heiligen Johann v. Nepomuk in Prag „Na Františku“.

Socha sv. Šebestiána na Vyšehradě, barbarsky ukamenovaná — Statue de St. Sébastien dans le cimetière de Vyšehrad à Prague — The statue of H. Sebastian in Vyšehrad-cemetery — Statue des hlgn. Sebastian auf dem Vyšehrad — Friedhofe.

Legendární sloup Panny Marie na vrchu Kněžstvo u Železného Brodu. — Colonne „légendaire“ de la Vierge sur le mont „Kněžstvo“ près de Železný Brod. — A legendary column of H. Mary on the hill „clergy“ near Železný Brod. — Die legendarische Mariensäule am Berge „Kněžstvo“ bei Železný Brod.

Socha sv. Barbory při silnici z Dolánky do Mal. Rohozce. — Statue de Sainte Barbe sur la grande route de Dolánky à Malý Rohozec. — The statue of Holy Barbara on the highway from Dolánky to Malý Rohozec. — Statue der Hl. Barbara bei der Strasse zwischen Dolánky und Rohozec.

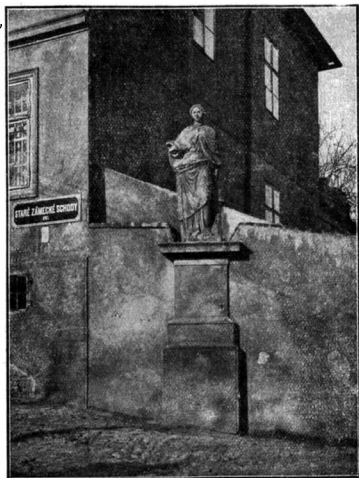

Socha sv. Jana Nepomuckého u Erbenova mlýna v Ostroměři; byla stržena s podstavce a uražena jí hlava. — Statue de Saint Jean Nepomucène près du moulin Erben à Ostroměř. — The statue of H. John Nepomuk near the Erben' mill in Ostroměř. — Statue des St. Joh. v. Nepomuk bei der Erbenmühle in Ostroměř.

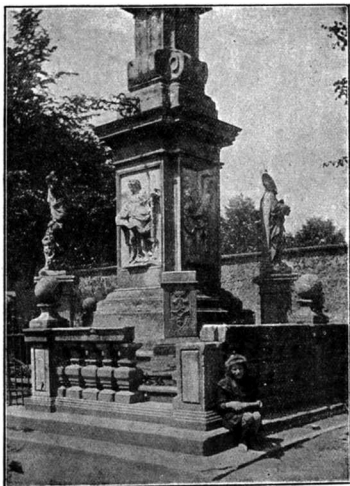
Socha sv. Jana Nepomuckého u zámku v Pardubicích; její hlava rozražena na tři kusy; péčí městského musea opět opravena. — Statue de Saint Jean Nepomucène près du château de Pardubice. — The statue of H. John Nepomuk near the castle in Pardubice. — Statue des St. Joh. v. Nepomuk bei Schlossen in Pardubice.

POD STARÝMI ZÁMECKÝMI SCHODY.

Na rohu domu č. 192 stojí socha sv. Barbory, takéž ne-
urvalci poškozená. Do r. 1583 bývaly tu popravy osob
šlechtických, proto postavena sem patronka umírajících.
En bas des vieux escaliers du château à Prague — Below
the old „castle-stairs“ in Prague — Beschädigte Statue
der heil. Barbare unter der Schloßstiege in Prag.

BESTIA TRIUMPHANS.

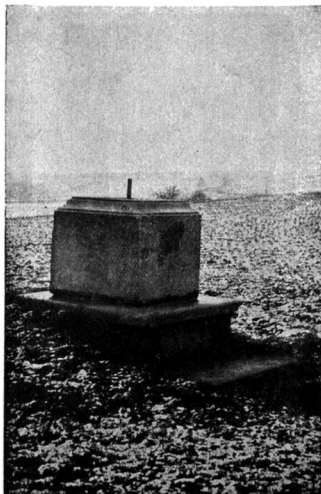
Část sousoší sv. Jana Nepomuckého v Sedlci u Kutné Hory. Zničená socha sv. Prokopa a část balustrády. — Une groupe de statues ou figure Saint Jean Nepomucène après démolition de la statue de Saint Prokop à Sedlec près de Kutná Hora. — A destroyed statue of Holy Prokopius on the group of statues of H. John Nepomuk in Sedlec near Kutná Hora. — Vernichtete Statue des St. Prokop in Sedlec bei Kuttenberg.

Jihočeská Boží Muka. — Calvaire dans la Bohême du sud. A Passion-column in Sud Bohemia — Martersäule von Südböhmen.

Odstraněný kříž s návse v Přikazech u Olomouce. (Fotografoval p. F. Němeček z Přikaz) — La croix retirée de la place du village de Přikazy près de Olomouc en Moravie. — A removed cross from village common in Přikazy near Olomouc. — Abgeschafftes Kreuz von Dorfplatz in Přikazy bei Olmütz.

Pahýly křížů u Litomyšle, nyní již úplně se zemí srovnané. — Reste d'une croix près de Litomyšl.
— A snag of cross near Litomyšl. — Überreste von Kreuzen bei Litomyšl.

Starý, dosud neznámý kamenný kříž z r. 1681, nalezený z jara 1920 v lese naproti Jeníkovu dvoru u Hořic. — Vieille croix de pierres dattant de 1681, découverte au printemps de 1920 dans un bois en face de la ferme Jeníkův dvůr près de Hořice. — An old till to-day unknown stone-cross from 1681, which has been found in spring 1920 in a forest towards Jeníkův dvůr near Hořice. — Ein altes bisher unbekanntes Steinkreuz vom Jahre 1681, gefunden im Frühjahr 1920 im Wald gegenüber dem Hofe Jeníkov u Hořic.

Týž kříž byl postaven na místě svého nalezení počti městského musea se svolením majitele lesa v květnu 1920 — La même croix avait été érigée sur l'emplacement de „son invention“ par les soins du musée de la ville avec le consentement du propriétaire du bois en mai 1920. — This cross has been erected by aid of town-museum with a permission of forest-owner in place of its finding. — Dasselbe wurde auf der Stelle seiner Vorfindung durch Pflege des Stadtmuseums und mit Erlaubniss des Waldbesitzers wieder im Mai 1920 aufgestellt.

Kříž byl však opět v srpnu 1920 poražen a — rozbít ve dvě. Čekal na tento čin kulturního století plných 239 let — Mais en août 1920, la croix a été de nouveau renversée et brisée. Il lui avait fallu attendre sa 239e année pour être victime du siècle de la culture qu'est la nôtre. — But in september 1920 the cross was again removed and destroyed and waited therefore for this act of culture-century 239 years — Das Kreuz wurde im August 1920 umgestürzt und vernichtet. Es wartete auf dieses Werk des Kultur-Jahrhundertes volle 239 Jahre.

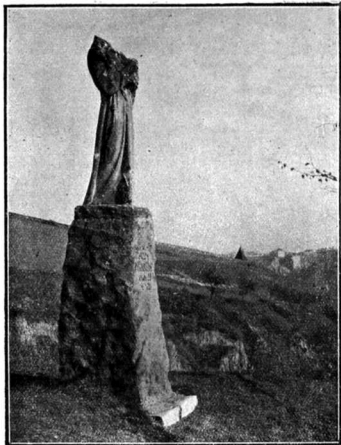

I PROTESTANTÉ SE BÁLI KŘÍŽE.

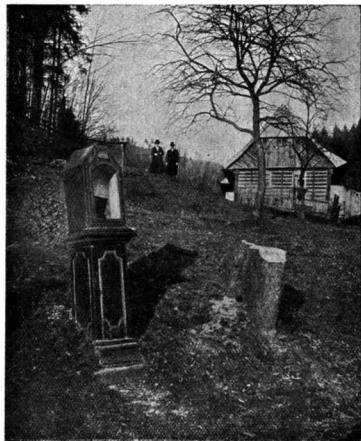

Protestantý odstraněný kříž na Růžovém paloučku. — La croix qui a été supprimée par les protestants de Růžový Palouček. — A cross removed by protestants from Růžový Palouček. — Durch die Protestanten abgeschafftes Kreuz von „Růžový Palouček“.

Z. ALBA OBRAZ OBORCŮ.

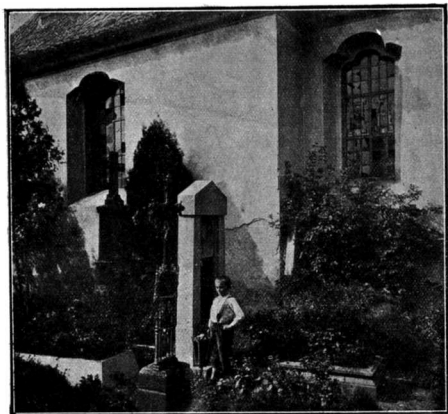

Socha svatého Antonína mezi Zlíchovem a Hlubočepy
— Statue de Saint Antoine entre Zlíchov et Hlubočepy.
— The statue of H. Anthony between Zlíchov and Hlubočepy — Statue des St. Antonius zwischen den Orten
Zlíchov und Hlubočepy.

Sloup sv. Anny; Malá Horka na Železno-brodsku. — La colonne de Sainte Anne à Malá Horka (canton Železný Brod) — The column of H. Anne in Malá Horka near Železný Brod. — St. Anna-Säule in Malá Horka bei Eisenbrod.

JAK POCHOPILA OSVĚTU MLÁDEŽ.

Zalba naží „zlaté“ mládeže.

Vyřazená okna hřbitovního kostelíku na Tefíně.
— Dans le cimetière de Tefin. — The Tefin' cemetery. — Ausgeschlagenen Fenster in der Friedhofskapelle bei Tefin.

„Zabraný“ kostel Panny Marie v Turnově. — L'église Notre Dame à Turnov, prise par les sectaires. — The occupied church of H. Mary in Turnov. — Die beschlagnahmte Kirche in Turnau.

Chrám sv. Mikuláše v Jaroměři, jeden z prvních zabraných kostelů sektou československou a dosud ji zneužíváný. — L'église de Saint Nicolas à Jaroměř, une des premières églises prises par la secte tchécoslovaque. — The first occupied church of Holy Nicholas in Jaroměř by czechoslovak schismatic sect. — Die beschlagnahmte Kirche in Jaroměř.

Zabraný čili ukradený kostel v Cholině na Moravě. — L'église à Cholin en Moravie, prise par les sectaires. — Die beschlagnahmte Kirche in Cholin.

Kostel v Jilovém, zabraný československou sektou 31. :920, vydán 30. IV. 1921.
— L'église de Saint Vojtěch à Jilové, prise par les sectaires — The occupied church
of St Vojtěch in Jilové. — Die beschlagnahmte Kirche in Jilové.

Socha sv. Jana Nepomuckého při schodech Radnických na Hradčanech. -- Statue de Saint Jean Nepomucène dans les escaliers du château à Prague. — The statue of St. John Nepomuk at Radnický-stairs in Prague-Hradčany. — Statue des St. Johann v. Nepomuk auf den Stufen.

Socha sv. Jana Nepomuckého na Pohodlci. — Statue
de Saint Jean Nepomucène à Prague-Pohodlec. —
The statue of H. John Nepomuk in Prague-Pohodlec.
— Statue des St. Johann v. Nepomuk Prag-Pohodlec.

O MATCE, KTEROU KAMENOVALY SVEDENÉ DĚTI JEJÍ.

J. Führich del.

Viz matku, která obdařena byla četnou rodinou. - Svůdce pomlouvou, sliby a lživými hesly jako zvuky lživých píšťal z nručí matčina začal lkalí dítky k sobě. Někteří z nich cílí křivdu páchanou na matce - ale zotročení jsouce bází lidskou přece ji opouštějí. - Jiní bezmyšlenkovitě běží s proudem na svém koníčku, kam je undší všdeň. - Některé svedla otrávená kniha, takže i kamení se chápou, aby svou rodičku ublíli. - Věrné dítky tuť se tím vroucněji k matce, která s bolným zrakem vztahuje nruč k těm, kteří ji kamenují. —

Jest ti líto svedených? Hnušíš sobě škůdce? Máš soustrast s kamenovanou matkou?

Hle, — toť svatá církev katolická — matka tvá!

OBSAH:

	Strana
Slovo úvodem	5
Naše obrazoborství	7
Příspěvky ke kulturním dějinám křže v Čechách	11
Kulturní a národní zločin v Šluknově	21
Křž na zdi (Báseň od S. Boušky)	23
V bezprávním státě	39
Okénka a průhledy do dějin naší kultury	47
Obrazková část	strana 61—100

Ve jménu demokracie. Za přispění několika přátel sebral A. Š. [Antonín Šorm, bankovní úředník]. 1922. Vytiskla a svým nákladem vydala československá akciová tiskárna v Praze. Str. 102 v 40.

Před lety vydáno bylo „Album Svatojanské“, obsahující památky úcty k sv. patronu našemu — nové toto album jest smutným jeho kontrastem. Jest to kniha národní naší hanby z doby našeho osvobození, kdy ničeny byly barbarským způsobem posvátné památky dob minulých vůbec, hlavně však památky úcty svatojanské. Kniha podává slovem i obrazem dokumenty obrazoborectví, počínaje Marianským sloupem na náměstí Staroměstském; mimo to líčí vášnivý boj proti kříži a násilné „zabírání“ kostelů sektou československou.